ЗВІТ З ПЕРЕВІРКИ НА ПЛАГІАТ

ЦЕЙ ЗВІТ ЗАСВІДЧУЄ, ЩО ПРИКРПЛЕНА РОБОТА

ЛУКАШ А.

БУЛА ПЕРЕВІРЕНА СЕРВІСОМ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ ПЛАГІАТУ MY.PLAG.COM.UA І МАЄ:

СХОЖІСТЬ

14%

РИЗИК ПЛАГІАТУ

100%

ПЕРЕФРАЗУВАННЯ

2%

НЕПРАВИЛЬНІ ЦИТУВАННЯ

0%

Назва файлу: ЛУКАШ А.аудит.docx

Файл перевірено: 2023-06-12

Звіт створено: 2023-06-12

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД (er.knutd.edu.ua) «ЗАПОРІЗЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»

Кафедра Міжнародних відносин, управління та адміністрування (www.zieit.edu.ua)

ДО ЗАХИСТУ ДОПУЩЕНА

Зав.кафедрою _____
д.е.н.,доц. Михайлик Д.П.

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА (essuir.sumdu.edu.ua)

Виконала
ст. гр. ФБС-228 _____ А.Ю. Лукаш
(підпис)

Керівник _____ М.В. Адаменко
(підпис)

Запоріжжя
2023

ПрАТ «ПВНЗ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ» (DSPACE.WUNU.EDU.UA)

Кафедра Міжнародних відносин,управління та адміністрування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри_____

д.е.н.доц., Михайлик Д.П.

«___»_____ 20___ р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ (essuir.sumdu.edu.ua) БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ

студентці гр. ФБС-228,

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Лукаш Анні Юріївні

1.Тема: Підвищення рівня фінансової безпеки підприємства.

Затверджена (essuir.sumdu.edu.ua) наказом по інституту № 02-10 27.01. 2023 р.

2. Термін здачі студентом закінченої роботи: 12.06. 2023 р.

3. Перелік питань, що підлягають розробці:

- розкрити сутнісну характеристику поняття фінансової безпеки підприємства;

- визначити методи та критерії оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства; (essuir.sumdu.edu.ua)

- визначити внутрішні та зовнішні загрози фінансовій безпеці підприємства та принципи її забезпечення;

- проаналізувати фінансово-економічну діяльність СТОВ «Дніпро-Н»;

- охарактеризувати організацію роботи відділу фінансової безпеки підприємства;

- оцінити рівень фінансової безпеки СТОВ «Дніпро-Н»;

- надати пропозиції щодо підвищення рівня фінансової безпеки сільськогосподарського підприємства за результатами SWOT-аналізу;

- дослідити контролінг як інструмент забезпечення фінансової безпеки підприємства;

- визначити шляхи підвищення рівня фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств в умовах війни

4. Календарний графік підготовки кваліфікаційної роботи

№ етапу	Зміст	Терміни виконання	Готовність по графіку %, підпис керівника	Підпис керівника про повну готовність етапу, дата
1	Збір практичного матеріалу за темою кваліфікаційної бакалаврської роботи			
2	І атестація І розділ (library.econom.zp.ua) кваліфікаційної бакалаврської роботи			
3	ІІ атестація ІІ розділ кваліфікаційної бакалаврської роботи			
4	ІІІ атестація ІІІ розділ кваліфікаційної бакалаврської роботи, висновки та рекомендації, додатки, реферат			
5	Перевірка кваліфікаційної бакалаврської роботи на оригінальність			
6	Доопрацювання кваліфікаційної бакалаврської роботи, підготовка презентації, отримання відгуку керівника і рецензії			
7	Попередній захист кваліфікаційної бакалаврської роботи			
8	Подача кваліфікаційної бакалаврської роботи на кафедру			
9	Захист кваліфікаційної бакалаврської роботи			

Дата видачі завдання 16.01.2023 р.

Керівник кваліфікаційної бакалаврської роботи _____ Адаменко М.В.

(підпис) (прізвище та ініціали)

Завдання отримав до виконання _____ Лукаш А.Ю.

(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ (library.econom.zp.ua)

Кваліфікаційна бакалаврська роботи містить: 109 сторінок, 15 табл., 7 рисунків, 67 використаних джерел, 15 додатків.

Метою роботи є виявлення шляхів підвищення рівня фінансової безпеки підприємства.

Об'єктом дослідження є – процес підвищення рівня фінансової безпеки підприємства. Предметом дослідження є (library.econom.zp.ua) теоретико-методичні засади підвищення рівня фінансової безпеки підприємства. (repository.hneu.edu.ua)

Результати роботи: розкрито сутнісну характеристику поняття фінансова безпека підприємства. Розглянувши існуючі теоретичні підходи до дефініції «фінансова безпека підприємства» запропоноване власне визначення даного економічного поняття, а саме: фінансова безпека підприємства представляє собою процес захисту фінансової діяльності від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх (repository.hneu.edu.ua) загроз та небезпек, виражений у позитивних значеннях фінансових коефіцієнтів, що забезпечує його (er.knutd.edu.ua) сталий розвиток. У роботі також проаналізовано існуючі методи та критерії оцінювання рівня ФБ підприємства;

визначено внутрішні та зовнішні загрози фінансовій безпеці підприємства та принципи її забезпечення; проаналізувано фінансово-економічну діяльність СТОВ «Дніпро-Н»; охарактеризовано організацію роботи ФБ підприємства та оцінка її стану; оцінено рівень ФБ СТОВ «Дніпро-Н»; надано пропозиції щодо підвищення рівня ФБ сільськогосподарського підприємства за результатами SWOT-аналізу; досліджено контролінг як інструмент забезпечення ФБ підприємства; визначено шляхи підвищення рівня ФБ сільськогосподарських підприємств в умовах війни.

ІНТЕГРАЛЬНИЙ ПОКАЗНИК, КОЕФІЦІЄНТИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ, КОНТРОЛІНГ, МЕТОДИКА ОЦІНКИ, СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО, ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА

ЗМІСТ

	Стор.
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	5
ВСТУП	6
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ ФБ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Зміст, сутність поняття фінансової безпеки підприємства	8
1.2. Методи та критерії оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства	19
1.3. Внутрішні та зовнішні загрози фінансовій безпеці підприємства та принципи її забезпечення	34
2 ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СТОВ «Дніпро-Н»	43
2.1. Аналіз фінансово-економічних показників діяльності СТОВ «Дніпро-Н» як чинників впливу на рівень його фінансової безпеки	43
2.2. Характеристика організації діяльності відділу фінансової безпеки підприємства	64
2.3. Оцінка рівня фінансової безпеки СТОВ «Дніпро-Н»	73
3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	82
3.1. Напрями підвищення рівня фінансової безпеки сільськогосподарського підприємства та SWOT-аналіз	82
3.2. Контролінг як інструмент забезпечення фінансової безпеки підприємства	89
3.3. Шляхи підвищення рівня фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств в умовах війни	95
ВИСНОВКИ	101
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ (elar.kpnu.edu.ua)	105
ДОДАТКИ	111

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ (eir.zntu.edu.ua)

див. – дивись;

ЗУ – Закон України;

ОЗ – основні засоби;

ПКУ – Податковий кодекс України; (elar.kpnu.edu.ua)

рис. – рисунок;

СТОВ – сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю;

табл. – таблиця;

тис. грн. – тисячі гривень;

ФБ – ФБ.

ВСТУП

ФБ підприємства визначається його здатністю виконувати свої фінансові зобов'язання та зберігати стійкий фінансовий стан в умовах зміни зовнішнього середовища. В сучасних умовах підприємства стикаються зі значними викликами, такими як глобалізація, зростання конкуренції, зміна клієнтських вимог, зміни у законодавстві, нестабільність на фінансових ринках та інші фактори, що можуть впливати на їх фінансовий стан. В таких умовах підприємствам необхідно зосередитися на забезпеченні своєї ФБ, щоб залишатися стійкими та конкурентоспроможними.

Підвищення рівня ФБ підприємства передбачає ряд заходів, таких як підвищення ефективності фінансового управління, раціональне використання фінансових ресурсів, зменшення фінансового ризику, розвиток фінансової інфраструктури та інших заходів, що допоможуть забезпечити стабільний фінансовий стан підприємства.

Умови війни, в яких Україна перебуває вже більше року, є найскладнішими для підприємств, оскільки вони супроводжуються значними змінами у економічному та політичному середовищі. У таких умовах забезпечення ФБ стає ще більш важливим завданням для підприємств.

Війна може призвести до зменшення попиту на продукцію підприємств, збільшення вартості виробництва, зниження ефективності та продуктивності роботи, зміни у валютному курсі та інших факторів, які можуть вплинути на фінансовий стан підприємства. Крім того, війна може призвести до знищення майна, зменшення здатності підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання та інших ризиків. Вона також підвищує ризики для ФБ підприємства та підсилює необхідність у заходах, які спрямовані на забезпечення стійкості його фінансового стану. До таких заходів можуть відноситися диверсифікація виробництва, розробка стратегії управління ризиками, підвищення ефективності фінансового управління та інші.

Отже, ФБ підприємства є надзвичайно важливою в умовах війни, оскільки вона дозволяє зберігати стійкий фінансовий стан та забезпечувати фінансову стійкість в умовах складного економічного та політичного середовища.

На актуальність теми даної роботи вказує також величезна кількість робіт таких науковців, як О. В. Ареф'єва, О. І. Барановський, І. А. Бланк, О. Д. Василик, К.С.Горячева, Я. А. Жаліло, Ю. Г. Лисенко, Н. С. Самбуріна, Р. А. Руденський, О.О. Терещенко, С. М. Шкарлет, В. В. Шелест та багатьох інших.

Метою роботи є виявлення шляхів підвищення рівня ФБ підприємства.

У роботі визначені такі завдання:

- розкрити сутнісну характеристику поняття ФБ підприємства;

- визначити методи та критерії оцінювання рівня ФБ підприємства;

- визначити внутрішні та зовнішні загрози фінансовій безпеці підприємства та принципи її забезпечення;

- проаналізувати фінансово-економічну діяльність СТОВ «Дніпро-Н»;

- охарактеризувати організацію роботи ФБ підприємства та оцінка її стану;

- оцінити рівень ФБ СТОВ «Дніпро-Н»;

- надати пропозиції щодо підвищення рівня ФБ сільськогосподарського підприємства за результатами SWOT-аналізу;

- дослідити контролінг як інструмент забезпечення ФБ підприємства;

- визначити шляхи підвищення рівня ФБ сільськогосподарських підприємств в умовах війни.

Об’єктом дослідження є – процес підвищення рівня ФБ підприємства.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади підвищення рівня ФБ підприємства.

Основні методи написання роботи включають: аналіз і синтез, порівняння, горизонтальний, вертикальний та коефіцієнтний аналіз, системний аналіз.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Зміст, сутність поняття фінансової безпеки підприємства

Безпека являється одним із найважливіших питань, які постійно турбують наш світ. Незалежно від того, чи йдеться про особисту безпеку, національну безпеку або глобальну безпеку, збереження безпеки є фундаментальним завданням для захисту життя, майна та стабільності суспільства. Безпека охоплює широкий спектр аспектів, включаючи фізичну безпеку, кібербезпеку, соціальну безпеку, екологічну безпеку, фінансову та інші. Кожен з цих аспектів має свою важливість і вимагає спеціальних заходів для забезпечення належного рівня безпеки. Однак спочатку доцільно зцпинитися на понятті «безпека» (дод. А).

Тож, безпека з економічної точки зору може мати кілька різних значень та рівнів сприйняття. Основні з них:

– економічна безпека держави - це здатність країни забезпечувати стабільний розвиток економіки і задовольняти потреби населення. Для досягнення цієї мети важливо мати ефективну систему управління економікою, забезпечувати стабільність національної валюти, залучати інвестиції, зберігати економічну конкурентоспроможність та інші фактории;

– безпека бізнесу - це забезпечення захисту бізнесу від ризиків та загроз, таких як крадіжки, підробки, шахрайство, кібератаки та інші. Для забезпечення безпеки бізнесу необхідно впроваджувати відповідні заходи безпеки, зокрема, забезпечувати захист інформації та даних, встановлювати систему контролю доступу, створювати криптографічні заходи захисту, вести аудит безпеки тощо;

– безпека споживача - це забезпечення безпеки та якості товарів та послуг, які споживачі придбавають. Для досягнення цієї мети важливо

забезпечувати дотримання стандартів якості, безпеки та етики виробництва, а також встановлювати відповідні заходи контролю якості продукції та послуг;

Відтак, безпека з економічної точки зору може охоплювати багато різних аспектів, які взаємодіють між собою та сприяють розвитку стійкої та безпечної економіки. Важливою складовою безпеки на підприємстві є ФБ, яка забезпечує стійкість фінансового стану підприємства та його здатність виконувати (dspace.wunu.edu.ua) фінансові зобов'язання.

Концептуальні основи ФБ та методичний інструментарій її забезпечення не є повністю розробленими і становлять предмет досліджень багатьох науковців у світі. Існує багато різних тлумачень та підходів до визначення термінів, пов'язаних з фінансовою безпекою, що додатково ускладнює розуміння сутності цього поняття. Проте, важливо продовжувати наукові дослідження та розробляти концептуальні основи та методичний інструментарій ФБ, щоб забезпечити стабільний розвиток підприємств та економіки в цілому.

Наукові дослідження показують широке розмаїття підходів, концепцій та теорій, що стосуються визначення сутності ФБ, її забезпечення та управління.

У своїх дослідженнях цій темі присвятили увагу такі видатні вчені, як Арєф'єв О.В., Барановський О.І., Бланк І.О., Геєць В.М., Горячева К.С., Козаченко Г.В., Кузенко Т.Б., Мартюшева Л.С., Судакова О.І. та інші. Різноманітність трактувань ФБ в бізнесі свідчить, по-перше, про важливість та складність вивчення цієї проблеми, а по-друге, про незавершеність процесу формування теоретико-методологічного підходу до цього питання.

За підходом Бланка І.О., ФБ суб’єктів господарювання залежить від детермінованого рівня їх фінансового стану. Цей рівень повинен забезпечувати стабільну захищеність інтересів підприємства у фінансовій сфері різноманітних загроз ендогенного і екзогенного погодження. Ключові характеристики фінансового стану підприємства узгоджуються із його фінансовою концепцією, тим самим сприяючи становленню детермінант для стійкого зростання в поточному і перспективному періодах [4, с. 24].

У своїй праці, присвячені фінбезпеці, Барановський О.І. визначає фінансову безпеку як ступінь захищеності фінансових інтересів. (dspace.udpu.edu.ua) Він розглядає її як рівень забезпеченості суб'єктів господарювання достатніми фінансовими ресурсами, які дозволяють задовольняти їхні потреби і виконувати існуючі зобов'язання. Він також зазначає, що ФБ охоплює забезпеченість фінансовими ресурсами підприємств, домашніх господарств, організацій, секторів економіки, а також держави загалом, у відповідності до наявних потреб задля забезпечення успішного бізнесу [1].

Інші вчені підкреслюють, що ФБ суб'єктів господарювання відображається в найбільш ефективному використанні корпоративних ресурсів. За їхнім розумінням, ФБ виявляється у високих значеннях індикаторів фінансової сфери, таких як прибутковість і рентабельність бізнесу, якість управління основними та оборотними засобами, складові капіталу, дивідендні норми і курсова вартість цінних паперів. Вони вважають, що ці фінансові показники є синтетичним індикатором поточного фінансово-господарського стану та можливостей інноваційного розвитку підприємств, у т.ч. у фінансовій сфері [22].

Фахівці також визначають ФБ суб'єкта господарювання як неперервний процес, що зданий допомогти стабілізувати діяльність підприємства, досягти фінансової рівноваги і постійного отримання прибутку в умовах зовнішнього середовища, а також здатності до досягнення наміченої мети і завдань у сфері бізнес-інтересів тощо [29].

Успіх розвитку бізнесу безпосередньо залежить від фінансової стійкості суб'єктів господарювання і полягає у їх спроможності сформувати та втілити такі фінансові стратегії, котрі в йтимуть в унісон корпоративній стратегії, в умовах невизначеності і конкурентної боротьби.

Критерієм ефективності управління ФБ можна визначити здатність до протистояння небезпекам і загрозам, які вже маються або є у перспективі, навелювання збитків чи таких змін у структурі капіталу, що можуть призвести до примусової ліквідації суб'єкта господарювання [29].

Матвійчук Л.О. пропонує розглядати ФБ суб'єкта господарювання як процесс, за якого досягається стійкий до ендо- і екзогенних загроз стан, а фінансові інструменти збалансовані із підходами до їх управління; констатується наявність необхідних фінансових ресурсів, що дозволяє суб'єктам господарювання ефективно вести свій бізнес як у поточний, так і у майбутні періоди [23].

Демченко І.В. розглядає фінансову безпеку як динамічну та стабільну систему забезпечення фінансовими ресурсами. Науковець надає ознаки безпеки та враховує зміну стану ФБ суб'єкта господарювання і його перспективи розвитку. Однак, він не наголошує на двох важливих аспектах, а саме на достатності і ефективності використання фінансових ресурсів суб'єктом господарювання [10 с. 37].

Узагальнивши, можемо навести основні ознаки ФБ:

– стійкість до фінансових криз. Підприємство забезпечує себе достатнім рівнем ліквідності і має достатні резерви для подолання фінансових труднощів або несприятливих економічних умов;

– рентабельність. Підприємство має здатність забезпечити стабільний прибуток і показує добрі фінансові результати протягом тривалого періоду;

– ефективне управління фінансами. Підприємство має прозору систему фінансового управління, включаючи бюджетування, контроль витрат, планування і аналіз фінансової діяльності;

– мінімальний рівень боргів і зобов'язань. Підприємство має керувати своїми фінансовими зобов'язаннями і утримувати їх на прийнятному рівні, щоб уникнути надмірного боргового навантаження;

– рівень покриття. Підприємство має достатній рівень активів, які можуть бути використані для покриття зобов'язань, наприклад, власний капітал, резерви та активи, що легко конвертуються в грошові кошти;

– диверсифікація джерел доходів. Підприємство має різноманітність у своїх джерелах доходів і не залежить виключно від одного або декількох клієнтів або ринків;

– достатні резерви. Підприємство має створені резерви для непередбачених витрат, розширення бізнесу або інвестицій.

У сучасній науковій літературі, ФБ розглядається з кількох аспектів:

- як стан, при якому ресурси використовуютьс яефективно. ФБ включає в себе оптимальне використання фінансових ресурсів, забезпечення рентабельності і стійкості фінансового стану підприємства;

- як станц, при якому інтереси суб'єкта господарювання являються захищеними. ФБ охоплює заходи і стратегії, спрямовані на захист інтересів підприємства від фінансових ризиків, збитків і негативних впливів зовнішнього середовища;

- як процесс, при якому досягається деякий стан самого підприємства. ФБ ототожнюється із неперервнии процесом, котрий спрямований на досягнення стабільного фінансового стану, забезпечення рівноваги та здатності до розвитку підприємства;

- як система, ознаками якої є стабільність і динамічність при забезпеченні фінресурсами. ФБ включає в себе раціональне управління фінансовими ресурсами, забезпечення достатнього обсягу коштів для поточних потреб і розвитку підприємства [45].

Отже, запропонований Бланком І.О., Геєцем В.М., Барановським О.І., Папехіним Р.С., Горячевою К.С., підхід розглядає ФБ суб'єктів господарювання як здатність розробляти і впроваджувати фінансову стратегію відповідно до мети ведення бізнесу. Цей підхід є широко використовуваним у практиці. Однак, його основним недоліком є те, що ФБ розглядається як статичний стан, який характеризується рівнем і станом системи на конкретну дату.

Ресурсно-функціональний підхід запропонований вченими Мунтіаном В.І., Козенко Т.Б., Прохоровою В.В., Сабліною Н.В., Єпіфановою О.А., Реверчуком Н.Й. Цей підхід до розуміння ФБ означає аналізування фінансових ресурсів та їх функцій у забезпеченні стійкості та захисту фінансової системи або організації від потенційних загроз і ризиків. Цей підхід враховує важливість належного використання фінансових ресурсів та

їх ефективного функціонування для забезпечення фінансової стійкості і відсутності кризових ситуацій. Засновники ресурсно-функціонального підходу підкреслюють, що фінансова безпека вимагає оптимального використання ресурсів, таких як капітал, ліквідні активи, кредитні ресурси тощо, а також функціонування різних фінансових механізмів та інструментів, які забезпечують контроль, захист та мінімізацію ризиків. Цей підхід покладає акцент на вивчення фінансових процесів, їх взаємозв'язків та впливу на фінансову стійкість, а також на аналіз функцій, які виконують різні фінансові ресурси у системі. Враховуючи ці аспекти, можна розробляти стратегії та політики для забезпечення фінансової безпеки, підвищення ефективності використання ресурсів та зменшення ризиків [4].

Структурний підхід до розуміння фінансової безпеки підприємства полягає у вивченні та аналізі його фінансової структури, розподілу ресурсів, зобов'язань та активів. Цей підхід дає можливість оцінити стійкість підприємства до фінансових ризиків і забезпечити його стабільність. Основні елементи структурного підходу включають:

– Фінансову структуру: дослідження взаємозв'язків між власним та залученим капіталом підприємства. Це оцінка співвідношення між власним капіталом, позиками, зобов'язаннями та іншими джерелами фінансування.

– Рентабельність: аналіз доходів, прибутку та рентабельності підприємства. Це дозволяє оцінити здатність підприємства забезпечити стабільні доходи та витримати фінансові труднощі.

– Ліквідність: вивчення платіжної здатності підприємства та його здатності погашати зобов'язання вчасно. Аналізується співвідношення поточних активів та поточних зобов'язань, запасів, платіжних зобов'язань і кредитних ліній.

– ризикові фактори: Виявлення та оцінка ризикових факторів, що (nabu.gov.ua) можуть негативно вплинути на фінансову стійкість підприємства. Це можуть бути зміни в економічному середовищі, конкурентна ситуація, зміни в законодавстві, технологічні ризики та інші чинники [41; 43].

Ринковий підхід до розуміння ФБ підприємства орієнтується на взаємовідносини між підприємством і його зовнішнім середовищем, зокрема ринком, конкурентами, клієнтами та іншими стейкхолдерами. За такого підходу, ФБ визначається здатністю підприємства ефективно взаємодіяти з ринковими факторами та забезпечувати свою життєздатність та стійкість у змінних умовах. Це означає, що підприємство повинно мати достатні ресурси, фінансові запаси та стійкість для забезпечення необхідної ліквідності, розвитку та здійснення інвестиційних проектів. Крім того, підприємство має бути здатним адаптуватися до змін в ринкових умовах, швидко реагувати на зміни попиту, конкуренції, цін та інших факторів. Ринковий підхід передбачає також аналіз ризиків, пов'язаних з ринковою діяльністю підприємства, і прийняття відповідних заходів для їх зменшення або управління. При цьому, підприємство може використовувати різні фінансові інструменти, такі як страхування, деривативи, фінансові угоди, щоб захистити свою фінансову позицію від ризиків та коливань на ринку [32].

Захисний підхід до ФБ підприємства передбачає забезпечення захисту його потенціалу (виробничого, організаційно-технічного, фінансово-економічного та соціального) від можливих негативних впливів з ендо- та екзогенного середовища, а також здатності підприємства до відновлення та розвитку [11].

Гармонізаційний підхід до ФБ підприємства передбачає досягнення гармонії інтересів підприємства та його стейкхолдерів, що діють в зовнішньому середовищі [19].

Після аналізу існуючих теоретичних підходів до визначення "ФБ підприємства", пропонується таке власне визначення даного економічного поняття: ФБ підприємства представляє собою процес захисту фінансової діяльності від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз та небезпек, виражений у позитивних значеннях фінансових коефіцієнтів, що забезпечує його сталий розвиток.

Для створення ефективної системи забезпечення ФБ суб'єкта господарювання необхідно визначити чинники, що впливають на рівень безпеки, а також способи координації розвитку його складових елементів. З врахуванням багатьох аспектів ФБ суб'єкта господарювання та складності вибору оптимального методу гарантування безпеки необхідно застосовувати комплексний підхід до забезпечення ФБ.

ФБ - це не просто окремі параметри фінстану підприємства, а складна система, що включає в себе якісні та кількісні показники, що відображаються сукупністю параметрів, котрі включають доходи та витрати, прибуток та збитки, а також стан розрахунків з партнерами та кредиторами. Важливо мати чітку стратегію управління фінансами, правильно розподіляти ресурси та вміти ефективно використовувати доступні фінансові інструменти. Тільки так можна забезпечити стійкість та успішність бізнесу в умовах нестабільності економічного середовища.

Отже, ФБ підприємства - це важлива складова успішної діяльності, яка вимагає комплексного та системного підходу до управління фінансовими ресурсами, визначення чіткої стратегії та використання сучасних інструментів та підходів до управління ризиками. Тільки так можна забезпечити стабільність та успіх у сучасних умовах бізнесу.

Забезпечення ФБ вимагає постійного виконання функцій та підсистем системи управління фінансовою безпекою, що спрямовані на запобігання загрозам і фінансовим збиткам під час здійснення бізнес-діяльності. Основним завданням системного підходу є розгляд системи ФБ з урахуванням окремих елементів та їх взаємозв'язків.

Безпека системи, в контексті її захищеності від негативного впливу зовнішнього середовища, визначається взаємодією компонентів системи. Кожна частина системи взаємодіє з іншими через організацію, тобто конкретну структуру зв'язків і відносин. Ця взаємодія передбачає обмін інформацією та регулювання, метою яких є збереження як окремих компонентів, так і всієї системи в цілому. Таким чином, відносини між

компонентами системи, що характеризуються ознаками управління, забезпечують її безпеку.

Загальний підхід до забезпечення ФБ передбачає комплексний аналіз фінансового стану, виявлення потенційних загроз та розробку стратегічних заходів для їх усунення. Дотримання системного підходу дозволяє розглядати фінансову безпеку як цілісну систему, де окремі елементи і компоненти взаємодіють та впливають один на одного. Це дозволяє забезпечити ефективне управління фінансовою безпекою та запобігти можливим ризикам та фінансовим збитками в процесі забезпечення ФБ суб'єктів господарювання. Розглядаючи фінансову безпеку як систему, можна виявити взаємозв'язки між різними її складовими, такими як фінансовий стан, стратегія управління, ризик-менеджмент, фінансові інструменти та інші. Ці складові взаємодіють між собою, впливаючи на фінансову стабільність та захищеність суб'єкта господарювання.

Управління фінансовою безпекою вимагає систематичного аналізу та моніторингу фінансового стану, виявлення потенційних ризиків і впровадження ефективних заходів для їх запобігання. Цей підхід дозволяє забезпечити попередження фінансових криз, оптимізацію фінансових процесів та досягнення стійкості бізнесу в умовах змінюючогося економічного середовища.

Ключовим елементом в системі ФБ є управління ризиками. Ретельний аналіз потенційних ризиків та встановлення системи контролю та захисту дозволяють зменшити можливі фінансові втрати та забезпечити стабільність фінстану підприємства. Важливою складовою є також використання різноманітних фінансових інструментів, які дозволяють збільшити ефективність управління фінансовими ресурсами та знизити ризики. Таким чином, системний підхід до забезпечення ФБ передбачає врахування взаємозв'язків між її складовими, а також постійний аналіз та удосконалення системи управління фінансовою безпекою. В цьому процесі важливо враховувати специфіку суб'єкта господарювання, його фінансові цілі, ризики, конкурентну ситуацію та економічні тенденції.

Для ефективного забезпечення ФБ фахівці рекомендують розробити і впровадити стратегічний план дій, який включатиме механізми контролю, моніторингу та реагування на зміни у фінансовому середовищі. Також слід встановити систему внутрішнього контролю та аудиту, що допоможе виявляти можливі проблеми та недоліки у фінансовій діяльності, а також запровадити процедури для їх усунення.

Управління ФБ також передбачає активне використання інноваційних підходів та технологій. Наприклад, використання фінансових аналітичних систем та інструментів штучного інтелекту може значно покращити прогнозування ризиків та прийняття стратегічних рішень.

Крім того, важливо забезпечити належний рівень кваліфікації та компетентності персоналу, який займається управлінням фінансовою безпекою. Це дозволить ефективно виконувати завдання з розробки та реалізації стратегій, аналізу ризиків та впровадження необхідних заходів для забезпечення фінансової стійкості та успішності суб'єкта господарювання.

Отже, забезпечення ФБ на рівні підприємств вимагає комплексного підходу, що включає:

- аналіз фінансового стану. Проведення систематичного аналізу фінансових показників та виявлення потенційних загроз і ризиків. Це включає оцінку ліквідності, рентабельності, платоспроможності та інших фінансових показників, щоб мати чітке уявлення про фінансову ситуацію підприємства;

- розробка стратегій управління ризиками. Визначення потенційних ризиків, які можуть вплинути на фінансову безпеку підприємства, та розробка стратегій для їх управління. Це може включати розробку політик з управління ризиками, створення системи контролю та моніторингу ризиків, а також застосування фінансових інструментів, таких як страхування, резервування та деривативи;

- впровадження ефективних фінансових інструментів. Використання різних фінансових інструментів для оптимізації управління фінансовими ресурсами та зниження ризиків. Це можуть бути інструменти для управління

ліквідністю, інвестиційні стратегії, фінансове планування та бюджетування, а також ефективне управління оборотним капіталом;

- система внутрішнього контролю та аудиту. Встановлення системи внутрішнього контролю та аудиту, що дозволяє виявляти можливі проблеми та недоліки в фінансовій діяльності підприємства. Це включає контроль за витратами, фінансову звітність, дотримання внутрішніх процедур та правил;

- навчання та розвиток персоналу. Забезпечення належного рівня кваліфікації та компетентності персоналу, який займається управлінням фінансовою безпекою. Це може включати навчання з фінансового аналізу, ризик-менеджменту, фінансового планування та інших аспектів управління фінансами. Регулярне навчання та оновлення знань допоможуть персоналу бути свідомими про нові тренди та стратегії управління фінансовою безпекою;

- моніторинг та оновлення. Постійний моніторинг фінансової ситуації, ризиків та ефективності вжитих заходів забезпечення ФБ. Важливо вчасно виявляти зміни у фінансовому середовищі та реагувати на них, вносячи необхідні корективи до стратегій та дійових планів;

- співпраця зі зацікавленими сторонами. Взаємодія з банками, фінансовими установами, партнерами, регуляторними органами та іншими зацікавленими сторонами для обміну інформацією, отримання підтримки та спільного вирішення фінансових проблем.

Системний підхід до забезпечення ФБ передбачає інтеграцію всіх цих складових в єдину систему управління, яка дозволяє ефективно реагувати на зміни у фінансовому середовищі та забезпечувати стабільність та стійкість фінансової діяльності підприємства. (www.wszia.opole.pl)

При цьому, ресурсно-функціональний підхід може бути корисним для оцінки стану ресурсів підприємств та їх здатності протистояти внутрішнім та зовнішнім загрозам.

1.2. Методи та критерії оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства

Оцінка (www.wszia.opole.pl) рівня ФБ підприємства є важливим завданням, і багато науковців погоджуються з тим, що для цього необхідно використовувати індикаторний метод, який базується на критичних порогових значеннях фінансових показників. Порогові значення фінансових показників визначають гранично допустимі величини, які, коли перевищені, можуть спричинити негативні наслідки для фінансової системи підприємства. Таке перевищення може викликати виникнення та розвиток загроз фінансовій безпеці підприємства, порушення гармонії в його господарській діяльності та завдати шкоди його загальному розвитку.

Застосування індикаторного методу дозволяє аналізувати фінансові показники підприємства на основі встановлених порогових значень. Якщо показники перевищують ці порогові значення, це може свідчити про наявність проблем та потенційних ризиків, які потребують уваги та вжиття заходів для забезпечення ФБ підприємства.

У табл. 1.1 наведено запропоновану науковцями систему фінкоефіцієнтів та відповідні їм рекомендовані величини, які називають також пороговими.

Таблиця 1.1 - Індикатори ФБ підприємства

№	Показники	Порогові значення	Примітка
1	Коефіцієнт покриття	1,0	Значення показника не менше від порогового
2	Коефіцієнт автономії	0,3	Значення показника не менше від порогового
3	Рівень фінансового левериджу (www.hneu.edu.ua)	3,0	Значення показника не більше від порогового
4	Коефіцієнт забезпеченості процентів до сплати	3,0	Значення показника не менше від порогового
5	Рентабельність активів	Індекс інфляції	Значення показника не менше порогового

6	Рентабельність власного капіталу	15 %	Значення показника не менше порогового
7	Середньозважена вартість капіталу	Рентабельність інвестицій	Значення показника не менше порогового (www.hneu.edu.ua)
8	Показник розвитку компанії (відношення валових інвестицій до амортизаційних відрахувань) (repository.hneu.edu.ua)	1,0	Значення показника не менше порогового
9	Тимчасова структура капіталу	Кредити, строком до 1 року < 30 %; Кредити, строком більше (www.ej.kherson.ua) 1 року < 70 %	Значення показника не менше порогового
10	Показазники диверсифікації: диверсифікація покупців (частка (repository.hneu.edu.ua) в виручці одного покупця); диверсифікація постачальників (частка в виручці одного постачальника)	10 %	Значення показника не більше порогового
11	Теми зростання прибутку, реалізації продукції, активів	Темпи (repository.hneu.edu.ua) росту прибутку (www.ej.kherson.ua) > темпи росту реалізації продукції > темпів росту активів	
12	Співвідношення оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості	Період обороту дебіторської заборгованості > період обороту кредиторської заборгованості (www.hneu.edu.ua)	

Джерело: [28]

Важливо зауважити, що структура показників та їх граничних значень, які наведені в таблиці 1.1, не є універсальними, через те, що коефіцієнти фінансового левериджу, тимчасової структури кредитів, диверсифікації покупців та постачальників суттєво варіюються в різних галузях. Тому, при оцінці ФБ підприємств з різних секторів, науковцями рекомендується поєднувати різні моделі та підходи до аналізу, такі як SWOT-аналіз, моделі прогнозування банкруства (наприклад, Альтмана, Спрінгейна) тощо [28].

Моделлю, яка дозволяє оцінити зв'язок між ФБ та фінстійкістю являється так звана модель "credit-men" [45]. Вона базується на п'яти показниках, які характеризують фінансову ситуацію підприємства:

- коефіцієнт швидкої ліквідності. (www.hneu.edu.ua) Відображає, наскільки підприємство здатне покрити свої поточні зобов'язання за допомогою найліквідніших активів, таких як грошові кошти та еквіваленти.

Високий коефіцієнт свідчить про здатність підприємства швидко виплачувати свої зобов'язання;

- коефіцієнт кредитоспроможності. Відображає, наскільки підприємство здатне виконувати свої зобов'язання перед кредиторами у встановлені терміни. Високий коефіцієнт свідчить про високу кредитоспроможність підприємства;

- коефіцієнт іммобілізації власного капіталу. (www.hneu.edu.ua) Відображає співвідношення між загальним обсягом активів підприємства та його власним капіталом. Високий коефіцієнт свідчить про ефективне використання власних ресурсів підприємства;

- коефіцієнт оборотності запасів. (www.hneu.edu.ua) Цього високе значення указує на ефективне управління запасами та швидке їх перетворення в грошовий еквівалент;

- коефіцієнт обіговості дебіторської заборгованості. Відображає швидкість перетворення дебіторської заборгованості підприємства на грошові кошти. Високий коефіцієнт указує на ефективне управління дебіторською заборгованістю та швидке отримання платежів від клієнтів.

Застосування моделі "credit-men" дозволяє оцінити фінансову безпеку підприємства шляхом аналізу цих п'яти ключових показників. Високі значення кожного показника свідчать про високий рівень ФБ підприємства, тоді як низькі значення можуть свідчити про потенційні ризики і загрози для фінансової стійкості.

У моделі оцінювання ФБ підприємства як складової економічної безпеки [44], рівень економічної безпеки розглядається через поняття рейтингу підприємства. Рейтинг відображає статичний або динамічний показник ситуації на підприємстві, враховуючи прогнозовані зміни критеріїв у майбутньому. Він використовується для визначення конкурентоспроможності підприємства в порівнянні з іншими підприємствами в галузі. Рейтинг підприємства характеризує його позицію відносно інших у контексті безпеки. Він відображає, наскільки підприємство є конкурентоспроможним у порівнянні з іншими, з урахуванням показників

безпеки. Сила конкурентної позиції визначається показником із найкращим значенням, який дозволяє підприємству виокремитися на ринку. Такий підхід дозволяє зіставляти показники безпеки підприємств і визначати їх місце в галузі. Він допомагає оцінити конкурентну позицію підприємства та спрямовувати зусилля на досягнення високих показників безпеки, що сприяє підвищенню його конкурентоспроможності.

Аналізуючи наукову літературу [19, 33, 29], можна дійти висновку, що на сьогоднішній день основними фінансовими інтересами на макрорівні слід визнати:

- збільшення величини ринкової вартості. Підприємство має інтерес до підвищення ринкової вартості своїх активів. Це може бути досягнуто шляхом розвитку інноваційних продуктів, розширення ринків збуту, підвищення конкурентоспроможності, тощо;

- максимізація прибутку. Підприємство має інтерес до досягнення максимально можливого рівня прибутку. Це може бути досягнуто шляхом ефективного управління витратами, підвищення обсягів продажів, оптимізації цін на товари і послуги та залученням інвестицій;

- забезпечення основним і оборотним капіталом. Підприємство має інтерес до належного забезпечення необхідного рівня основного та оборотного капіталу для забезпечення нормального функціонування своєї діяльності. Це включає збереження оптимальної структури капіталу, управління запасами та забезпечення достатнього рівня ліквідності;

- забезпечення інвестиціями. Підприємство має інтерес до залучення інвестицій для фінансування розширення діяльності, впровадження нових технологій, модернізації обладнання та інших проектів, що сприяють зростанню його конкурентоспроможності і доходності;

- оптимізація відрахувань підприємств до бюджету. Підриємство має інтерес до оптимізації відрахувань до бюджету. Це означає, що підприємство прагне до забезпечення ефективного управління своїми фінансовими зобов'язаннями, в тому числі оптимізації податкових витрат і мінімізації ризиків податкових перевірок.

Оцінювання впливу факторів на ФБ суб'єкта господарювання (www.hneu.edu.ua) є важливими компонентами забезпечення ефективного функціонування фінансової системи підприємства [7]. Згідно з поглядами К.С. Горячевої, прибуток у цьому контексті може вважатися головним [7, с. 5 – 6]. Це означає, що забезпечення стабільності та прибутковості є основною метою підприємства у контексті ФБ.

Таким чином, систематичний аналіз загроз та використання відповідних методів прогнозування та моделей дозволяють підприємству розробити стратегію забезпечення своєї ФБ та зменшити ризики втрати фінансової стійкості.

Для аналізу загроз та небезпек, які можуть вплинути на фінансову безпеку суб'єкта господарювання, застосовуються різноманітні методи прогнозування, такі як SWOT-аналіз, аналіз Портера, аналіз ПЕСТ (Politic, Economic, Social, Technological), сценарний аналіз та інші. Крім того, для оцінки ФБ підприємства можна використовувати фінансові показники та різні моделі, такі як модель Альтмана, модель з Чорноволом, модель з Орліком та інші.

Пропозиція Ілляшенка С.М. про оцінювання ФБ заснована на ідеї її звязку із фінансовою стійкістю, яка, у свою чергу, визначається як здатність підприємства забезпечити необхідний рівень оборотних коштів для покриття витрат і забезпечення нормального функціонування [14].

Індикативний підхід, який використовується для визначення рівня ФБ підприємств, базується на використанні індикаторів, які свідчать про фінансову стійкість, платоспроможність та здатність підприємства впоратися з фінансовими ризиками [25]. Ці показники допомагають зрозуміти фінансове становище підприємства і виявити його слабкі місця.

Ресурсно-функціональний підхід оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства (www.hneu.edu.ua) є методологією, яка визначає безпеку фінансового стану підприємства шляхом аналізу його ресурсів та функцій. Цей підхід орієнтується на забезпечення належного рівня ресурсів для виконання функцій підприємства і забезпечення його стійкості в умовах

зовнішніх та внутрішніх викликів. Оцінювання рівня фінансової безпеки виконується шляхом аналізу таких факторів:

- ресурси: оцінюються фінансові, матеріальні та (www.hneu.edu.ua) людські ресурси підприємства. Це включає аналіз наявності достатнього обсягу фінансових резервів, матеріальних активів і кваліфікованого персоналу.

- Функції: аналізуються фінансові функції, які виконує підприємство, такі як управління фінансами, інвестиційна діяльність, фінансове планування та контроль. Оцінюються ефективність та надійність цих функцій.

- Ризики: враховуються зовнішні та внутрішні ризики, що впливають на фінансову безпеку підприємства. Це можуть бути економічні коливання, конкуренція, зміни законодавства, фінансові ризики тощо.

За результатами оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства (www.hneu.edu.ua) визначаються заходи, що можуть покращити фінансову стійкість та забезпечити ефективне функціонування підприємства [14; 19].

Інтегральний підхід до оцінки ФБ суб'єкта господарювання (www.hneu.edu.ua) є важливим і комплексним підходом, який дозволяє оцінити рівень ФБ на основі інтеграції різних показників, визначених з точки зору економічної безпеки. Використання багатовимірного аналізу та кластерного аналізу дозволяє об'єктивно оцінити і класифікувати суб'єкти господарювання за їх фінансовою безпекою. Ці методи допомагають виявити взаємозв'язки та залежності між різними показниками, а також виділити групи суб'єктів з подібними рівнями ФБ. Однак, особливість даного підходу полягає в його високому рівні складності аналізу та використанні математичних методів. Це вимагає наявності високої кваліфікації та спеціалізованого знання для правильного застосування цих методів. Крім того, збір та обробка (www.hneu.edu.ua) великого обсягу даних також можуть бути часо- та ресурсоємними завданнями.

5 підходів до оцінювання ФБ, які виокремлює Бланк І.А. [4], представляють широкий спектр методів:

- горизонтальний фінансовий аналіз. Цей підхід передбачає порівняння фінансових показників одного суб'єкта господарювання протягом певного періоду часу для виявлення тенденцій, змін та ризиків;

- вертикальний фінансовий аналіз. Вертикальний аналіз зосереджений на вивченні структури фінансових звітів суб'єкта господарювання, де кожен показник порівнюється з базовим значенням, таким як загальний обсяг активів чи власного капіталу;

- аналіз фінансових коефіцієнтів. Цей підхід включає розрахунок різних фінансових показників та коефіцієнтів, таких як ліквідність, платоспроможність, рентабельність та інші, для оцінки фінансового стану (www.hneu.edu.ua) та стійкості;

- порівняльний фінансовий аналіз. В цьому підході проводиться порівняння фінансових показників суб'єкта господарювання з показниками аналогічних підприємств у тій же галузі або ринковому сегменті. Це дозволяє встановити конкурентні переваги або недоліки у фінансовій безпеці;

- інтегральний фінансовий аналіз. Полягає в комплексній оц цінці всіх аспектів ФБ шляхом інтегрування різних показників та методів аналізу. Цей підхід враховує широкий спектр факторів, таких як ліквідність, рентабельність, фінансова стійкість, забезпеченість ресурсами, тощо.

Використання п'яти зазначених підходів дозволяє отримати комплексну оцінку ФБ суб'єкта господарювання (www.hneu.edu.ua) з різних перспектив. Кожен підхід надає свою унікальну інформацію та підтримується відповідними методами аналізу.

Факторний аналіз, зокрема модель Дю Понта, є широко використовуваним підходом до аналізу ФБ на мікрорівні. Модель Дю Понта дозволяє виділити ключові фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства, і виміряти їх вплив на загальну фінансову ефективність. Слід підкреслити, що використання різних комплексних показників та моделей, які були розроблені за кордоном, у вітчизняних умовах може бути обмеженим. Параметри, що використовуються в таких моделях, можуть відрізнятися від специфіки внутрішнього ринку та специфіки бізнесу

українських підприємств. Враховуючи це, при аналізі ФБ в українському контексті рекомендується використовувати моделі та показники, які були адаптовані до внутрішнього ринку та специфіки бізнесу в Україні. Зазначені моделі, такі як модель Альтмана, моделі Таффлера, Ліса, Спрингейта та інші подібні їм, можуть бути використані для загального порівняння та ознайомлення з різними підходами до аналізу ФБ. Однак, перед їх застосуванням до конкретного випадку, слід уважно розглянути їх придатність та адекватність українським умовам. Адже науковці все частіше указують на недоцільність повного ототожнення ФБ та ймовірності банкрутства. Критика моделей прогнозування банкрутства для оцінки ФБ може спрямована на кілька аспектів. Важливо відзначити, що моделі прогнозування банкрутства є складними статистичними і фінансовими інструментами, які мають свої обмеження і недоліки, серед яких:

– недостатня увага до контексту: моделі прогнозування банкрутства можуть не враховувати важливі зовнішні фактори, такі як макроекономічні умови, зміни у регуляторному середовищі або ринкову конкуренцію. Вони можуть бути залежними від історичних даних, які не враховують нові тренди і економічні зрушення;

– недостатня репрезентативність вибірки: деякі моделі прогнозування банкрутства можуть ґрунтуватися на обмеженій або нерепрезентативній вибірці компаній, що призводить до викривлення результатів. Недостатня кількість прикладів банкрутства або недостатня репрезентативність різних галузей може призвести до неточних прогнозів;

– передбачуваність: деякі моделі можуть бути підвержені проблемі передбачуваності, особливо якщо їх використовують широко і їхні алгоритми стають загальнодоступними. Це може дозволити компаніям використовувати такі моделі для маніпулювання своїми фінансовими даними та дискредитувати їх ефективність;

– чутливість до вхідних даних: моделі прогнозування банкрутства можуть бути чутливими до якості та точності вхідних даних [30, с. 11].

Системний підхід до аналізу (kheu.km.ua) ФБ може стати альтернативою складним підходам, які були розглянуті раніше. За допомогою системного підходу можна розглядати фінансову безпеку суб'єкта господарювання як (www.hneu.edu.ua) цілісний комплекс (kheu.km.ua) елементів, які взаємодіють між собою. Це дозволяє враховувати взаємозв'язки, властивості та взаємовідношення між різними аспектами ФБ. Основні переваги системного підходу полягають у тому, що він дозволяє охопити комплексність факторів, що впливають на фінансову безпеку, (kheu.km.ua) та враховувати їх взаємодію. Він також дозволяє зосередитися на основних залежностях та причинно-наслідкових зв'язках між елементами системи. Загалом, системний підхід до аналізу ФБ може допомогти у зрозумінні взаємозв'язків та динаміки між різними аспектами та елементами ФБ. Він може включати такі елементи, як фінансові показники, ризики, фінансову політику, управління фінансами, фінансовий контроль тощо. Аналізуючи їх взаємозв'язки та вплив на загальний стан ФБ, можна отримати більш об'єктивну оцінку. Системний підхід може використовувати такі методи, як ідентифікація та класифікація фінансових ризиків, моделювання фінансових процесів, аналіз взаємодії між елементами системи, а також моніторинг та контроль фінансових показників [39, с. 24].

Одним з ключових етапів системного підходу є визначення критеріїв оцінювання ФБ. Ці критерії можуть включати фінансові показники, такі як ліквідність, рентабельність, стабільність фінансових показників, а також інші фактори, що впливають на ФБ, наприклад, ризики, ефективність управління фінансами тощо.

Українські реалії можуть вимагати адаптації системного підходу до конкретних особливостей бізнесу в країні. Це включає врахування законодавчих норм, економічного середовища, соціально-політичних факторів та інших аспектів, що впливають на ФБ.

Враховуючи всі ці фактори, системний підхід до аналізу ФБ може стати більш цілеспрямованим та адаптованим до українських умов ведення бізнесу.

Він дозволяє врахувати комплексність факторів і їх взаємозв'язків, а також забезпечує систематичний підхід до аналізу ФБ.

Використання системного підходу до аналізу ФБ дозволяяє розглядати фінансову безпеку як комплексний процес, в якому враховуються взаємозв'язки та взаємодії між різними елементами системи. Це дозволяє зрозуміти головні фактори, які впливають на фінансову безпеку, і визначити стратегії та заходи для її забезпечення. Додатково, системний підхід дозволяє враховувати особливості українського бізнес-середовища та законодавчі норми, що стосуються фінансової діяльності. Це важливо, оскільки умови ведення бізнесу в кожній країні можуть відрізнятися, і потрібно враховувати ці специфічні особливості при аналізі ФБ. Крім того, системний підхід дозволяє враховувати динаміку ФБ та зміну умов її забезпечення в часі. Він допомагає виявляти потенційні ризики та прогнозувати їх вплив на фінансову безпеку, що дозволяє підприємствам приймати своєчасні заходи для запобігання проблемам. Українські дослідники та практики активно розвивають системний підхід до оцінювання ФБ в контексті ендо- та екзогенного середовища українських підприємств. Вони розробляють нові методи та моделі, адаптовані до особливостей українського ринку та регуляторної системи.

Отже, системний підхід оцінювання ФБ в українських реаліях є перспективним і може забезпечити більш об'єктивне та комплексне розуміння стану ФБ. Це дозволяє виявляти потенційні ризики та проблеми забезпечення ФБ та розробляти ефективні стратегії для їх управління. Наприклад, системний підхід може допомогти виявити залежності між фінансовими показниками, такими як ліквідність, рентабельність та фінансова стійкість, а також визначити їх вплив на загальний стан ФБ. Також можна проаналізувати взаємозв'язки між фінансовими ризиками та ефективністю управління фінансами, щоб визначити, які аспекти потребують особливої уваги (dspace.wunu.edu.ua) для забезпечення стійкості ФБ. Використання системного підходу також сприяє побудові прогнозів та сценаріїв розвитку ФБ на основі динамічного дослідження факторів, що

впливають на неї. Це дозволяє підприємствам адаптуватися до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі та приймати вчасні рішення для забезпечення фінансової стабільності та безпеки.

Українські практики використовують системний підхід в оцінюванні ФБ в різних сферах, включаючи банківський сектор, промислові підприємства та малі бізнеси. Дослідники розробляють інструменти та моделі для оцінювання рівня ФБ на основі системного підходу та рекомендують їх використання для прийняття рішень щодо поліпшення ФБ суб'єктів господарювання.

Одним з можливих напрямків застосування системного підходу до аналізу ФБ є розробка інтегрованих системних моделей, які враховують різні аспекти ФБ та їх взаємозв'язки. Ці моделі можуть базуватися на принципах системної динаміки, аналізу мережі або інших системних підходів. Вони дозволяють моделювати різні сценарії розвитку та експериментувати з різними стратегіями для досягнення оптимального рівня ФБ. Крім того, системний підхід може бути використаний для визначення ключових показників ФБ та їх порівняння з встановленими стандартами або нормативами. Це дозволяє об'єктивно оцінити стан ФБ і виявити потреби у покращенні. Для успішного застосування системного підходу до аналізу ФБ в українських реаліях необхідна налагоджена система збору та аналізу фінансової інформації. Важливо мати доступ до достовірних та актуальних даних про фінансовий стан підприємств, а також забезпечити взаємодію між різними зацікавленими сторонами, такими як підприємства, банки, регулятори та інші. Також необхідна належна кваліфікація та навички у використанні системного підходу до аналізу ФБ. Працівники, які займаються аналізом та управлінням фінансовою безпекою, повинні мати глибокі знання і розуміння системного підходу, а також вміти застосовувати його інструменти і методики. Це включає у себе здатність аналізувати складні взаємозв'язки між різними факторами, проводити моделювання і прогнозування, виявляти ризики та приймати рішення на основі системних знань.

Крім того, ефективне впровадження системного підходу до аналізу ФБ потребує встановлення співпраці між різними структурами і організаціями. Це можуть бути науково-дослідні інститути, університети, державні органи регулювання, фінансові установи та самі суб'єкти господарювання. Важлива взаємодія та обмін досвідом для розвитку нових підходів і методик, а також для впровадження системного підходу на практичному рівні.

У цілому, використання системного підходу до аналізу ФБ в українських реаліях може сприяти покращенню управління фінансовими ризиками, забезпеченню стійкості підприємств та розвитку економіки в цілому. Важливо продовжувати дослідження та впровадження системного підходу до аналізу ФБ, забезпечуючи необхідну підтримку з боку держави, бізнесу та наукового співтовариства. Для цього можуть бути проведені наукові дослідження, семінари, тренінги та конференції, спрямовані на обмін досвідом та практичними знаннями щодо використання системного підходу. Також важливо забезпечити доступ до інформаційних ресурсів, даних та статистики, які є необхідними для проведення аналізу ФБ. Це може включати створення централізованих баз даних або використання існуючих ресурсів, таких як фінансові звіти, статистична інформація та інші джерела. Крім того, важливо підтримувати інноваційні підходи та розвиток нових інструментів для аналізу ФБ. Це може включати використання штучного інтелекту, машинного навчання та аналітики даних для більш точного та ефективного аналізу.

Нарешті, розуміння та свідоме застосування системного підходу до аналізу ФБ повинні стати частиною корпоративної культури та стратегії управління організацій. Керівництво підприємств повинно розуміти важливість ФБ та активно працювати над її забезпеченням, використовуючи системний підхід як інструмент для досягнення цієї мети.

Для подальшого розвитку системного підходу до аналізу ФБ в українських реаліях можуть бути вжиті наступні кроки:

- дослідження та адаптація сучасних теоретичних концепцій системного аналізу та системної динаміки до українського контексту. Це дозволить розробити відповідні методологічні основи для аналізу ФБ;

- створення наукових та практичних платформ для обміну досвідом та співпраці між науковими установами, бізнесом та урядовими органами. Це сприятиме обговоренню та вдосконаленню підходів до аналізу ФБ, а також стимулюватиме впровадження нових розробок та інновацій;

- розробка інтегрованих інформаційних систем та баз даних, які дозволять збирати, обробляти та аналізувати фінансову інформацію з різних джерел. Це спростить процес збору даних та підвищить точність та доступність інформації для аналізу ФБ;

- підвищення кваліфікації та підготовка фахівців у галузі системного аналізу та аналізу ФБ. Необхідно розвивати навички з використання системних інструментів, моделей та методик, а також навчити фахівців аналізувати складні взаємозв'язки та ризики, які впливають на фінансову безпеку суб'єктів господарювання;

- постійний моніторинг та оновлення підходів до аналізу ФБ з урахуванням змін (dspace.wunu.edu.ua) в економічному та політичному середовищі. ФБ є динамічним поняттям, тому необхідно постійно оновлювати аналітичні інструменти та моделі, щоб враховувати нові виклики та загрози;

- сприяння розвитку фінансової грамотності серед бізнес-спільноти та громадськості. Чим більш освіченою є громада, тим більше уваги вона приділятиме своїй фінансовій безпеці. Необхідно проводити інформаційні кампанії, тренінги та семінари для підвищення рівня фінансової грамотності та свідомого управління фінансовими ризиками;

- залучення міжнародного досвіду та експертизи. Важливо вивчити досвід інших країн у сфері аналізу ФБ та впровадження системного підходу. Це дозволить використати найкращі практики та знання для вдосконалення внутрішніх процесів та підвищення ефективності аналізу;

- вдосконалення нормативно-правової бази. Урядові органи повинні працювати над створенням та вдосконаленням законодавчих актів, що регулюють фінансову безпеку. Це допоможе встановити чіткі вимоги та стандарти, а також забезпечити ефективний нагляд і контроль за фінансовою діяльністю суб'єктів господарювання;

- розвиток співпраці між суб'єктами господарювання та державою. Важливо створити механізми для активної взаємодії між бізнесом та урядом з метою обміну інформацією, аналізу ризиків та прийняття відповідних заходів для забезпечення ФБ;

- формування свідомого підходу до ФБ. Усі учасники економічного процесу повинні розуміти важливість ФБ та бути свідомими щодо ризиків, які можуть впливати на неї. Освіта та інформаційні кампанії можуть допомогти підвищити обізнаність та свідомість щодо фінансових ризиків та можливостей їх запобігання;

- впровадження інноваційних технологій. Використання сучасних інструментів та технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн, аналітика даних, може сприяти більш точному та швидкому аналізу ФБ. Розробка та впровадження цифрових рішень дозволить забезпечити ефективнішу оцінку та моніторинг ФБ, а також вчасне виявлення потенційних загроз і ризиків;

- залучення консультантів та експертів. Урядові органи, бізнес-спільнота та суб'єкти господарювання можуть співпрацювати з професійними консультантами та експертами з ФБ. Це дозволить отримати об'єктивну оцінку та поради з питань аналізу та забезпечення ФБ, а також впровадити передовий досвід та найкращі практики;

- підвищення свідомості та зацікавленості учасників ринку щодо ФБ. Інформаційні кампанії, навчальні заходи, семінари та конференції можуть сприяти поширенню знань та свідомому ставленню до ФБ. Створення платформ для обміну досвідом та співпраці між учасниками ринку також допоможе усвідомити важливість ФБ та спільними зусиллями забезпечити її належний рівень;

- розвиток міжнародного співробітництва. Україна може активно співпрацювати з міжнародними організаціями, інституціями та іншими країнами для обміну практиками з питань ФБ, що дуже добре себе зарекомендували. Це дозволить використовувати міжнародні стандарти і рекомендації, враховувати глобальні тенденції та прийоми, а також залучати міжнародну експертизу для підвищення якості аналізу та забезпечення ФБ;

- підтримка інноваційних підприємств та розвиток фінансових інструментів. Уряд та бізнес-спільнота повинні створити сприятливі умови для розвитку інноваційних підприємств, які мають важливе значення для економічного зростання країни. Впровадження фінансових інструментів, таких як інвестиційні фонди, стартап-інкубатори та фонди ризикового капіталу, може сприяти фінансуванню та розвитку інноваційних проектів з врахуванням ФБ;

- захист прав та інтересів суб'єктів господарювання. Важливо створити ефективну систему правового захисту для бізнесу, що забезпечить стабільність та впевненість у підприємницькому середовищі. Це включає удосконалення судової системи, захист інтелектуальної власності, боротьбу з корупцією та забезпечення рівних умов для всіх суб'єктів господарювання.

Використання цих підходів та заходів дозволить покращити аналіз та забезпечення ФБ суб'єктів господарювання в українських реаліях.

1.3. Внутрішні та зовнішні загрози фінансовій безпеці підприємства (reposit.nupp.edu.ua) та принципи її забезпечення

Значущим компонентом ФБ є процес фінансового менеджменту, який передбачає виявлення, оцінку та контроль ризиків, які можуть впливати на фінансовий стан компанії. Також необхідно мати належну фінансову стратегію та політику, яка буде орієнтована на досягнення корпоративних цілей та забезпечення стійкості фінансового стану компанії.

Фінансову безпеку компанії можуть підірвати різноманітні внутрішні ризики та загрози, пов'язані з управлінням фінансами. Ці ризики можуть бути

як навмисними, так і ненавмисними, і вони включають помилки, що стосуються корпоративного фінансового управління. Основні аспекти корпоративного фінансового управління, які впливають на ФБ, включають наступне:

- правильний вибір стратегії є важливим кроком для забезпечення фінансової стійкості компанії. Неправильне розуміння потреб ринку та недостатня аналітична підтримка можуть призвести до фінансових труднощів;

- ефективне управління активами та зобов'язаннями компанії дозволяє знизити ризик фінансових втрат та мінімізувати зовнішній вплив на фінансову стійкість;

- неправильне керівництво процесом стягнення боргів або неефективне управління кредиторською заборгованістю можуть негативно позначитися на фінансовій безпеці компанії;

- відсутність ефективного контролю над вкладеними проектами та невдалий вибір джерел фінансування можуть призвести до нестабільності фінансового стану компанії;

- неправильне управління амортизацією активів та неправильне використання податкових пільг може призвести до недостачі фінансових ресурсів та податкових проблем для компанії.

Серед зовнішніх загроз, які можуть впливати на фінансову безпеку компанії, варто враховувати наступні фактори:

- скуповування акцій компанії небажаними особами, що може призвести до втрати контролю та негативно позначитися на фінансовому стані підприємства;

- великі обсяги корпоративного боргу та значні фінансові зобов'язання можуть створити проблеми з ліквідністю та сплатою зобов'язань, що загрожує фінансовій стійкості компанії;

- відсутність розвинутої ринкової інфраструктури та обмежений доступ до капіталу можуть ускладнити залучення фінансових ресурсів та розвиток компанії;

- відсутність ефективного правового захисту інвесторів може створювати ризики для ФБ компанії та обмежувати її здатність залучати інвестиції;

- кризові ситуації на валютному та фінансовому ринку можуть призвести до значних змін у вартості активів, ліквідності та фінансової стійкості компанії;

- недосконалість механізмів формування національної економічної політики, таких як податкова система, регулювання ринку, торговельні політики тощо, може створювати невизначеність та небезпеки для компаній, особливо в умовах змінюючогося економічного середовища.

Залежно від умов організації, вплив на фінансову безпеку компанії може бути класифікований як об'єктивний або суб'єктивний. Об'єктивний вплив виникає зовнішніми факторами, які не залежать від волі конкретної компанії або її працівників. Це можуть бути економічні кризи, зміни на ринку, фінансові нестабільності, політичні та регуляторні зміни тощо. Об'єктивні фактори впливають на фінансову безпеку всіх компаній у даній галузі або регіоні. Суб'єктивний вплив пов'язаний з неефективною роботою всього підприємства або окремих працівників, зокрема менеджерів та функціональних працівників. Це може включати недостатню стратегічне планування, неправильне управління фінансами, недостатню моніторинг та контроль за фінансовими операціями, непродумані рішення щодо інвестицій та розширення бізнесу, неефективний управлінський стиль та комунікацію, недостатню кваліфікацію та знання з питань фінансів тощо. Суб'єктивні фактори можуть бути внутрішніми для підприємства і виникають внаслідок дій або бездіяльності його працівників.

Під час розробки та втілення в життя заходів щодо забезпечення ФБ суб'єктів господарювання, беруться до уваги принципи, реалізація яких надають організації систематичний підхід до управління ризиками та забезпеченням безпеки, допомагають раціонально використовувати ресурси та ефективно реагувати на змінні умови та загрози. Ці принципи наступні:

- Принцип комплексності, що передбачає розробку і впровадження ефективних фінансових стратегій, політик та процедур, що сприяють досягненню стратегічних цілей компанії.

- Принцип гласності і надійності, згідно з яким увесь масив даних про ФБ повинен бути доступним, точним та надійним для всіх зацікавлених сторін.

- Принцип конфіденційності. Він стосується технічних і тактичних прийомів, використовуваних при комплексному забезпеченні ФБ підприємства, і передбачає збереження конфіденційності цих даних.

- Принцип превентивності. Заходи щодо забезпечення ФБ повинні бути спрямовані на попередження загроз. Вони мають бути (dspace.wunu.edu.ua) здійснені заздалегідь та включати оперативне нарощування обсягу і інтенсивності заходів залежно від зміни умов і ризиків.

- Принцип загальної обов'язковості. Забезпечення ФБ є обов'язком всіх структурних підрозділів та підсистем системи управління, а також кожного працівника. Всі учасники організації мають приділяти увагу фінансовій безпеці і дотримуватися відповідних політик і процедур.

- Принцип правової обумовленості. Забезпечення ФБ повинно здійснюватися відповідно до законодавчих та правових актів країни, в якій діє суб'єкт господарювання, та інших нормативно-правових актів. Виконання правових норм і вимог є необхідною умовою для забезпечення ФБ.

- Принцип універсальності. Заходи щодо забезпечення ФБ повинні бути організовані і здійснюватися з урахуванням можливості реалізації будь-якого виду загроз. Вони мають бути (dspace.wunu.edu.ua) універсальними і застосовуватися незалежно від специфіки загроз і особливостей суб'єкта господарювання.

- Принцип розмежування функцій. Забезпечення ФБ підприємства передбачає поділ повноважень між структурними підрозділами, адміністрацією та іншими органами управління. Цей принцип передбачає чітке визначення ролей і відповідальності кожного структурного підрозділу в

забезпеченні ФБ, що сприяє ефективному функціонуванню системи управління.

Забезпечення ФБ фірми має потребу на утворення власної системи безпеки. Тож на рис. 1.1. представимо характеристику системи підприємств.

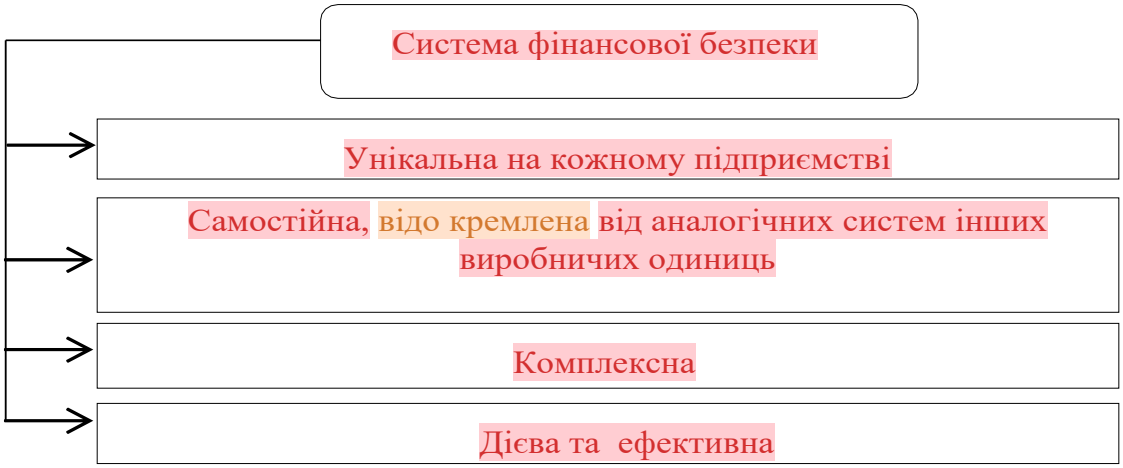

Рисунок (essuir.sumdu.edu.ua) 1.1 – Характеристика системи ФБ підприємства

Внутрішній контроль ФБ є важливим процесом, який допомагає організації забезпечувати захист своїх фінансових інтересів від різних загроз. Він передбачає організацію системи контролю, спрямованої на перевірку виконання та забезпечення виконання управлінських рішень, що приймаються в організації.

Складові системи ФБ представлені на рис. 1.2.

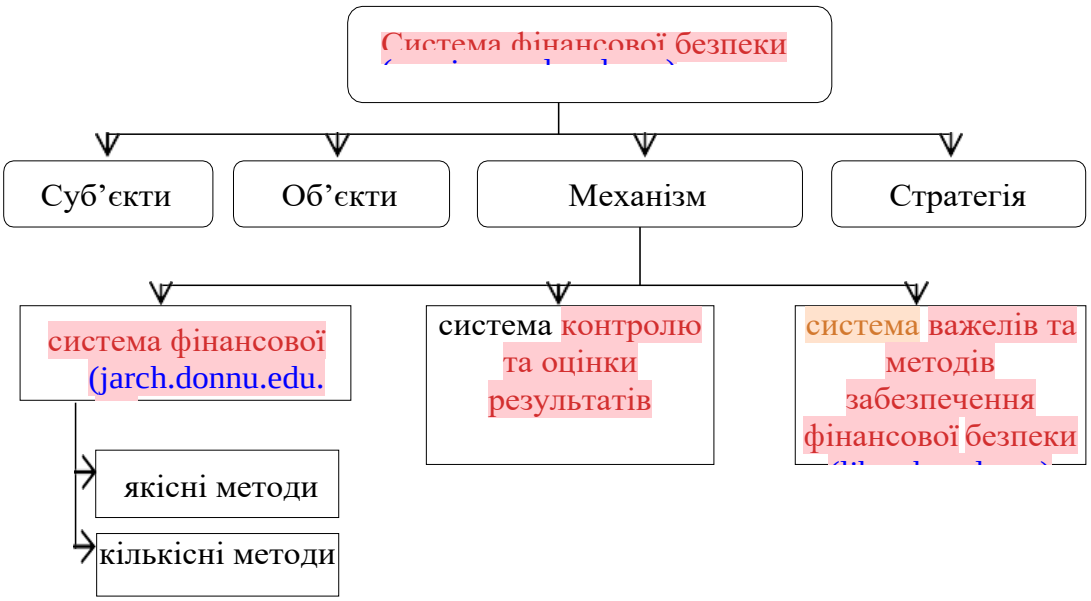

Рисунок 1.2 – Система ФБ та її складові [44]

Внутрішній контроль ФБ може бути поділений на три типи: попередній, поточний і наступний. Кожен з цих типів контролю має свої функції.

Первинний контроль відбувається під час складання фінансової звітності і спрямований на перевірку показників. Це дозволяє організації виявляти потенційні проблеми та ризики ще до їх прояву.

Поточний контроль включає в себе перевірку виконання фінансових планів і бюджетів на різних рівнях організації. Його метою є забезпечення оперативних заходів для досягнення запланованих цілей та ефективного використання ресурсів.

Подальший контроль грунтується на основі фінансової звітності за попередній період з метою оцінки ФБ і виявлення проблемних ситуацій. Це дозволяє організації коригувати свої стратегії та дії для поліпшення ФБ в майбутньому.

Внутрішній контроль ФБ допомагає організації забезпечувати систематичний моніторинг фінансових процесів, виявляти потенційні проблеми та ризики, а також приймати своєчасні заходи для їхнього усунення. Він сприяє забезпеченню ефективного використання ресурсів, оптимізації фінансових результатів та запобіганню фінансовим збиткам. Для успішної реалізації внутрішнього контролю ФБ важливо дотримуватися кількох принципів. Зокрема:

- принцип відповідальності. Контроль за фінансовою безпекою повинен бути розподілений між відповідальними особами в організації, і кожен працівник повинен нести відповідальність за свою роль у забезпеченні безпеки;

- принцип незалежності. Контроль повинен бути незалежним від контрольованих процесів та мати об'єктивний погляд на ситуацію. Це може

означати використання внутрішніх аудиторів або залучення зовнішніх експертів;

- принцип систематичності. Контроль має бути систематичним і постійним процесом, а не випадковим перевірками. Він повинен охоплювати всі суттєві аспекти ФБ і проводитися з регулярністю;

- принцип документованості. Контрольні процедури та результати повинні бути документовані для подальшого аналізу та перевірки. Це забезпечує прозорість і можливість оцінки ефективності контролю;

- принцип незалежного огляду. Контрольні заходи повинні бути піддані незалежному огляду та перевірці для підтвердження їх ефективності і адекватності. Це може включати оцінку контрольних процедур, аудиторські перевірки або внутрішні ревізії;

- принцип постійного вдосконалення. Контрольна система повинна бути піддана постійному вдосконаленню та адаптації до змін в організації та зовнішньому середовищі. Це дозволить виявляти нові загрози та вдосконалювати контрольні механізми;

- принцип інформаційної підтримки. Контрольна система повинна мати доступ до достовірної та зрозумілої інформації про фінансові процеси та загрози. Це включає забезпечення належного збору, обробки та передачі інформації між відповідними структурними підрозділами організації;

- принцип контролю за ризиками. Контрольна система повинна бути орієнтована на ідентифікацію, оцінку та керування ризиками, що впливають на фінансову (jarch.donnu.edu.ua) безпеку. Це означає визначення критичних точок, де ризики є найбільшими, та розробку відповідних стратегій та заходів для їхнього управління;

- принцип навчання та свідомості. Процес контролю має включати навчання та підвищення свідомості працівників про загрози ФБ та їх роль у забезпеченні безпеки. Це допоможе створити культуру безпеки в організації та залучити всіх працівників до процесу контролю;

Зазначимо, що внутрішній контроль ФБ має свої основні етапи:

- Планування. Цей етап включає визначення цілей контролю, виявлення ключових ризиків та встановлення контрольних механізмів для їхнього управління. Планування також включає розподіл обов'язків та визначення ресурсів, необхідних для здійснення контролю.

- Виконання. На цьому етапі здійснюються контрольні процедури та заходи для моніторингу фінансових процесів. Це може включати перевірку документації, аналіз фінансових звітів, проведення аудиту та інші відповідні дії для перевірки дотримання установлених процедур та виявлення відхилень або незвичайних ситуацій.

- Оцінка. Після проведення контрольних процедур проводиться оцінка результатів контролю. Вона включає аналіз виявлених відхилень, оцінку їхнього впливу на фінансову безпеку організації та прийняття відповідних заходів для усунення проблем та попередження майбутніх ризиків.

- Звітність. Після завершення контрольного процесу генеруються звіти, які містять інформацію про виявлені проблеми, рекомендації щодо усунення недоліків та покращення контрольних процедур. Ці звіти можуть бути адресовані відповідним керівництву та зацікавленим сторонам організації.

- Покращення. Звіти та рекомендації, отримані в результаті контролю, слугують основою для впровадження покращень. Організація має приймати заходи для усунення виявлених недоліків, вдосконалення контрольних процедур та запобігання майбутнім ризикам. Це може включати внесення змін до політик та процедур, навчання працівників, впровадження нових технологій або систем.

- Моніторинг. Внутрішній контроль ФБ повинен бути постійним процесом. Після впровадження покращень необхідно здійснювати моніторинг для перевірки ефективності нових контрольних механізмів та виявлення потенційних проблем. Результати моніторингу можуть використовуватися для подальшого вдосконалення системи контролю.

Отже, внутрішній контроль ФБ є важливим елементом управління організацією та забезпечення її стійкості та стабільності. Він допомагає

запобігати фінансовим шахрайствам, втратам та зловживанням, а також зміцнює довіру відповідних стейкхолдерів.

Таким чином, ФБ підприємства відображає його здатність до виконання зобов'язань перед стейкхолдерами та збереження фінансової стійкості (jarch.donnu.edu.ua) в майбутньому. Вона базується на рівновазі між ризиками та можливостями. Підприємство повинно мати достатні фінансові ресурси для покриття поточних та майбутніх зобов'язань. Після аналізу існуючих теоретичних підходів до визначення "ФБ підприємства", пропонується таке визначення даного економічного поняття: ФБ підприємства представляє собою процес захисту фінансової діяльності від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз та небезпек, виражений у позитивних значеннях фінансових коефіцієнтів, що забезпечує його сталий розвиток. (libs.ubs.edu.ua)

Оцінка ФБ підприємства може проводитися за допомогою різних методик, таких як аналіз фінансових показників, моделювання сценаріїв, стрес-тестування тощо. Аналіз фінансових показників, таких як показники ліквідності, рентабельності, платоспроможності, дає загальне уявлення про фінансове становище підприємства і його здатність (jarch.donnu.edu.ua) управляти фінансовими ризиками. Моделювання сценаріїв та стрес-тестування дозволяють оцінити реакцію підприємства на різні зовнішні фактори, такі як економічні кризи, зміни в ринковому середовищі або зміна конкурентного позиціонування. Оцінка ФБ підприємства повинна бути комплексною і включати аналіз як кількісних, так і якісних показників. Кількісні показники включають,як правило, аналіз балансу, звіту фінансові результати та коефіцієнтний аналіз. Якісний аналіз включає оцінку ефективності фінансового управління, наявність стратегії ризик-менеджменту, рівень диверсифікації бізнесу та стійкість до змін в зовнішньому середовищі.

Підприємство повинно мати достатні резерви та фінансові ресурси для покриття несподіваних подій, таких як економічні кризи, зміни ринкових умов або технологічні зміни. Рівень запасів грошових коштів, доступ до

кредитних ліній та розноски ризиків можуть впливати на фінансову безпеку підприємства. ФБ підприємства також пов'язана з управлінням потоками грошових коштів. Ефективне управління обіговим капіталом, оптимізація кредиторської та дебіторської заборгованості можуть покращити фінансову стійкість підприємства. (jarch.donnu.edu.ua)

Оцінка ФБ підприємства є постійним процесом, оскільки фінансове середовище постійно змінюється. Підприємство повинно періодично переглядати свою фінансову стратегію та оцінювати фактори, що впливають на неї, з метою адаптації до нових умов і зменшення ризиків. Ретельний аналіз ФБ підприємства допомагає ідентифікувати потенційні проблеми та недоліки в фінансовому управлінні, що дає можливість прийняти своєчасні коригувальні заходи. Оцінка ФБ підприємства не обмежується лише внутрішньою аналітикою. Зовнішній аналіз, такий як рейтингове оцінювання агентств, думка фінансових експертів та спостереження за ринковою репутацією, також може допомогти в оцінці ФБ підприємства.

Забезпечення ФБ підприємства вимагає належного балансу між забезпеченням прибутковості та контролем ризиків. Надмірна консервативність може обмежити здатність підприємства до розвитку, тоді як недостатній контроль ризиків може викласти його серйозним фінансовим проблемам. ФБ підприємства є важливим фактором для привернення інвесторів, отримання кредитів та забезпечення стійкого розвитку.

2 ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СТОВ «ДНІПРО-Н»

2.1. Аналіз фінансово-економічних показників діяльності СТОВ «Дніпро-Н» як чинників впливу на рівень його фінансової безпеки (libs.ubs.edu.ua)

Під час війни, яка триває в Україні вже понад рік, підприємства сільського господарства мають виключне значення. Сільське господарство

виробляє основні продукти харчування. У часи війни забезпечення продовольством нації має критичне значення, оскільки доступ до зовнішніх ресурсів може бути обмеженим або відсутнім. Сільськогосподарський сектор є одним з найбільших секторів економіки. Під час війни економіка України страждає через зниження виробництва, збільшення безробіття та зниження споживчого попиту. Розвиток сільського господарства може забезпечити стабільність в економіці, зменшити залежність від імпорту та стимулювати зростання інших секторів, пов'язаних з обробкою сільськогосподарської продукції.

Водночас, сільськогосподарські підприємства є одними із тих, хто страждає від військових дій найбільше. У зоні бойових дій зруйновані або пошкоджені полівницькі дороги, іррігаційні системи, склади для зберігання зерна та інші сільськогосподарські споруди. Це ускладнює ведення сільськогосподарської діяльності і погіршує врожайність. Військові дії призвели до евакуації місцевого населення, включаючи сільськогосподарських працівників. Це викликало дефіцит робочої сили на фермах та обмежело можливості займатися сільським господарством.

Війна призвела до зруйнування посівів та інфраструктури, а також заборони на обробку полів у зоні конфлікту, що призвело до значних втрат врожаю та погіршення продовольчої безпеки. Крім того, у наслідок воєнних дій знищено та/або пошкоджено сільськогосподарські машини, обладнання та технології. Зазначене призвело до скорочення виробничих потужностей сільськогосподарських господарств і зниження їх ефективності. Слід указати також на обмежений доступ до необхідних ресурсів для сільського господарства, таких як насіння, добрива, пестициди та інші агрохімікати. Це веде до зменшення використання сучасних технологій та (jarch.donnu.edu.ua) погіршення врожайності. Військові дії значно вплинули на тваринництво, зокрема на знищення худоби, заборону доступу до пастбищ, втрату кормів та ускладнення ветеринарного обслуговування.

У зоні воєнних дій спостерігаються вкрай негативні екологічні наслідки, серед яких, забруднення ґрунтів та водних ресурсів внаслідок

вибухів, залишків боєприпасів, хімічних речовин та інших військових факторів. Перелічене негативно впливає на (jarch.donnu.edu.ua) якість ґрунту та безпеку харчових продуктів. За понад рік збройної агресі, воєнні дії призвели до серйозних збитків в сільському господарстві, втрати продуктивності та зменшення продовольчої безпеки. Усе вищевказане вплинуло на вибір підприємства для подальшого дослідження.

Розташоване в центральній частині Верхньодніпровського району Дніпропетровської області, сільськогосподарське підприємство з обмеженою відповідальністю "Дніпро-Н" знаходиться в помірно посушливому регіоні, де характерні сухі спекотні літа та малосніжні зими. Культурно-економічний центр підприємства розташований у Верхньодніпровську, а виробничі майданчики розташовані на основних залізничних вузлах області: село Верховцеве (20 км) та Вільногірськ (24 км). До обласного центру, міста Дніпра, відстань становить 96 км [66].

У складі планово-економічного відділу СТОВ «Дніпро-Н» містяться два посади: головного економіста та економіста із планування. Бухгалтерська служба компанії складається з наступних посад: головного бухгалтера, заступника головного бухгалтера, бухгалтера з логістики, бухгалтера з рослинництва, бухгалтера з тваринництва, бухгалтера із заробітної плати та касира.

Для проведення комплексного аналізу фінансового та майнового стану СТОВ "Дніпро-Н" ми розглянемо відповідні показники за період з 2016 по 2020 роки. Систематична оцінка вартості майнового потенціалу є необхідною для ефективного управління ним. Ця оцінка включає визначення вартості майна підприємства та потенційної економічної користі, яку можна отримати в майбутньому. Крім того, оцінка майнового потенціалу підприємства може враховувати загальний прибуток, отриманий від використання його власності в операційній, фінансовій та інвестиційній діяльності.

У додатку Б згруповані дані із Балансу (звіту про фінансовий стан) про величину майна СТОВ «Дніпро-Н». Виявлено, що за період 2016-2020 рр. загальна сума майна товариства зросла на 332,62%. При чому найбільше

цьому спияло зростання вартості готової продукції і товарів – на 829,2%. Другим за величиною відносного росту стало збільшення необоротних активів – на 600,78%, у т.ч. основних засобів – на 630,26%. Тому аналіз основних засобів потребує поглибленого дослідження, що буде зроблено далі.

Примітно, що і величина грошових коштів суттєво зросла, що у відносному вираженні склало 515,09%. Але у періоді дослідження, а саме в 2018 р. на товаристві мало місце значне падіння цього виду активів – до 3 тис. грн. Тоді ж збільшилася величина дебіторського боргу з 563 тис. грн до 641 тис грн. Однак вже в 2019 р. за допомогою ряду стабілізаційниї заходів, серед яких і робота з покупцями по скороченню вдвічі дебіторського боргу (до 302 тис. грн), товариству вдалося збільшити величину грошових коштів до рекордних за увесь період аналізу 732 тис. грн.

У 2020 р. суттєвих змін зазнала поточна дебіторська заборгованість, яка скоротилася порівняно із 2016 р. з 825,5 тис. грн до 52 тис грн. (що у відносному вираженні становить 6,3%).

У додатку В згруповані дані із Звітів про фінансові результати (libs.ubs.edu.ua) товариства за 2016-2020 рр. Виявлено, що аналогічно до росту майна, капітал товаристві зріс у 2020 р. порівняно із 2016 р. на 332,62%. Цьому сприяло зростання зобов'язань на 875,1% за період аналізу. Серед них найбільшим відносним ростом відначилися довгострокові заобовязання, які підвищилися в 2020 р. порівняно із 2016 р. на 1396%. Зростання власного капіталу теж мало місце – на 198,9%. Тут варто відмітити нестабільну динаміку упродовж періоду дослідження. Так, абсолютна сума власного капіталу у 2017 р. порівняно із 2016 р. зменшилася (з 2059,3 тис. грн до 1798 тис. грн), а вже починаючи з 2018р. вона поступово ззбільшувалася, досягши в 2020 р. 4096 тис. грн.

Варто відмітити, що величина статутного капіталу вперше була зменшена у 2018 р. – з 19 тис. грн до 7 тис. грн. Ця величина зберігалася упродовж наступних 2019-2020 рр. і за даними станом на травень 2023 р. становить 7400 грн [66].

Доцільно порівняти величини поточних дебіторської заборгованості та поточних зобов'язань (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Порівняння поточних дебіторської заборгованості та поточних зобов'язань СТОВ «Дніпро-Н», 2016-2020 рр.

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Поточна дебіторська заборгованість, тис. грн.	825,5	563,0	641,0	302,0	52,0
Поточні зобов'язання, тис. грн	134,1	549,0	329,0	457,0	452,0
Величина перевищення дебіторської заборгованості над поточними зобов’язаннями, тис. грн.	691,4	14	312	-155	-400
Перевищення дебіторської заборгованості над поточними зобов’язаннями, %	615,58	102,55	194,83	66,08	11,50

Таким чином, тільки протягом 2016 – 2018 рр. дебіторська заборгованість перевищувала поточні зобовязаняня, при чому найбільше – на початку цього періоду (на 691, 4 тис. грн або 615,58%). Упродовж 2019-2020 рр. ситуація стала протилежною, і вже поточні зобов’язання перевищували суму поточної дебіторської заборгованості. Цей аналіз є важливим з огляду на здатність товариства до погашення боргів перед кредиторами, адже з економічної точки зору гроші для цього найкраще брати з погашеної дебіторами заборгованості. Тому стан справ, який склався у 2019-2020 рр. ссигналізує про можливі проблеми з поточною платоспроможністю.

Надалі проведемо аналіз основних засобів товариства за вихідними даними, згрупованими у дод. Г та наведеними в табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Вихідні дані для аналізу (212.1.86.13) основних засобів СТОВ «Дніпро-Н», 2016-2020 рр.

Показник	2016 р.	2017р.	Абс.відх. 2017/ 2016	2018 р.	2019 р.	Абс.відх. 2019/ 2018	2020 р.	Абс.відх. 2020/ 2019
1.Коефіцієнт оновлення, %	37,06	21,10	-15,96	1,95	21,65	19,7	66,28	44,63
2.Коефіцієнт вибуття, %	0,31	11,17	10,86	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

3.Період оновлення (можливого повного вибуття), років	2,72	10,07	7,35	51,40	4,62	-46,78	1,51	-3,11
4.Коефіцієнт заміни (простого відтворення), %	0,52	47,02	46,5	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5.Коефіцієнт розширення (розширеного відтворення),% (dspace.dsau.dp.ua)	99,48	52,85	-46,63	100,00	100,00	0,00	100,00	0,00
6.Період обороту, років	18,05	12,70	-5,35	13,28	13,30	0,02	25,67	12,37
7.Коефіцієнт зносу, %: а) на початок року	62,71	44,11	-18,6	46,63	53,18	6,55	48,37	-4,81
б) на кінець року	69,87	52,48	-17,39	54,23	61,74	7,51	56,10	-5,64
8.Коефіцієнт придатності, %: а) на початок року	37,29	55,89	18,6	53,37	46,82	-6,55	51,63	4,81
б) на кінець року (dspace.dsau.dp.ua)	30,13	47,52	17,39	45,77	38,26	-7,51	43,90	5,64

За результатми попереднього аналізу було з’ясовано, що 2018 р. був переламним у діяльності СТОВ «Дніпро-Н». Тож, коефіцієнт оновлення, яке вимагає фінансування, до 2019 р. зменшувався. А в 2020 р. порівняно з 2019 (212.1.86.13) р. зріс аж на 44,63 в.пункти. Зростання коефіцієнта оновлення у сільськогосподарського підприємства вказує на збільшення темпів оновлення або модернізації його активів, обладнання, технологій або інфраструктури. Указане тягне наступні наслідки:

– покращення продуктивності: зростання коефіцієнта оновлення може допомогти сільськогосподарському підприємству використовувати більш сучасні технології та обладнання, що підвищує продуктивність роботи та ефективність виробничих процесів;

– оновлення старого обладнання на більш сучасне та ефективне може зменшити витрати на ремонт та обслуговування, а також збільшити енергоефективність;

– покращення конкурентоспроможності: швидке оновлення допомагає сільськогосподарським підприємствам залишатися конкурентоспроможними на ринку. Вони можуть забезпечити високу якість продукції, використовуючи передові технології та інноваційні методи вирощування;

– підвищення виробництва: оновлення і модернізація можуть допомогти збільшити обсяг виробництва сільськогосподарського підприємства, що в свою чергу може призвести до збільшення доходів.

Коефіцієнт вибуття основних зсобів (далі – ОЗ) з 2016 р. по 2017 р. зростав, а протягом 2018-2020 рр. дорівнював нулю. Рівність нулю цього коефіцієнту означає, що вартість ОЗ не зменшувалася протягом їх експлуатаційного терміну. На СТОВ «Дніпро-Н» це сталося через те, що ОЗ ретельно обслуговуються, модернізуються. Вони не замінювалися новими еквівалентними засобами, що компенсує їх знос і вартість, оскільки коефіцієнт заміни також дорівнює нулю у цей же період. Рівність нулю коефіцієнту вибуття ОЗ може мати позитивний вплив на фінансові показники підприємства. Зокрема, це може дозволити зменшити амортизаційні витрати та збільшити прибуток, що може бути використано для інших інвестицій або розвитку СТОВ «Дніпро-Н».

Період оновлення ОЗ скорочується. Зокрема, в 2019р. він став коротшим на 46,78 років, а в 2020 (212.1.86.13) р. – на понад 3 роки. Така динаміка означає, що інтервал часу між оновленнями або заміною ОЗ став коротшим. Зазвичай, період оновлення визначає, через який час після придбання або попередньої заміни необхідно здійснити нове оновлення.

Скорочення періоду оновлення основних засобів на СТОВ «Дніпро-Н» може мати декілька наслідків:

– технологічний прогрес: швидкі темпи розвитку технологій можуть призводити до випуску нових і покращених моделей основних засобів, що надає товариству інноваційні переваги. Скорочення періоду оновлення

дозволяє товариству швидше впроваджувати нові технології і зберігати конкурентну перевагу;

– збільшення продуктивності: нові моделі основних засобів можуть мати покращену ефективність та продуктивність порівняно з попередніми версіями. Швидше оновлення дозволяє товариству використовувати сучасні технології, які здатні поліпшити бізнес-процеси та сприяти росту продуктивності;

– зменшення витрат: старі основні засоби можуть потребувати більш частого обслуговування, ремонту та запасних частин, що збільшує витрати підприємства. Скорочення періоду оновлення дозволяє замінити старе обладнання швидше, що може знизити витрати на утримання та ремонт.

Як було зазначено вище, коефіцієнт заміни ОЗ протягом 2018-2020 рр. дорівнював нулю. Важливо ураховувати, що коефіцієнт заміни є лише одним показником в оцінці стану ОЗ товариства. Інші фактори, такі як стан технічного обладнання, технологічний прогрес, фінансові можливості та стратегічні цілі підприємства, також впливають на рішення про заміну або подовження терміну використання ОЗ.

Коефіцієнт розширеного відтворення у 2018-2020 рр. складав 100%, що означає, що СТОВ «Дніпро-Н» придбало нові основні засоби у кількості, необхідній для заміщення зношених або застарілих засобів, а також для розширення загального обсягу основних засобів. Це характеризує повне оновлення та розширення своєї основної матеріально-технічної бази. Товариство вкладає достатні ресурси в придбання нових засобів, щоб замінити старі засоби, які досягли кінця свого терміну служби, а також забезпечити додаткову місткість для розширення бізнесу або підвищення продуктивності. Коефіцієнт розширення на 100% може вказувати на здоровий стан підприємства, активність в інвестиційному процесі та бажання забезпечити своєчасне оновлення технологій та обладнання. Це може бути результатом стратегічного планування підприємства, спрямованого на забезпечення конкурентоспроможності і стійкого росту у майбутньому.

Починаючи з 2017 р. коефіцієнт зносу коливався від 69,87% у 2016 р. до 56,1% у 2020 р.; при чому в 2020 р. порівняно з 2019 (212.1.86.13) р. його скорочення склало 4,81 (на 5,64 за даними на кінець року). Можемо припустити, що ОЗ СТОВ «Дніпро-Н» перебувають на середньому рівні зношення. Іншими словами, вони вже пройшли половину свого передбаченого терміну служби або мають втрату вартості на рівні близька 50%. В такому випадку, зазвичай, виникає необхідність у вирішенні питання щодо заміни або оновлення цих ОЗ, оскільки вони вже досягли значної стадії зношення. Проте, варто зазначити, що визначення необхідності заміни ОЗ не залежить лише від коефіцієнта зносу. Інші фактори, такі як ефективність, функціональність, вартість обслуговування та стратегічні цілі підприємства, також повинні бути враховані при прийнятті рішення про заміну або подальшу експлуатацію ОЗ.

Відмітимо, що результати, отримані при розрахунку коефіцієнту придатності дублюють вищезроблені висновки по коефіцієнту зносу.

У дод. Д згруповані дані по показникам фінансових результатів СТОВ «Дніпро-Н» за даними Звітів про фінрезультати за 2016-2020 рр. Виявлено, що дохід від реалізації продукції (elartu.tntu.edu.ua) кожен рік підвищувався і на кінець 2020 р. склав 9869 грн, що на 343,02% більше порівняно з 2016 р. Відповідним чином зростала і собівартість, збільшення якої у 2020 р. порівняно з 2016 р. у відносному вираженні склало 340,71%. Виключенням став 2018 р., коли собівартість реалізованої продукції зменшилася на 384 тис. грн. (рис. 2.1).

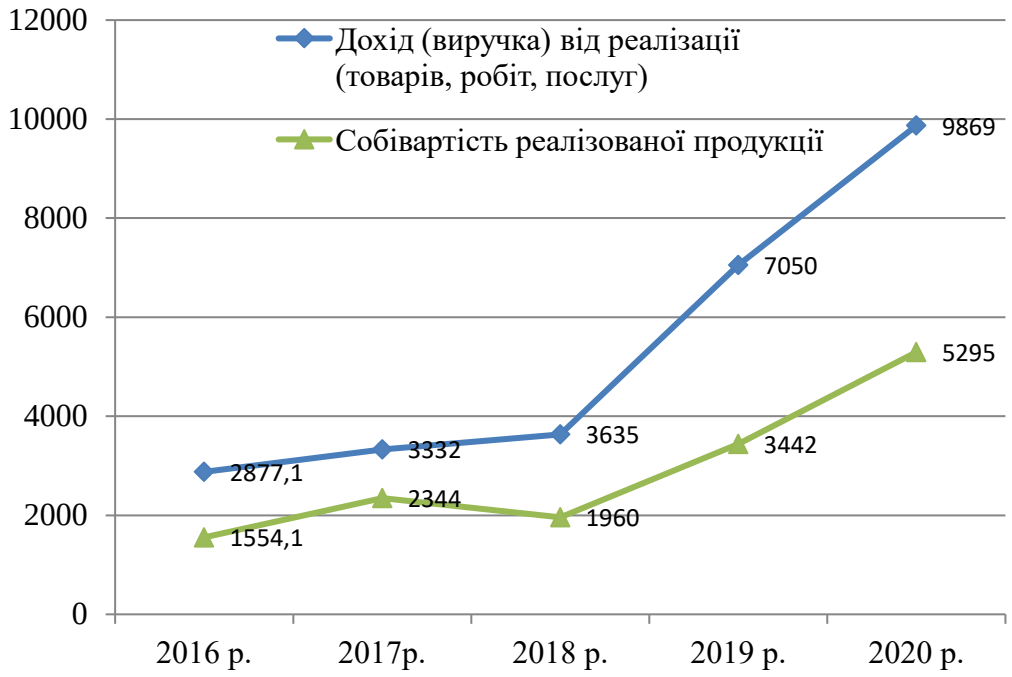

Рисунок 2.1 – Динаміка доходу від реалізації продукції (elartu.tntu.edu.ua) та собівартості на СТОВ «Дніпро-Н», 2016-2020 рр. (побудовано автором)

Не дивлячись на систематичне зростання адмінвитрат, на збут та інших операційних, фінрезультатом від операційної діяльності товариства був прибуток, який з 2018 р. суттєво зростав. Примітно, що тільки в 2017 р. товариством було отримано збиток у сумі 17 тис. грн. У 2020 р. СТОВ «Дніпро-Н» отримало прибуток, величина якого склала 1194 тис. грн, що у відносному вираженні на 410,45% перевищує величину у 2016 р.

Підвищення суми прибутку з основної діяльності означає, що СТОВ «Дніпро-Н» збільшило свою дохідність і ефективність в ході проведення основних операцій свого бізнесу. Це є результатом підвищення обсягу продажу продукції (товарів), збільшення цін на продукцію та покращення управління операційними процесами. Основні позитивні впливи зростання прибутку від операційної діяльності на фінансову безпеку включають:

– збільшення прибутку з операційної діяльності допомагає товариству стати більш фінансово стійким і впоратися зі зростаючими витратами, конкуренцією та іншими викликами;

– можливість реінвестування: більший прибуток надає підприємству більше фінансових ресурсів для розширення, інвестицій в нові проєкти, розвитку діяльності, модернізації обладнання та залучення нових клієнтів;

– інвесторський інтерес: зростання прибутку з операційної діяльності може призвести до покращення фінансових показників підприємства, таких як рентабельність, що може привернути нових інвесторів;

– розвиток бізнесу: більш високий прибуток з операцій дозволяє підприємству інвестувати у нові ринки, впроваджувати інноваційні рішення, розширювати продуктову лінійку та покращувати якість продукції, що сприяє збільшенню конкурентоспроможності і розвитку бізнесу.

Динаміка чистого прибутку СТОВ «Дніпро-Н» аналогічна до динаміки попереднього показника. Так, у 2017 р. товариством було отримано збиток у сумі 111 тис. грн. Проте вже в 2018 р. фінансовим результатом став прибуток у сумі 539 тис. грн, який у наступні роки зріс на понад 300 тис. грн досягши 895 тис. грн у 2020 р. У відносному вираженні зростання у 2020 р. порівняно із 2016р. склало 399,91%.

У дод. Е представлені результати розрахунку показників фінансової стійкості (212.1.86.13) СТОВ «Дніпро-Н».

Слід відмітити, що висновки, які можна отримати унаслідок інтерпретації отриманих значень подекуди дублюють один одного. Тому винесемо до основної чатини роботи та проаналізуємо найбільш показові, на наш погляд, коефіцієнти (табл. 2.3).

Отже, якщо розглядати фінансову стійкість з позиції дотримання рекомендових значень, то слід указати на відповідність фактичних величин коефіцієнтів своїм нормативам протягом чотирьох років: у 2016-2019 рр. Тільки в 2020 р. розраховані значення усіх аналізованих показників, окрім коефіцієнту забезпеченості запасів, не відповідають нормативним.

Таблиця 2.3 – Окремі коефіцієнти фінансової стійкості СТОВ «Дніпро-Н»

Показник	2016 р.	2017р.	Абс.відх. 2017/ 2016	2018 р.	2019 р.	Абс.відх. 2019/ 2018	2020 р.	Абс.відх. 2020/ 2019
1.Коефіцієнт автономії	0,80	0,68	-0,12	0,74	0,67	-0,07	0,48	-0,19
2.Коефіцієнт концентрації залученого капіталу (www.lef.lviv.ua)	0,20	0,32	0,12	0,26	0,33	0,07	0,52	0,19
3.Коефіцієнт фінансування	4,06	2,09	-1,97	2,87	2,01	-0,86	0,92	-1,09
4.Коефіцієнт фінансового ризику	0,25	0,48	0,23	0,35	0,50	0,15	1,08	0,58
5.Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,10	0,09	-0,01	0,05	0,09	0,04	0,45	0,36
6. Коефіцієнт забезпеченості запасів (www.lef.lviv.ua)	1,68	0,92	-0,76	0,98	0,92	-0,06	0,75	-0,17

Це відбулося унаслідок негативної тенденції до зниження рівня показників фінансової стійкості, яка склалася з 2018 р. Так, коефіцієнт автономії у 2019 р. порівняно з 2018 р. зменшився на 0,07, а в 2020 р. порівняно з 2019р. – на 0,19 і характеризував у цьому році те, що власний капітал (212.1.86.13) складав лише 48% від пасивів товариства, тоді як за нормативом має бути не менше 50%. Зменшення коефіцієнту автономії на СТОВ «Дніпро-Н» означає, що залежність товариства від зовнішніх джерел фінансування збільшується, а його здатність фінансувати власні проєкти та розвиток знижується. Зниження величини коефіцієнту автономії може мати кілька причин. Одна з них - збільшення зовнішніх запозичень або залучення кредитів для фінансування підприємницької діяльності. Це може бути обумовлене дефіцитом фінресурсів. Зменшення коефіцієнту автономії може мати негативний вплив на фінансову безпеку товариства через наступні прояви:

Зменшення коефіцієнту автономії може мати наступні наслідки для ФБ товариства:

– збільшення фінансового ризику: якщо СТОВ «Дніпро-Н» стає більш залежним від зовнішніх джерел фінансування, воно стає більш вразливим до змін у відсоткових ставках, умовах позичок або доступності кредитування. Це може підвищити ризик неспроможності погашення боргу або збільшити фінансові витрати підприємства;

– обмеження фінансової гнучкості: залежність від зовнішнього фінансування може обмежити можливості підприємства для прийняття фінансових рішень. Наприклад, товариство може мати обмежену можливість залучення додаткових коштів для розширення бізнесу, інвестицій у нові проекти або фінансування довгострокових цілей;

– залежність від зовнішніх умов: зменшення автономії підприємства означає, що його успішність стає сильно залежною від зовнішніх умов, таких як економічна кон'юнктура, зміни в ринкових умовах, конкуренція тощо. Якщо товариство не може надійно залучати зовнішні фінансові ресурси, це може вплинути на його здатність адаптуватися до змін у середовищі.

Систематичне зростання величини коефіцієнту концентрації залученого капіталу (у 2017 р. – на 0,12, у 2019 р. – на 0,07, у 2020 р. – на 0,19) означає, що пропорція капіталу, який залучається порівняно з іншими ресурсами, збільшується в часі. Його динаміка підтверджує раніше зроблені висновки щодо негативного впливу на фінансову безпеку товариства, особливо у 2020 р., коли веичина коефіцієнту не тільки зросла, але й перевищила нормативне значення.

Подібну нисхідну тенденцію мають значення коефіцієнту фінансування: у 2017 р. порівняно з 2016 р. воно зменшилося на 1,97, у 2019 р. порівняно з 2018 р. – на 0,86, у 2020р. порівняно з 2019 (212.1.86.13) р. – на 1,09. Така динаміка означає, що обсяг фінансування, наданого товариству, зменшується порівняно з попереднім рівнем. Це може мати кілька наслідків для фінанової безпеки:

– зменшення обсягу ресурсів: коли коефіцієнт фінансування зменшується, може бути менше грошових коштів, доступних для виконання проєкту або фінансування діяльності підприємства. Це може призвести до

(212.1.86.13) обмежень в розвитку, зниження обсягу виробництва або послуг, скорочення персоналу тощо і, у підсумку, зниження рівня ФБ;

– зміна пріоритетів: зменшення фінансування може примусити товариство переглянути свої пріоритети та відмовитися від певних проєктів або ініціатив, які були заплановані раніше;

– зміна стратегії: зменшення фінансування може вимагати перегляду стратегії товариства. Можливо, будуть шукатися нові джерела фінансування, переглядатимуться витрати, шукатимуться більш ефективні способи використання доступних ресурсів.

Слід відмітити щорічне зростання значення коефіцієнту фінансового ризику: у 2017 р. порівняно з 2016 р. воно зросло на 0,23, у 2019 р. порівняно з 2018 р. – на 0,15, у 2020р. порівняно з 2019 р. – на 0,58. Щорічне зростання значення коефіцієнту фінризику підприємства вказує на те, що рівень цього ризику, якому товариство піддається, збільшується протягом 2016-2020 рр. Коефіцієнт фінансового ризику відображає ступінь вразливості СТОВ «Дніпро-Н» до небажаних фінансових подій, таких як нездатність виконати фінансові зобов'язання. Зростання значення коефіцієнту фінансового ризику може мати кілька причин, серед яких потрібно вказати на раніше виявлену: зростання зовнішнього боргу. Товариство залежить від зовнішніх запозичень і збільшує свої зобов’язання, тому ризик неплатоспроможності беду зростати. Збільшення обсягу зовнішнього боргу може вести до збільшення фінансового ризику через зростання обов'язків зі сплати відсотків і погашення основної суми боргу. Відповідно, це негативно відображається на рівні ФБ.

Слід також ураховувати, що такий чинник, як недостатня управлінська ефективність. Якщо товариство має проблеми з ефективним управлінням фінансами, плануванням, контролем витрат і оптимізацією ресурсів, це також може сприяти зростанню фінансового ризику. Недостатня управлінська ефективність може призводити до невідповідності між доходами і витратами, неправильному аналізу ринку та іншим фінансовим проблемам. Отже, зростання значення коефіцієнту фінансового ризику підприємства свідчить

про збільшення його вразливості до негативних фінансових подій і погіршення його фінансової стійкості. СТОВ «Дніпро-Н» необхідно уважно аналізувати фактори, що чинять вплив на фінризик, та приймати відповідні заходи для зменшення ризику і покращення своєї фінансової стійкості.

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів у 2017 р. порівнно з 2016 р. несуттєво зменшився: на 0,01. Після цього, у майбутніх періодах його значення постійно підвищувалося: у 2019 р. порівняно із 2018 р. – на 0,04, а в 2020 р. порівняо із 2019 р. – на 0,36 і досягло в цьому році значення 0,45. Це означає, що 45% від загального капіталу СТОВ «Дніпро-Н» у 2020 р. складалося з довгострокових позик. Даний коефіцієнт слугує показником фінстійкості та здатності товариства управляти своїми заборгованостями. За увесь період аналізу товариство саме в 2020 р. найбільше залежить від позикових коштів для фінансування своїх довгострокових зобов'язань. Цей висновок підкріплюється наявною динамікою росту величини довгострокових зобов’язань, про що було зазначено раніше у цьому підпункті роботи. Зокрема, за увесь період аналізу їх ріст склав 1396,95%, тобто 3294 тис. грн у 2020 р. проти 238,5 тис грн у 2016 р.

Коефіцієнт забезпеченості запасів використовується для вимірювання співвідношення між запасами підприємства та його загальними зобов'язаннями і оцінює, наскільки запаси забезпечують зобов'язання підприємства перед кредиторами та постачальниками. На СТОВ «Дніпро-Н» коефіцієнт забезпеченості запасів має тенденцію до зниження. Так, у 2017 р. порівняно з 2016 р. він скоротився на 0,76, у 2019 р. порівняно з 2018 р. – на 0,06, а в 2020 р. порівняно з попереднім – на 0,17, склавши 0,75. Це означає, що в кінці аналізованого періоду, запаси товариства покривають лише 75% його заборгованості перед постачальниками й кредиторами. Зниження коефіцієнта забезпеченості запасів може характеризувати зменшення здатності товариства покривати свої зобов'язання за рахунок наявних запасів. Це може вказувати на проблеми з управлінням запасами, такими як надмірна акумуляція запасів або погіршення попиту на продукцію товариства.

Отже, загальний висновок щодо фінансової стійкості передбачає акцентування уваги на негативній динаміці її зниження аж до невідповідності нормативам у 2020 р., посилення залежності від позикового капіталу й підвищення фінансового ризику. У своїй сукупності все це становить негативні чинники впливу на рівень ФБ СТОВ «Дніпро-Н».

У дод. Ж згруповані вихідні дані та результати розрахунків показників ділової активності СТОВ «Дніпро-Н». Для наочності відобразимо у табл.2.4 окремі із них.

Відтак, коефіцієнт обертання оборотних активів має тенденцію до зростання, причому у 2020 р. досягнуто його найбільше значення за увесь період аналізу, яке склало 2,21. Воно означає, що активи СТОВ «Дніпро-Н» оберталися 2,21 рази протягом 2020 р. Зростання цього коефіцієнта оборотності за 2016-2020 рр. вказує на більш ефективне управління активами. Зазначене може бути наслідком поліпшення процесів управління запасами, збільшення швидкості збору платежів від клієнтів (на що вказує ріст коефіцієнту обертання дебіторської заборгованості) або зменшення часу обороту грошових коштів. Високий коефіцієнт оборотності оборотних активів свідчить про те, що товариство ефективно використовує свої активи для генерації доходу. Дані висновки підтверджуються динамікою тривалості одного обороту оборотних активів, що скоротилася у 2019 р. порівняно з 2018 р. на 62 дні, а в 2020 р. порівняно з 2019 р. – на 24 дні, що вказує на більш ефективне управління оборотними активами і зменшення часу, необхідного для повного оберту цих активів.

Таблиця 2.4 – Коефіцієнти ділової активності СТОВ «Дніпро-Н»

Показник	2016 р.	2017р.	Абс. відх. 2017/ 2016	2018 р.	2019 р.	Абс. відх. 2019/ 2018	2020 р.	Абс. відх. 2020/ 2019
1.Коефіцієнт обертання оборотних активів	1,27	1,55	0,28	1,44	1,93	0,49	2,21	0,28

2.Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	284	232	-52	249	187	-62	163	-24
3.Коефіцієнт обертання готової продукції і товарів	66,05	23,98	-42,07	26,81	46,63	19,82	20,90	-25,73
4.Тривалість одного обороту готової продукції і товарів, днів	5	15	10	13	8	-5	17	9
5.Коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості	2,75	4,00	1,25	5,03	12,46	7,43	46,46	34
6.Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів	131	90	-41	72	29	-43	8	-21
7.Коефіцієнт обертання власного капіталу	1,25	1,44	0,19	1,47	2,13	0,66	2,25	0,12
8.Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	288	250	-38	245	169	-76	160	-9
9.Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості	14,21	21,59	7,38	21,39	25,38	3,99	49,23	23,85
10.Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів (dspace.dsau.dp.ua)	25	17	-8	17	14	-3	7	-7

Слід указати, що вищенаведений висновок являється справедливим у чстині поліпшення управління запасами тільки до 2020 р., оскільки в цьому році відповідний коефіцієнт характеризує зворотні процеси.

Так, зростання коефіцієнта обертання готової продукції і товарів у 2019 р. на 19,82 свідчить про поліпшення ефективності товариства в управлінні цими активами, що може бути результатом покращення процесів виробництва, збільшення попиту на продукцію або поліпшення управління запасами. Зменшення коефіцієнта обертання готової продукції і товарів у 2020 р. на 25,73 вказує на зниження ефективності управління цими активами, що може бути наслідком зниження попиту на продукцію, збільшення запасів готової продукції або проблем з реалізацією товарів. Для більш точного

розуміння причин зміни коефіцієнта обертання готової продукції і товарів, варто провести детальний аналіз. Важливо враховувати інші фактори, які можуть вплинути на цей показник, такі як зміни в галузі, конкурентна ситуація або економічні умови.

Зростання коефіцієнта обертання власного капіталу (у 2017 р. порівняно з попереднім – на 0,19; у 2019 р. порівнно з 2018 р. – на 0,66; у 2020 р. порівняно з 2019 р. – на 0,12) вказує на збільшення ефективності використання власного капіталу СТОВ «Дніпро-Н». Зокрема, коефіцієнт обертання власного капіталу показує, що товариство збільшило генерацію доходу від свого власного капіталу з 2,13 разів у 2019 р. до 2,25 у 2020 р. Це може бути результатом покращення фінансового управління, зростання рентабельності проєктів або ефективного використання активів. Високий коефіцієнт обертання власного капіталу також свідчить про ефективну алокацію капіталу підприємством і може бути сприятливим сигналом для інвесторів і кредиторів. Даний висновок підтверджується раніше зробленим, коли ми зазначали про збільшення залучених коштів СТОВ «Дніпро-Н» у цей період.

Відповідно, позитивним стало скорочення тривалості обертання власного капіталу, але тут слід відмітити деяке уповільнення, оскільки в 2019 р. ця тривалість зменшилася на 76 днів, а в 2020р. – лише на 9 днів.

Разом із цим, слід відмітити позитивне пришвидшення оплати товариством своєї кредиторської заборгованості. СТОВ «Дніпро-Н» збільшило кількість разів оплати ієї заборгованості з 14,21 у 2016 р. до 49,23 у 2020 р. Це може бути наслідком покращення управління грошовим потоком, зниження строків погашення зобов'язань або більш ефективного використання ресурсів товариства. Зростання коефіцієнта обертання кредиторської заборгованості може позитивно характеризувати зміни в управлінні фінансовими зобов'язаннями компанії і покращення її платоспроможності. Однак для остаточних висновків щодо платоспроможності, потрібно провести додатковий аналіз.

У дод. З представлені результати розрахунку показників платоспроможності та ліквідності СТОВ «Дніпро-Н» за 2016-2020 рр., а також їх нормативні значення. Для наочного сприйняття винесемо в основний текст роботи окремі з цих показників (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Окремі показники ліквідності та платоспроможності СТОВ «Дніпро-Н», 2016-2020 рр.

Показник	2016 р.	2017р.	Абс. відх. 2017/ 2016	2018 р.	2019 р.	Абс. відх. 2019/ 2018	2020 р.	Абс. відх. 2020/ 2019
1	2	3	4	5 (works. doklad.ru)	6	7	8	9
1.Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,37	0,04	-0,33	0,01	1,60	1,59	0,57	-1,03
2.Проміжний коефіцієнт покриття	6,53	1,07	-5,46	1,96	2,26	0,3	0,68	-1,58
3.Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	13,18	3,31	-9,87	7,23	8,12	0,89	8,26	0,14

Загалом, можна констатувати, що ліквідність товариства знаходиться на задовільному рівні, адже переважна більшість коефіцієнтів, що її характеризують відповідають нормативним значенням. Однак намітилися негативна тенденція до їх зниження. Так, одне з найбільших падінь у 2020 р. мається по проміжному коефіцієнту покриття, що зменшився на 1,58 і навіть став несуттєво нижче нормативa (0,68 проти рекомендованих 0,7). Це зниження може мати негативні наслідки для товариства, такі як збільшення ризику неплатоспроможності або обмеження доступу до фінансових ресурсів. Щоб не допустит погіршення ситуації у разі продовження наміченої тенденції, важливо вжити заходів для поліпшення ФБ.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності перевищує нормативне (окрім 2017 р.) і у цілому, характеризує високу здатність СТОВ «Дніпро-Н» розрахуватися грошовим коштами за своїми поточними зобов’язаннями. Коефіцієнт покриття єдиний з цієї групи показників має нестійку динаміку: у

2017 р. порівняно з 2016 р. він зменшився аж на 9,87, що є досить суттєвим, у 2018 р. – 2020 роках він зростав: у 2019 р. – на 0,89, а в 2020 р. порівняно з попереднім - на 0,14. Так, наприкінці аналізованого періоду, оборотні активи СТОВ «Дніпро-Н» у понад 8 разів перевищували поточні зобов'язання, що позитивно відображається як на платоспроможності, так і на фінансовій безпеці товариства.

У табл. 2.6 представлені показники рентабельності СТОВ «Дніпро-Н».

Таблиця 2.6 – Показник рентабельності СТОВ «Дніпро-Н», 2016-2020 рр.

Показник	2016 р.	2017р.	Абс. відх. 2017/ 2016	2018 р.	2019 р.	Абс. відх. 2019/ 2018	2020 р.	Абс. відх. 2020/ 2019
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.Рентабельність активів	8,719	-9,816	-18,535	17,040	18,394	1,354	10,483	-7,911
2.Ретабельність власного капіталу	10,868	-14,516	-25,384	22,984	27,554	4,57	21,851	-5,703
3.Рентабельність продажу	7,779	-7,833	-15,612	14,663	12,511	-2,152	9,069	-3,442

Зміна показників рентабельності за 2016-2020 рр. відповідає, у цілому, динаміці чистого прибутку (чисельник формул при їх розрахунку). Мається на увазі, що в 2017 р. товариством було отримано збиток у сумі 261 тис. грн, що відповідними чином позначилося на від'ємному значенні всіх показників рентабельності (рис. 2.2).

Проте, вже в 2018 р. стабілізаційні заходи, вжиті товариством, дозволили вийти на достатні значення рентабельності. У 2019 р. показники рентабельності активів і власного капіталу зросли і мали найкращі значення за увесь період аналізу. Проте, вже в 2020 р. вони всі зменшилися. Так, рентабельність активів скоротилася на 7,91 в.пунктів і характеризувала те, що чистий прибуток СТОВ «Дніпро-Н» складав 10,483% від вартості його активів. Рентабельність власного капіталу скоротилася в 2020 р. на 5,703 і характеризувала те, що на кожну гривню власного капіталу у цьому році товаристов генерувало близька 0,21 грн чистого прибутку.

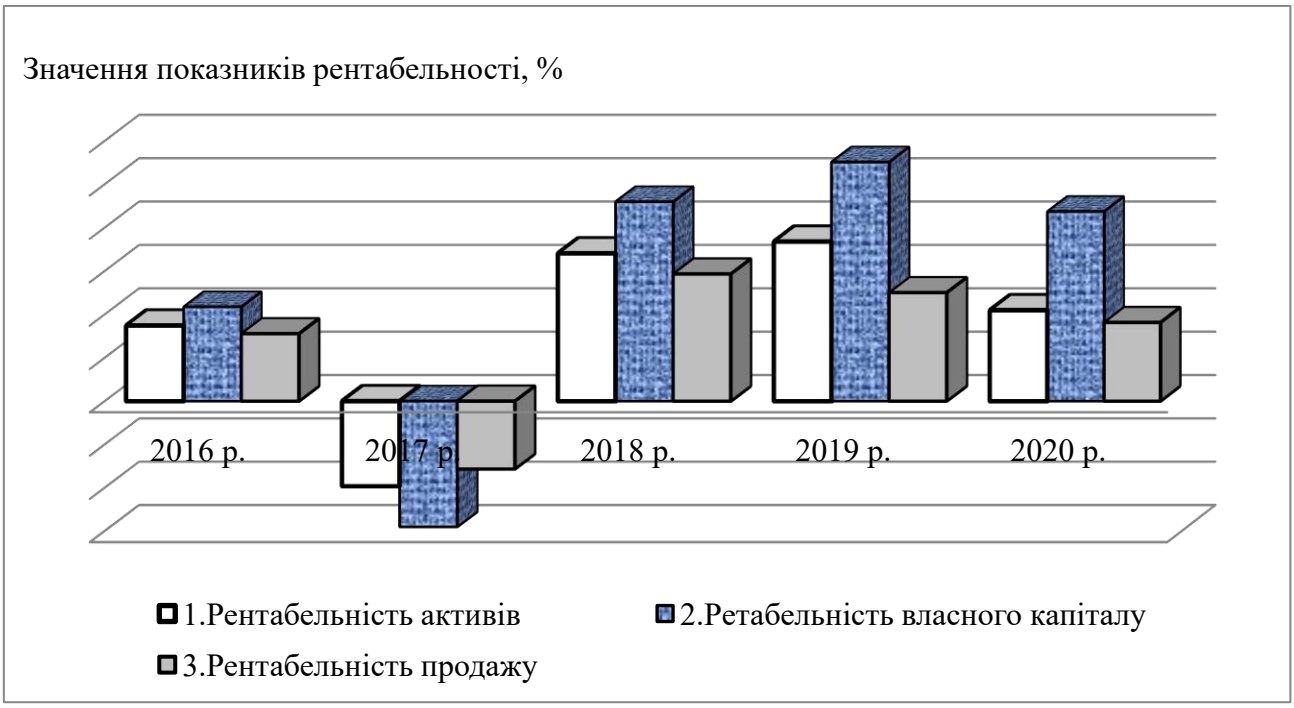

Рисунок 2.2 – Динаміка показників рентабельності СТОВ «Дніпро-Н»

Рентабельність продажів починаючи з 2018 р. систематично зменшується: у 2019 р. – на 2,151 в. пунктів, а в 2020 р. порівняно з 2019 р. – на 3,442 в.пунктів. Значення рентабельності продажів у 2020 р. означає, що прибуток, отриманий від продажу товарів або послуг, становить лише 9% від загального обсягу продажів. Це свідчить про те, що СТОВ «Дніпро-Н» має невисокий рівень прибутковості і може мати проблеми зі здатністю генерувати прибуток зі своєї основної діяльності. Зазвичай, вища рентабельність продажів є бажаною, оскільки вона свідчить про ефективність бізнесу і здатність досягати більшого прибутку з продажу.

Отже, отрмані показники фінстану підприємства характеризуються різними тенденціями. Для того, щоб зробити остаточний висновок потрібно скористатися інтегральної методикою оцінки. Це може бути визначення імовірності банкрутства [56] та/або рейтингове оцінювання [67].

Спочатку, користаючи даними із джерела [56] дослідимо можливість банкрутства СТОВ «Дніпро-Н» (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Моделі прогнозування банкртсва СТОВ «Дніпро-Н»

Модель банкрутства	2016 р.	2017р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Висновок
1.Е. Альтмана	4,89	4,36	4,6	8,09	2,97	Z > 2,99 – дуже низька імовірність банкрутсва
2.О.Терещенка	6,50	6,44	7,19	4,31	2,83	Z > 2 – фінансово стійке
3.Р.Таффлера	2,42	2,51	2,76	2,48	1,6	Z ≤ 0,2, фінансова стійкість висока

Отже, відповідно до наміченої динаміки погіршення показників фінстану на СТОВ «Дніпро-Н» у 2020 р., але при збереженні відповідності нормативам, аналогічні висновки підтверджують три моделі: Альмана, Терещенка та Таффлера.

Тож, товариство у періоді аналізу залишається фінансово стійким з низькою імовірністю банкрутства, (dspace.wunu.edu.ua) але з тенденцією до погіршення ситуації.

Як було описано раніше, існує кілька інтегральних методик оцінки фінансовго стану [67]. Одна із них описана нами в дод. К.1. Відповідні розрахунку рейтингу СТОВ «Дніпро-Н» винесені у дод.К.2. Згідно отрманих даних, упродовж періоду дослідження, рейтинг товариства найвищий – А.

Задля забезпечення моніторингу фінансових ризиків та вжиття невідкладних заходів, пов’язаних із виявленими загрозами, на підприємствах, зазвичай, створюються відповідні підрозділи. Одним із їх основних призначень являється вжиття заходів, спрямованих на підвищення рівня ФБ. Тому надалі перейдемо до розгляду діяльності такого підрозділу на товаристві, що досліджується.

2.2. Характеристика організації діяльності відділу фінансової безпеки підприємства

На СТОВ «Дніпро-Н» створено та функціонують підрозділи, які забезпечують фінансово-економічну безпеку. До них включено інформаційно-аналітичний підрозділ та підрозділ безпеки. У відділі фінансово- економічної безпеки працює 6 людей (рис. 2.3).

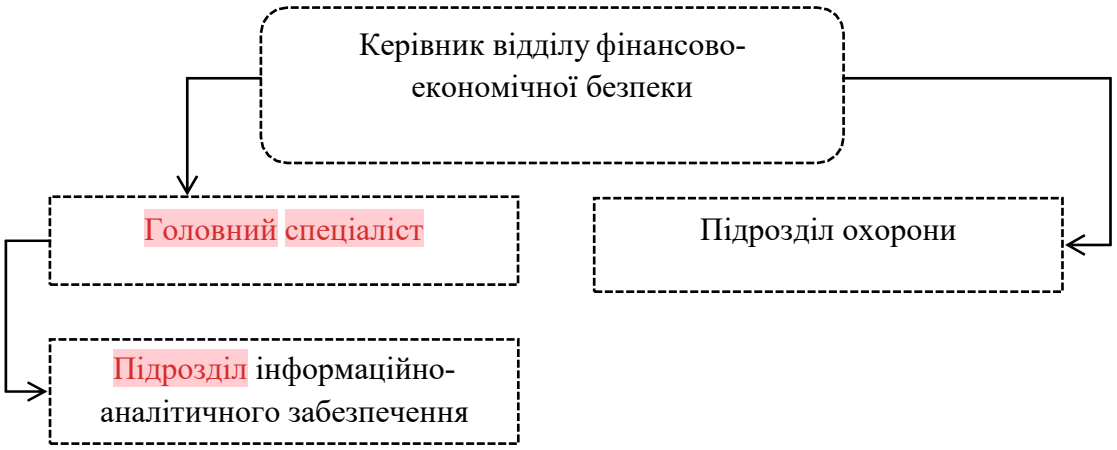

Рисунок 2.3 – Структура відділу фінансово-економічної безпеки СТОВ «Дніпро-Н» (dspace.dsau.dp.ua)

У своїй діяльності відділ фінансово-економічної безпеки керується відповідним Положенням про відділ. У ньому окрслені основні завдання та функції цього структурного підрозділу товариства. Основними завданнями являються наступні:

1. Аналіз фінансово-економічного стану підприємства: Відділ здійснює моніторинг і оцінку фінансових показників, таких як прибуток, витрати, заборгованість, ліквідність, активи та пасиви. Це допомагає виявляти можливі ризики і проблеми в господарській діяльності.

2. Розробка та впровадження фінансово-економічних стратегій: Відділ співпрацює з керівництвом компанії для розробки стратегій, спрямованих на забезпечення фінансової стабільності, зростання прибутковості та ефективного використання ресурсів.

3. Виявлення та запобігання фінансовим ризикам: Відділ аналізує потенційні ризики, пов'язані з фінансовою діяльністю, та розробляє стратегії для їхнього запобігання або зменшення впливу. Це може включати контроль за фінансовими операціями, забезпечення внутрішньої контролю та впровадження політик обмеження ризику.

4. Внутрішній аудит: Відділ проводить аудит фінансових процесів та процедур в організації, перевіряючи їх на відповідність нормативним

вимогам та ефективність виконання. Внутрішній аудит сприяє виявленню недоліків та розробці рекомендацій для поліпшення фінансового управління.

5. Взаємодія зі зовнішніми структурами. Відділ фінансово-економічної безпеки товариства взаємодіє з іншими структурними підрозділами з метою забезпечення ефективного функціонування товариства та досягнення фінансової стабільності. Основні напрямки взаємодії включають наступні аспекти:

– керівництво та виконавча команда: Відділ співпрацює з керівництвом товариства, зокрема з генеральним директором та іншими виконавчими посадовими особами. Він надає фінансовий аналіз та рекомендації, сприяє впровадженню стратегій фінансового управління та допомагає в прийнятті важливих фінансових рішень.

– Бухгалтерія та фінансовий відділ: Відділ фінансово-економічної безпеки співпрацює з бухгалтерією та фінансовим відділом для забезпечення точності та надійності фінансової звітності, контролю за бюджетуванням, управлінням активами та пасивами, а також для (dspace.wunu.edu.ua) виявлення та запобігання фінансовим шахрайствам або помилкам.

– Юридичний відділ: Взаємодія з юридичним відділом має на меті забезпечення виконання фінансових законодавчих вимог та дотримання правових норм у фінансових операціях товариства. Відділ фінансово-економічної безпеки може співпрацювати з юристами для аналізу правових ризиків, розробки контрактів та угод, а також для (dspace.wunu.edu.ua) врегулювання спорів у сфері фінансів.

– Відділ кадрів та персоналу: Відділ фінансово-економічної безпеки співпрацює з відділом кадрів для забезпечення ФБ через контроль за доступом до фінансової інформації та обмеженням повноважень працівників, які мають фінансовий доступ. Взаємодія також може включати планування та реалізацію програм навчання та підвищення фінансової свідомості серед працівників.

– Відділ інформаційних технологій: співпрацює з відділом IT для забезпечення захисту фінансових даних та систем, виявлення та запобігання

кіберзагрозам. Разом вони розробляють та впроваджують політики безпеки, контролюють доступ до фінансової інформації та виконують аудит безпеки.

– Відділ маркетингу та продажу: взаємодія з відділом маркетингу та продажу може включати обмін інформацією про фінансові аспекти маркетингових кампаній, аналіз витрат та прибутковості рекламних акцій, планування фінансових ресурсів на маркетингові проекти та оцінку їхнього впливу на фінансові результати компанії.

– Відділ операцій та виробництва: взаємодія з відділом операцій та виробництва сприяє контролю над витратами та оптимізації процесів. Відділ фінансово-економічної безпеки сприяє аналізу фінансової ефективності операцій та виробництва, контролює витрати та ризики, а також надає рекомендації щодо оптимізації бізнес-процесів. Зокрема, він може співпрацювати з відділом операцій для розробки бюджетів, контролю за витратами на сировину та матеріали, аналізу вартості виробництва, а також планування фінансових ресурсів для розширення виробничих потужностей.

– Відділ логістики та постачання: взаємодія з відділом логістики та постачання спрямована на забезпечення оптимального управління запасами, визначення фінансових потоків у сфері постачання, контроль за вартістю транспортування та логістичними витратами. Відділ фінансово-економічної безпеки може брати участь у переговорах з постачальниками, розробці фінансових умов договорів та оцінці ризиків в ланцюжку постачання.

6. Захист від фінансових злочинів: Відділ забезпечує безпеку фінансових операцій і даних компанії, запобігаючи шахрайству, викриваючи фінансові злочини, такі як відмивання грошей або корупція, і співпрацюючи з правоохоронними органами при необхідності.

7. Упровадження та контроль фінансово-економічних політик: Відділ забезпечує виконання фінансових політик і процедур компанії, включаючи контроль за бюджетуванням, фінансовим звітністю, оптимізацією податкових обов'язків і управлінням ризиками.

8. Навчання та консультування: Відділ проводить навчання та консультує співробітників товариства щодо фінансових та економічних

питань. Це може включати організацію тренінгів, семінарів або інформаційних матеріалів, щоб підвищити рівень фінансової грамотності та свідомості серед персоналу.

9. Моніторинг законодавства та регуляторних змін: Відділ слідкує за змінами в фінансовому законодавстві та регуляторних вимогах і аналізує їх вплив на діяльність товариства. Він забезпечує виконання вимог і рекомендацій, що стосуються ФБ та економічної діяльності.

10. Співпраця зі сторонніми аудиторами та фінансовими інституціями: Відділ співпрацює зі сторонніми аудиторами та фінансовими інституціями, такими як банки, страхові компанії чи рейтингові агентства. Це допомагає забезпечити незалежну оцінку фінансових показників компанії та підтримує довіру зовнішніх стейкхолдерів.

Загалом, завдання відділу фінансово-економічної безпеки СТОВ "Дніпро-Н" полягають у забезпеченні фінансової стабільності, ефективного управління ризиками, дотриманні вимог законодавства та підвищенні фінансової свідомості в організації.

Завдання підрозділу інформаційно-аналітичного забезпечення у відділі фінансово-економічної безпеки включають:

1. Збір і аналіз фінансової та економічної інформації: підрозділ відповідає за збір, систематизацію та аналіз різноманітної інформації, пов'язаної з фінансово-економічною сферою. Це може включати дані про фінансові ринки, економічні показники, податкову інформацію, фінансові звіти підприємств та іншу відповідну інформацію.

2. Оцінка ризиків і виявлення вразливостей: підрозділ здійснює аналіз фінансово-економічної ситуації з метою виявлення потенційних ризиків та вразливостей. Вони можуть бути пов'язані з фінансовими злочинами, економічною нестабільністю, податковими шахрайствами та іншими факторами, що загрожують фінансово-економічній безпеці.

3. Прогнозування та моделювання: з використанням наявної інформації підрозділ здійснює прогнозування та моделювання фінансово-економічних

сценаріїв. Це допомагає оцінити можливі наслідки та ризики в разі змін в економічному середовищі або прийняття рішень з фінансового характеру.

4. Підготовка аналітичних звітів і рекомендацій: після аналізу інформації підрозділ підготовляє аналітичні звіти та надає рекомендації щодо запобігання ризиків та покращення фінансово-економічної безпеки. Ці звіти можуть містити оцінку поточного стану, виявлені вразливості, пропозиції щодо удосконалення процесів, рекомендації щодо фінансових стратегій та контролю за фінансовими операціями.

5. Моніторинг і трендовий аналіз: підрозділ здійснює постійний моніторинг фінансових та економічних подій, а також трендів у галузі. Це дозволяє вчасно виявляти зміни, які можуть вплинути на фінансову стабільність та безпеку, і аналізувати їх в контексті власних задач і цілей.

6. Взаємодія з іншими підрозділами та структурами: Підрозділ інформаційно-аналітичного забезпечення співпрацює з іншими підрозділами відділу фінансово-економічної безпеки, а також з іншими структурами в організації, які мають відношення до фінансово-економічної сфери. Це включає обмін інформацією, координацію заходів та спільні проекти з метою забезпечення високого рівня безпеки і ефективності.

7. Впровадження і використання інформаційних технологій: підрозділ забезпечує використання сучасних інформаційних технологій для збору, обробки та аналізу фінансової та економічної інформації. Він впроваджує спеціалізоване програмне забезпечення для ефективного збору даних, автоматизації аналітичних процесів та візуалізації результатів.

8. Розвиток інформаційно-аналітичних методів: підрозділ працює над постійним вдосконаленням своїх аналітичних методів та моделей. Це включає використання статистичних методів, моделей прогнозування, машинного навчання та інших інструментів для забезпечення точності та надійності аналізу.

9. Забезпечення конфіденційності і безпеки інформації: підрозділ відповідає за захист конфіденційності та безпеки оброблюваної інформації. Він використовує сучасні методи шифрування, контролю доступу та

мережевої безпеки для запобігання несанкціонованому доступу до даних та збереження їх цілісності.

10. Співпраця з зовнішніми організаціями та аналітичними службами: підрозділ взаємодіє з іншими зовнішніми організаціями, такими як банки, фінансові установи, аналітичні служби та ринкові дослідницькі компанії. Це дозволяє обмінюватися інформацією, отримувати додаткові дані та аналізи, що допомагають вдосконалити процеси аналітики та підвищити рівень фінансово-економічної безпеки.

11. Участь у плануванні та прийнятті рішень: підрозділ бере участь у плануванні та прийнятті стратегічних фінансових рішень. Його аналітичні звіти та рекомендації надають цінну інформацію топ-менеджменту та керівництву щодо оптимальних фінансових стратегій, ризиків та можливостей для підвищення фінансової стабільності та рентабельності.

12. Підготовка прогностичних звітів і аналіз трендів: Підрозділ здійснює підготовку прогностичних звітів та аналізу трендів в фінансово-економічній сфері. Це дозволяє розпізнавати довгострокові тенденції, прогнозувати зміни і пристосовуватися до них. Використовуючи історичні дані та статистику, підрозділ може виявляти перспективні напрямки розвитку, потенційні ризики та можливості для вдосконалення фінансово-економічної безпеки.

13. Проведення досліджень і аналітичних проєктів: підрозділ займається проведенням досліджень та аналітичних проектів у фінансово-економічній галузі. Це може включати розробку нових аналітичних методик, оцінку ефективності фінансових стратегій, аналіз ринкових тенденцій та розробку рекомендацій для оптимізації фінансових процесів.

14. Співпраця з органами державного контролю та правоохоронними структурами: підрозділ співпрацює з органами державного контролю, такими як фінансова поліція, національні банки та податкова служба, а також правоохоронними структурами, зокрема, правоохоронними органами та службою безпеки. Ця співпраця полягає у взаємному обміні інформацією,

координації дій та спільному виявленні та протидії фінансовим злочинам, шахрайству та іншим порушенням ФБ.

15. Систематичний аналіз законодавства та регуляторних актів: підрозділ веде систематичний аналіз законодавства та регуляторних актів, які стосуються фінансово-економічної сфери. Він визначає вплив нових нормативних актів на фінансову безпеку товариства, а також розробляє відповідні рекомендації щодо їхнього впровадження та дотримання.

Функції підрозділу охорони товариства включають:

– забезпечення безпеки: підрозділ охорони відповідає за забезпечення безпеки приміщень, майна та персоналу товариства. Його співробітники (охоронці) встановлюють та здійснюють процедури та заходи безпеки, контролюють доступ до приміщень та здійснюють патрулювання для запобігання несанкціонованому доступу та викраденням.

– Виявлення та розслідування порушень: підрозділ охорони відповідає за виявлення та розслідування будь-яких порушень безпеки або правил товариства. Вони можуть встановлювати системи відеоспостереження, контролювати доступ до конфіденційної інформації та здійснювати перевірки персоналу та відвідувачів.

– Екстрені ситуації та реагування: підрозділ охорони готується до різних екстрених ситуацій, таких як пожежі, природні катастрофи або напади. Вони розробляють плани евакуації, надають першу допомогу, співпрацюють зі службами екстреної допомоги та координують реагування на надзвичайні ситуації.

– Контроль доступу: підрозділ охорони встановлює та підтримує системи контролю доступу до приміщень товариства. Це включає використання пропускних систем, ідентифікаційних карток або біометричних технологій для обмеження доступу лише для авторизованих осіб.

– Координація зовнішніх постачальників безпеки: підрозділ охорони може взаємодіяти з зовнішніми постачальниками безпеки, такими як охоронні або служби безпеки, для забезпечення комплексного підходу до

безпеки товариства. Вони можуть координувати роботу цих постачальників, контролювати їх діяльність та забезпечувати дотримання стандартів безпеки.

– Аналіз та вдосконалення систем безпеки: підрозділ охорони відповідає за аналіз ефективності систем безпеки товариства. Вони можуть проводити оцінку ризиків, аналізувати інциденти безпеки та розробляти рекомендації щодо вдосконалення процедур та систем безпеки. Це допомагає забезпечити постійне покращення безпеки товариства.

Посадова інструкція керівника відділу фінансово-економічної безпеки містить наступні основні елементи:

1. Опис посадових обов'язків: розробка та впровадження стратегій забезпечення ФБ, контроль за фінансовими операціями, виявлення та запобігання фінансовим ризикам та шахрайству, співпраця з іншими відділами та органами для забезпечення ФБ тощо.

2. Управління персоналом: інструкція визначає відповідальність керівника за управління персоналом відділу фінансово-економічної безпеки: прийняття, навчання, оцінку та мотивацію співробітників, розподіл завдань, координацію роботи та забезпечення ефективної комунікації всередині відділу.

3. Аналіз та оцінка ризиків: керівник відділу фінансово-економічної безпеки відповідає за проведення аналізу та оцінку фінансових ризиків, пов'язаних з діяльністю товариства, що включає оцінку фінансових процесів, виявлення вразливостей, розробку стратегій мінімізації ризиків та рекомендацій забезпечення фінансової стійкості.

4. Розробка та впровадження політик та процедур: керівник відділу відповідає за розробку та впровадження політик та процедур, спрямованих на забезпечення ФБ, що включає розробку політики контролю фінансових операцій, процедур перевірки достовірності фінансової звітності, встановлення правил доступу до фінансової інформації, впровадження систем виявлення шахрайства та внутрішнього контролю.

5. Співпраця із зовнішніми організаціями: керівник відділу фінансово-економічної безпеки відповідальний за встановлення та підтримку

партнерських відносин із зовнішніми організаціями, такими як фінансові установи, правоохоронні органи, аудиторські компанії тощо. Це сприяє обміну інформацією, спільному виявленню ризиків та впровадженню найкращих практик в галузі ФБ.

6. Звітність та аналіз: керівник відділу забезпечує ведення відповідної звітності щодо фінансово-економічної безпеки, що включає підготовку звітів про ризики, інциденти, проведені заходи та рекомендації для вищого керівництва. Крім того, керівник відповідає за аналіз результатів та ефективності заходів, прийнятих для забезпечення фінансово-економічної безпеки, та розробку стратегій для подальшого вдосконалення.

Важливо зазначити, що конкретний зміст посадових інструкцій іншого персоналу відділу варіюється залежно від їх посад.

2.3. Оцінка рівня фінансової безпеки СТОВ «Дніпро-Н»

Перед тим, як оцінити рівень ФБ підприємства, вважаємо доцільним обґрунтувати,чому ми зупинилися на обранні певної методики серед множини існуючих.

Як показано у п.1.1 даної роботи, на сьогодні існує проблема відсутності єдиної однозначної методики оцінки рівня ФБ підприємства. Немає універсально прийнятого набору критеріїв та показників, які однозначно визначають фінансову стабільність та здатність підприємства до забезпечення своїх фінансових зобов'язань у майбутньому. У результаті, різні методики та підходи використовуються для оцінки ФБ, що призводить до розбіжностей і недостатньої об'єктивності в оцінках. Деякі методики можуть базуватись на фінансових показниках, таких як ліквідність,

платоспроможність, рентабельність тощо, тоді як інші можуть враховувати економічні та соціальні фактори.

Брак стандартизації такої методики ускладнює порівняння рівня ФБ між різними підприємствами та галузями. Крім того, це ускладнює оцінку ризиків та прийняття обґрунтованих рішень з точки зору ФБ. Існування різних методик також може створювати плутанину та невизначеність для підприємств, які прагнуть поліпшити свою фінансову безпеку.

Найпоширенішим комплексним методом оцінки ФБ підприємства є інтегрована методологія, що базується на використанні методу коефіцієнтів. Цей метод передбачає синтез фінансових показників в складні структури та розрахунок відносних показників на основі статистичної фінансової звітності [5]. Проте одним з істотних недоліків методу коефіцієнтів є відсутність нормативних значень для більшості використовуваних показників. Це означає, що немає чітких стандартів або порігових значень, що вказували би на оптимальний рівень для кожного коефіцієнта. Відповідно, інтерпретація значень коефіцієнтів стає важкою, оскільки не можна однозначно сказати, чи є вони високими або низькими. Крім того, зміна значень відносних коефіцієнтів у поступовій динаміці також може бути проблематичною для інтерпретації. Наприклад, якщо коефіцієнт має знаменник і чисельник, то зміна одного з цих значень може мати різний вплив на загальний результат. Це може призвести до неточностей та неправильного розуміння справжнього рівня ФБ підприємства.

Отже, відсутність нормативних значень та проблеми з інтерпретацією зміни значень коефіцієнтів ускладнюють використання методу коефіцієнтів для оцінки ФБ підприємства [59].

Окрім вищезгаданого, вчені з безпекології наголошують, що комплексна методика оцінки ФБ підприємства має свої недоліки. Одним з таких недоліків є недостатня увага до ознак, що пов'язані з грошовими потоками підприємства. Врахування фактичних доходів та витрат грошових коштів повинно бути не просто істотним, а й пріоритетним завданням при аналізі рівня ФБ. На думку вчених, урахування грошових потоків дозволяє

зосередитися на реальному руху грошових коштів на підприємстві. Це означає аналіз доходів та витрат, що фактично здійснюються, а не тільки теоретичні або облікові цифри. Грошові потоки відображають фінансову стійкість підприємства, його здатність генерувати прибуток та забезпечувати платежі вчасно. Таким чином, існує думка, що включення оцінки грошових потоків у методику оцінки ФБ підприємства допоможе отримати більш повну та точну картину його фінансового стану. Це дозволить зробити більш об'єктивні та деталізовані висновки про рівень ФБ та ризики, пов'язані з грошовими потоками [6].

Слід погодитися із науковцем Кондрашихіною А. Б., яка систематизувала існуючі упущення методів оцінювання рівня ФБ (табл. 2.8).

Таким чином, для оцінки рівня ФБ СТОВ «Дніпро-Н» використаємо методику авторки робіт [58; 63]. Вона у своїх доробках удосконалює іншу методику, пропоновану науковцями Ю. Б. Кракоса та Р.О.Розгіна [62].

Таблиця 2.8 - Існуючі упущення методів оцінювання рівня ФБ

№	Упущення методики
1	недотримання вітчизняних умов ведення бізнесу, правил оцінки фінансового стану підприємств у різних галузях, а також чинних в Україні нормативних актів, що містять значну кількість недоліків, можуть призвести до прийняття фінансовими менеджерами та представниками наглядових органів;
2	застосування єдиних нормативних значень коефіцієнтів підприємствами всіх видів економічної діяльності;
3	неможливість достовірного розрахунку більшості показників, рекомендованих до розрахунку фінансової звітності підприємств;
4	відсутність поглибленої класифікації рівнів ФБ, внаслідок чого підприємство, що має недостатню фінансову стійкість, може бути віднесене до підприємства із «задовільним» рівнем ФБ;
5	складно визначити фактори, що вплинули на фінансову безпеку;
6	при аналізі недостатньо інформації про можливості розвитку підприємства; (essuir.sumdu.edu.ua)
7	недостатня точність оцінки рівня ФБ підприємства;
8	ретроспективний характер оцінки, оскільки вона (essuir.sumdu.edu.ua) заснована на «минулій» звітності та є статичною.

Джерело: [6]

Проаналізуємо сутність методики Ю. Б. Кракоса та Р. О. Розгіна [62] полягає в наступному. У цих науковців є кілька пропозицій щодо удосконалення визначення та підвищення рівня ФБ підприємства. По-перше, фін безпеку вони розглядають як комплексну величину, що складається з декількох компонентів. По-друге, для оцінки її рівня прпонують встановити критерії оцінки та ввести поняття "еталонного підприємства" (openarchive.nure.ua) з найвищим рівнем цієї безпеки. По-третє, після отримання результатів оцінки науковці пропонуютьнадати рекомендації для підвищення рівня фінбезпеки. Безпеосередньо формулу оцінки рівня фінбезпеки науковці пропнують у наступному вигляді [62]:

$$S_{ФБП} = S_R + S_{ПФ} + S_{ДА} + S_{РС} + S_{ІП}, \quad (2.1)$$

де: $S_{ФБП}$ – інтегральний показник фінанбезпеки, балів;
S_R – комплексний показник оцінки ефективності управління, балів;
$S_{ПФ}$ – комплексний показник оцінки платоспроможності та фінансової стійкості, балів;
$S_{ДА}$ – комплексний показник оцінки ділової активності, балів;
$S_{РС}$ – комплексний показник оцінки ринкової стійкості, (docplayer.net) балів;
$S_{ІП}$ – (openarchive.nure.ua) комплексний показник оцінки інвестпривабливості, балів [62].

До складу кожного комплексног показника науковцями віднесено наступні індикатори (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Складові комплексних показників у методиці Ю. Б.Кракоса та Р. О. Розгіна

Комплексний показник	Індикатори
Комплексний показник оцінки ефективності управління	рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, загальна рентабельність продажів по валовому прибутку, рентабельність продукції
Комплексний показник оцінки платоспроможності та фінансової стійкості	коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості, коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами, коефіцієнт маневреності власного капіталу
Комплексний показник оцінки ділової активності	показники оборотності активів, основних засобів, оборотних активів, грошових коштів, власного капіталу
Комплексний показник оцінки ринкової стійкості	коефіцієнти автономії, фінансового ризику, маневреності оборотних активів, мобільності та індекс постійного активу
Комплексний показник оцінки інвестпривабливості	коефіцієнт чистої виручки, показник чистого прибутку на акцію, коефіцієнт реінвестування прибутку, коефіцієнт стійкого економічного росту, показник маржі прибутку

Джерело: [62]

Кракос Ю. Б.та Розгін Р. О. вдмічають, що можна використовувати середньогалузеві показники промисловості України (irbis-nbuv.gov.ua) як нормативне значення для коефіцієнтів, які були згадані раніше. Це дозволить порівняти стан підприємства зі середнім в галузі. Ними пропонується розраховувати складові ФБ (SФБП, SR, SПФ, SДА, SPC, SIП) за допомогою методу динамічної рейтингової оцінки (irbis-nbuv.gov.ua) [62].

Квінтесенцією методики, що розглядається є твердження, що оцінка рівня ФБ в промисловості може базуватися на рейтингу окремого підприємства, який визначається за сукупністю одиничних критеріїв. Цей рейтинг може бути статичним, що відображає поточний стан підприємства, або динамічним, що враховує прогнозовані зміни критеріїв у майбутньому. Рейтинг окремого підприємства відображає його конкурентоспроможність порівняно з іншими підприємствами галузі, а сила конкурентної позиції є ключовим показником безпеки в умовах ринкової конкуренції [62].

Комплексний показник оцінки кожної складової ФБ Кракоса Ю. Б.та Розгін Р. О. пропонують визначити шляхом використання рейтингового числа в загальному вигляді [62]:

$$S = \sum_{i=1}^{Z} \frac{1}{Z \times Ni} \times Ki\,, \qquad (2.2)$$

де S – комплексний показник за кожною складовою фінбезпеки із табл.2.8;

Z – кількість індикаторів, що використовуються для оцінювання рівня фінбезпеки кожною складовою;

N_i – нормативний рівень для і-того коефіцієнта;

K_i – і-й коефіцієнт.

Отже, якщо значення коефіцієнтів повністю відповідають їх нормативним величинам, то рейтинг "еталонного підприємства" за кожною

складовою ФБ буде дорівнювати 1, а загальний інтегральний показник SФБП буде дорівнювати 5 [62].

Для порівняння рейтингу (Р) аналізованого підприємства із середнім значенням у галузі Кракоса Ю. Б.та Розгін Р. О. пропонують скористатись моделлю [62]:

$$P = S_{ФБП} - 5. \quad (2.3)$$

Отже, для інтерпретації отриманих результатів за досліджуваною методикою потрібно скористатися такою шкалою:

Р>0 – фінбезпека висока (краще, ніж у галузі);

Р<0 – фінбезпека низька (гірша, ніж у галузі).

Дослідниця Генієвська О.В., яка займалася вивченням рівня фінбезпеки саме на сільськогосподарському товаристві, запропонувала удосконалити вищевикладену методику у частині складових індикаторів комплексного показника. У дод. Л.1 показано, як вона запропонувала замінити одні коефіцієнти на інші. У дод. Л2 представлено обґрунтування такої заміни.

Додаток М містить нормативні значення коефіцієнтів-складових методики оцінки [58] для розрахунку інтегрального показника рівня фінбезпеки СТОВ «Дніпро-Н».

Таким чином, розрахунки складових інтегрального показника фінбезпеки за обома методиками представлені в табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Результати розрахунків складових методики оцінки рівня ФБ СТОВ «Дніпро-Н»

Показник	Результат розрахунків	
	за методикою Кракоса Ю. Б.та Розгіна Р. О. [62]	за методикою Генієвської О.В. [58]
1. (essuir.sumdu.edu.ua) Комплексний показник оцінки рентабельності підприємства:		
– рентабельність активів;	29,18	30,15
– рентабельність власного капіталу;	64,82	66,32
– загальна рентабельність продажів;	48,76	49,2
– рентабельність продукції.	18,25	19,1
2. (essuir.sumdu.edu.ua) Комплексний показник оцінки платоспроможності підприємства:		
– коефіцієнт поточної ліквідності;	149.80	155.60

– коефіцієнт абсолютної ліквідності;	22,35	31,45
– співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості;	1,325	1,228
– коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами;	0,030	0,056
– коефіцієнт втрати платоспроможності.	1,040	1,040
3. Комплексний показник ділової активності:		
– оборотність активів;	1,478	1,552
– оборотність основних засобів;	4,320	4,543
– оборотність оборотних активів;	1,39	1,44
– оборотність грошових коштів;	21,531	22,561
– оборотність власного капіталу.	1,33	1,33
4. Комплексний показник фінансової стійкості:		
– коефіцієнт автономії;	0.55	0.59
– коефіцієнт фінансового ризику;	0.82	0.77
– коефіцієнт маневреності власного капіталу;	7722,90	7710,80
– коефіцієнт фінансової стійкості.	0,854	1,000
5. Комплексний показник матеріального стану підприємства:		
– коефіцієнт зносу основних фондів;	0,445	0,445
– коефіцієнт оновлення основних засобів;	0,383	0,383
– фондовіддача основних засобів. (essuir.sumdu.edu.ua)	2,160	4,543

У таблиці 2.11 наведено отримані результати.

Таблиця 2.11 – Інтегральний показник рівня фінбезпеки СТОВ «Дніпро-Н», визначений за досліджуваними методиками, 2020 р.

Показники ФБ	Результат розрахунків	
	за методикою Кракоса Ю. Б.та Розгіна Р. О. [62]	за методикою Генієвської О.В. [58]
Комплексний показник оцінки рентабельності підприємства	1,000	1,000
Комплексний показник оцінки платоспроможності	0,800	0,900
Комплексний показник ділової активності	1,000	1,000
Комплексний показник фінансової стійкості	0,500	0,875
Комплексний показник матеріального стану підприємства: (openarchive.nure.ua)	0,833	0,833
Інтегральний показник ФБ	9,41	9,55

Отже, ураховуючи формулу 2.3 можемо констатувати, що за обома методиками рівень фінбезпеки СТОВ «Дніпро-Н» на кінець 2020 р. характеризується як високий (оскільки Р>0).

Не дивлячись не отримані позитивні результати, слід урахувати намічену тенденцію до погіршення фінансового стану і росту фінансового ризику. Тому товариству слід розробити відповідні заходи недопущення зниження рівня своєї ФБ.

Отже, проаналізовано фінансово-економічні показники діяльності СТОВ «Дніпро-Н» з позиції їх впливу на рівень ФБ товариства. Виявлено, що не дивлячись на систематичне зростання витрат, фінансовим результатом від операційної діяльності товариства був прибуток, який з 2018 р. суттєво зростав. Примітно, що тільки в 2017 р. товариством було отримано збиток у сумі 17 тис. грн. У 2020 р. СТОВ «Дніпро-Н» отримало прибуток, величина якого склала 1194 тис. грн, що на 410,45% більше, ніж у 2016 р.

Якщо розглядати фінансову стійкість з позиції дотримання рекомендових значень, то слід указати на відповідність фактичних величин коефіцієнтів своїм нормативам протягом чотирьох років: у 2016-2019 рр. Тільки в 2020 р. розраховані значення усіх аналізованих показників, окрім коефіцієнту забезпеченості запасів, не відповідали нормативним. Це відбулося унаслідок негативної тенденції до зниження рівня показників фінансової стійкості, яка склалася з 2018 р. Слід відмітити щорічне зростання значення коефіцієнту фінансового ризику: у 2017 р. порівняно з 2016 р. воно зросло на 0,23, у 2019 р. порівняно з 2018 р. – на 0,15, у 2020р. порівняно з 2019 р. – на 0,58. Щорічне зростання значення коефіцієнту фінансового ризику підприємства вказує на те, що рівень фінансового ризику, якому товариство піддається, збільшується протягом аналізованого періоду. Коефіцієнт фінансового ризику (dspace.puet.edu.ua) відображає ступінь вразливості СТОВ «Дніпро-Н» до небажаних фінансових подій, таких як нездатність виконати фінансові зобов'язання. Зростання значення коефіцієнту фінансового ризику може мати кілька причин, серед яких потрібно вказати на раніше виявлену: зростання зовнішнього боргу. Товариство залежить від зовнішніх джерел фінансування (dspace.puet.edu.ua) і збільшує свої зобов’язання, тому ризик неплатоспроможності беду зростати.

Аналіз ділової активності характеризує її активізацію, що становить позитивний чинник з позиції впливу на рівень фінбезпеки.

Ліквідність товариства знаходиться на задовільному рівні, адже переважна більшість коефіцієнтів, що її характеризують відповідають нормативним значенням. Однак намітилися негативна тенденція до їх зниження. Так, одне з найбільших падінь у 2020 р. мається по проміжному коефіцієнту покриття, що зменшився на 1,58 і навіть став несуттєво нижче норматива (0,68 проти рекомендованих 0,7). Це зниження може мати негативні наслідки для товариства, такі як збільшення ризику неплатоспроможності або обмеження доступу до фінансових ресурсів.

Негативним аспектом являється систематичне зменшення рентабельність продажів, починаючи з 2018 р. Значення рентабельності продажів у 2020 р. означає, що прибуток, отриманий від продажу товарів або послуг, становить лише 9% від загального обсягу продажів. Це свідчить про те, що СТОВ «Дніпро-Н» має невисокий рівень прибутковості і може мати проблеми зі здатністю генерувати прибуток зі своєї основної діяльності.

Отже, відповідно до наміченої динаміки погіршення показників фінансового стану на СТОВ «Дніпро-Н» у 2020 р., але при збереженні відповідності нормативам, аналогічні висновки підтверджують три моделі: Альмана, Терещенка та Таффлера. Тож, товариство у періоді аналізу залишається фінансово стійким з низькою імовірністю банкрутства. З урахуванням зазначеного, рівень ФБ товариства оцінено саме в 2020 р. Виявлено, що обидві застосовані методики надають однаковий висновок про високий рівень фінбезпеки СТОВ «Дніпро-Н».

3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Напрями підвищення рівня фінансової безпеки (dspace.uzhnu.edu.ua) сільськогосподарського підприємства та SWOT-аналіз

Для забезпечення безпеки товариства необхідна ефективна взаємодія всіх учасників процесу, щоб їхні дії були узгоджені та спрямовані на досягнення загальних цілей. (lute.lviv.ua) Взаємодія і координація мають вирішальний вплив на підсумкові результати та успіх організації. Кожен учасник процесу безпеки повинен чітко розуміти свої обов'язки та відповідальність. Основні заходи безпеки повинні бути відомі (elartu.tntu.edu.ua) всім учасникам та співробітникам організації, щоб вчасно виявляти потенційні та реальні загрози і небезпеки, а також запобігати їх виникненню та негативному впливу на діяльність (elartu.tntu.edu.ua) організації.

У своїй праці Шлемко В.Т. підкреслює, що інформаційно-аналітична підсистема повинна містити різноманітні дані, що стосуються ФБ організації. Серед цих даних слід відзначити якісні та кількісні ФБ, стратегічний план або стратегію, спрямовану на забезпечення ФБ компанії. Крім того, інформаційно-аналітична підсистема повинна містити якісні та кількісні характеристики використання грошових ресурсів, їх розмір та джерела отримання, а також фінансовий план або бюджет [39].

Ортинський В.Л. підкреслює, що інформаційне забезпечення включає різноманітні типи інформації, такі як статистична, економічна, комерційна, фінансова. Наявність повної, своєчасної та достовірної інформації є ключовим чинником для прийняття ефективних рішень щодо запобігання та подолання різноманітних фінансових загроз, що впливають на інтереси суб'єктів господарювання [11].

Генієвська О. вказує на необхідність двох типів контролю в рамках механізму економічної безпеки підприємства.

Перший тип - поточний контроль, що здійснюється безпосередньо в процесі експлуатації підприємства та реалізації антикризових заходів. Його метою є постійний моніторинг фінансових, економічних та організаційних процесів підприємства для виявлення можливих проблем та ризиків. Цей контроль дозволяє своєчасно реагувати на негативні тенденції, приймати коректівні заходи та забезпечувати безперебійну роботу підприємства.

Другий тип - фінальний контроль, що проводиться після закінчення звітного періоду або реалізації антикризових заходів. Його метою є оцінка результатів фінансової діяльності підприємства, (dspace.uzhnu.edu.ua) перевірка виконання запланованих антикризових заходів та виявлення досягнених показників. Цей контроль спрямований на оцінку ефективності заходів, вжитих для забезпечення економічної безпеки підприємства та (dspace.uzhnu.edu.ua) виправлення помилок або недоліків у виконанні стратегічних планів [58].

Шкарлет С.М. наголошує на значенні фінансового контролінгу як важливої складової ефективного управління системою ФБ. Головною метою контролінгу є спрямування управлінського процесу на досягнення максимального прибутку та зростання капіталу власників шляхом мінімізації ризиків і забезпечення ліквідності та платоспроможності (dspace.uzhnu.edu.ua) підприємства [55].

В контексті ринкової економіки, зокрема під час економічної кризи, важливо заздалегідь планувати та передбачати фінансову безпеку підприємства. Особливо для підприємств, які мають постійний приплив та відплив коштів, контроль грошових потоків та їх динаміки є ключовими показниками безпеки. Це допомагає сприяти інноваційному, інвестиційному та соціально-економічному розвитку підприємства. Одним з основних методів забезпечення ефективного планування грошових потоків (lute.lviv.ua) та контролю їх динаміки є бюджетування. Через бюджетування підприємство може установити цілі, розподілити ресурси та контролювати виконання

фінансових планів для досягнення максимальної фінансової стабільності та безпеки.

Для проведення SWOT-аналізу ми побудуємо матрицю ймовірностей/впливів, де виявлені фактори навколишнього середовища будуть розподілені на позитивні (можливості) та негативні (загрози) впливи на підприємство. В додатку Н представлені такі матриці, що дозволяють оцінити ступінь значущості факторів на підприємстві як високий, середній або низький.

Аналізуючи таблиці з додатку Н, ми можемо зробити висновки про значущість факторів навколишнього середовища, використовуючи метод виваженої оцінки дії цих факторів. Результати такої оцінки представлені в таблиці, де індивідуальні фактори середовища занесені у перший стовпчик, у другому стовпчику вказана вага кожного фактора як відносна важливість, визначена експертним шляхом, а у третьому стовпчику - оцінка впливу фактора на підприємство, виставлена експертом за обраною шкалою. Виважена оцінка впливу фактора на підприємство визначається як добуток важливості фактора на його оцінку значущості. Для отримання більш повної картини ми можемо ранжувати отримані дані за ступенем їхнього впливу у порядку зменшення (додаток П). Аналізуючи додаток П, ми можемо зробити висновки про найбільш вагомі фактори, що впливають на підприємство. За допомогою ранжування ми можемо встановити, який з цих факторів має найсильніший вплив, чи то позитивний, чи негативний, і приділити йому особливу увагу при прийнятті управлінських рішень. Цей підхід допоможе нам зрозуміти, які фактори найбільш суттєві для компанії і допоможуть нам сконцентрувати зусилля на управлінні цими факторами для досягнення успіху і забезпечення стійкого розвитку підприємства.

Аналіз внутрішнього середовища організації відноситься до огляду її внутрішньої структури, яка включає функціональні структури компанії, здійснює управління, розробку та тестування нових продуктів, просування продуктів до клієнтів, продажі, обслуговування, взаємодію з постачальниками та іншими зовнішніми організаціями. Внутрішнє

середовище також включає кваліфікацію персоналу, систему передачі інформації та інші елементи [60].

Аналіз внутрішнього середовища (er.nau.edu.ua) спрямований на визначення сильних і слабких сторін організації, допомагає керівництву організації отримати глибше розуміння її внутрішньої структури, визначити потенційні можливості для поліпшення та розвитку, а також виявити проблемні аспекти, що потребують уваги та корекції. Цей аналіз часто проводиться шляхом складання таблиць або матриць, які відображають ключові аспекти функціональних областей організації.

Для оцінки внутрішнього та зовнішнього середовища (lute.lviv.ua) підприємства, використовують інструмент - SWOT-аналіз. Складаючи SWOT-аналіз, підприємство аналізує свої внутрішні ресурси, які дозволяють йому вирішувати завдання та досягати цілей. Це включає оцінку сильних сторін, таких як конкурентоспроможність продукції, ефективне управління, наявність кваліфікованого персоналу тощо. Також визначаються слабкі сторони, які можуть створювати обмеження або негативно впливати на діяльність підприємства, наприклад, недостатня фінансова потужність чи застаріла інфраструктура. Крім того, SWOT-аналіз допомагає оцінити зовнішнє середовище, шляхом виявлення можливостей та загроз, що виникають з ринку, конкуренції, технологічних змін, політичного та правового середовища та інших факторів. Отже, у табл. 3.1 представлені сильні та слабки сторони СТОВ «Дніпро-Н».

Метою товариства є розширення присутності на регіональних ринках. Для досягнення цієї мети рекомендуються такі заходи:

1.Зміцнити позиції на ринку Дніпропетровської області: зосередитися на розвитку власної бази клієнтів, покращенні якості продукції та наданні високоякісного обслуговування, що дозволить збільшити конкурентоспроможність і розширити свою клієнтську базу.

Таблиця 3.1 – Сильні та слабкі сторони СТОВ «Дніпро-Н»

Сильні сторони	Слабкі сторони

Достатня популярність	Збої в постачанні
Імідж на ринку	Середній рівень цін
Фокусування на споживачі	Не повна завантаженість виробничих потужностей
Високий контроль якості	Слабка структура управління
Достатня рентабельність	Неучасть персоналу в ухваленні управлінських рішень
Зростання оборотних коштів	Вузька спеціалізація
Продумана стратегія	Слабкість в створенні нових видів продукції
Сучасні технології виробництва	Застаріле устаткування
Висока кваліфікація персоналу	Залежність від постачальників комплектуючих
Хороша мотивація персоналу	
Конкурентноздатна цінова політика	
Налагоджена збутова мережа	

2.Вихід на ринки Запоріжжя та Кіровоградської області: доцільно дослідити місцеві ринки, їх особливості та вимоги, а також ідентифікувати потенційних клієнтів. Розробити стратегію входу, враховуючи конкуренцію, цінову політику та маркетингові акції для привертання уваги нових клієнтів.

3.Розширити виробництво на ринках інших регіонів: Виконайте дослідження ринків інших регіонів, враховуючи їх потенціал та можливості збуту вашої продукції. Залучити місцевих партнерів або розглянути можливість створення філій або дистрибуційних центрів в цих регіонах.

Отже, з урахуванням особливостей внутрішнього та зовнішнього середовища, (lute.lviv.ua) можна навести матрицю SWOT-аналізу (табл. 3.2).

Таким чином, можна дійти обґрунтованого висновку, що виправданою стратегією в найближчій перспективі для СТОВ "Дніпро-Н" є зміцнення позицій на ринку Дніпропетровської області перед виходом на нові регіональні ринки. Перш ніж розширювати свою діяльність на нові ринки, важливо збільшити свою ринкову присутність і здійснити консолідацію в домашньому регіоні. Це дозволить товариству поглибити взаємодію з клієнтами, підвищити свою репутацію та розширити свою клієнтську базу.

Таблиця 3.2 – SWOT-таблиця СТОВ «Дніпро-Н»

	Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)

Внутрішнє середовище	Відносно невеликий штат організації. Молодий і перспективний колектив. Гнучка політика керівництва. Порівняно недорогі початкові матеріали. Хороша репутація у клієнтів.	Брак власного устаткування. Брак власної робочої сили. Невеликий офіс. Відсутність єдиного цеху. Додаткові транспортні витрати. Недостатньо високий прибуток.
Зовнішнє середовище	Можливості (О)	Загрози (Т)
	Розширення виробничої лінії. Вихід на нові ринки. Налагодження роботи з постачальниками інших регіонів.	Поява нових конкурентів. Збільшення цін на матеріали. Зростаючий конкурентний тиск. (studfile.net) Зниження репутації. Банкрутство.

Зміцнення позицій на ринку Дніпропетровської області дозволить товариству набути додаткового досвіду та ресурсів, необхідних для успішного розширення.

Проте, варто також зазначити, що це не є остаточною стратегією, а лише етапом на шляху до розвитку на нових ринках. Після зміцнення позицій у своєму регіоні, товариство може поступово розширювати свою географію та входити на нові ринки, використовуючи свій набутий досвід та ресурси.

Товариство також має плани розширити своє виробництво і для цього йому доцільніше мати комбіновану стратегію, яка вирішуватиме конкурентні переваги та передбачатиме глибоке проникнення на ринки та вертикальну інтеграцію. Цю стратегію можна сформулювати наступним чином: зменшити витрати, щоб зміцнити свої конкурентні позиції, покращити впровадження продукту в регіонах, де він вже представлений, рекламувати продукцію та послуги та виходити на нові ринки за допомогою укладання договорів з відповідними організаціями.

У стратегічному плануванні важливо надавати перевагу стратегії концентрованого зростання, яка спрямована на вузький сегмент ринку. Ця стратегія відрізняється від стратегій лідерства за витратами та диференціації, оскільки фокусується на визначенні цільового сегмента або ніші за географічною унікальністю, особливими вимогами до використання

продукту або його унікальними характеристиками, які привабливі лише для цього сегменту.

СТОВ "Дніпро-Н" має можливість отримати конкурентну перевагу, шляхом пропозиції продуктів або послуг, які відрізняються від конкурентів і краще задовольняють потреби цільової аудиторії. З урахуванням обраного підходу до досягнення конкурентної переваги, важливо розробити цілеспрямовану стратегію диференціації. Сприятливу основу для успішної реалізації цілеспрямованої стратегії компанією СТОВ "Дніпро-Н" створюють такі умови:

- товариство має достатньо навичок і ресурсів для успішної діяльності в сільськогосподарському виробництві та наданні послуг. Це означає, що воно має необхідні знання, експертизу і фінансові можливості, щоб ефективно конкурувати на ринку.

- СТОВ "Дніпро-Н" може захистити себе від конкурентів у майбутньому завдяки доброзичливості клієнтів та здатності задовольняти потреби цільового сегменту. Це означає, що товариство вже має позитивну репутацію серед клієнтів і вони готові вірити йому і купувати продукцію знову. Це дозволяє товариству створити лояльну клієнтську базу та зберегти свою конкурентну позицію в майбутньому.

При розробці стратегії необхідно усвідомлювати, що можливості та загрози мають властивості змінюватися. Можливість, котрою не скористалися, здатна перетворитися на загрозу, якщо конкуренти зуміють здійснити її вигоди. Тому для СТОВ "Дніпро-Н" важливо розробити таку стратегію, де внутрішні сили та зовнішні можливості підприємства будуть посилені, а слабкі сторони внутрішнього середовища мають бути зменшені або усунені. Також важливо продовжувати моніторити зміни в зовнішньому середовищі та аналізувати можливості для розширення, щоб при потребі змінювати стратегію підприємства.

3.2 Контролінг як інструмент забезпечення (elartu.tntu.edu.ua) фінансової безпеки підприємства (dspace.uzhnu.edu.ua)

Контролінг є важливим інструментом для забезпечення ФБ підприємства. Він включає систематичний аналіз фінансової діяльності, контроль за фінансовими ризиками та ефективне планування і контроль бюджету.

Основні функції контролінгу включають:

– аналіз фінансової діяльності: контролінг забезпечує систематичний аналіз фінансових показників, таких як прибуток, оборотні кошти, заборгованість, що дозволяє виявляти відхилення від плану та приймати необхідні корективні заходи;

– контроль фінансових ризиків: контролінг допомагає виявляти та оцінювати фінансові ризики, такі як зміни валютних курсів, цін на сировину або процентні ставки, та розробляти стратегії для їх зменшення або управління;

– планування і контроль бюджету: Контролінг сприяє розробці бюджету підприємства та контролює виконання бюджетних показників. Це дозволяє підприємству ефективно планувати свою фінансову діяльність, розподіляти ресурси та визначати пріоритети;

– управління витратами: контролінг включає аналіз та контроль витрат підприємства з метою (lute.lviv.ua) ефективного використання ресурсів. Це допомагає зменшити непродуктивні витрати та підвищити ефективність виробничих процесів.

Тож, контролінг допомагає забезпечити фінансову стабільність підприємства, ідентифікувати фінансові проблеми та ризики забезпечення їхнього вчасного вирішення. Він дозволяє керівництву підприємства мати чітку картину щодо фінансового стану, ефективно планувати дії та приймати обґрунтовані рішення.

Крім того, контролінг допомагає вдосконалювати системи управління, виявляти слабкі місця в фінансових процесах та розробляти заходи для їх поліпшення. Він сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів,

(lute.lviv.ua) оптимізації фінансових результатів та забезпеченню конкурентоспроможності підприємства [32], [61].

Етапи контролінгу ФБ представлені на рис. 3.1.

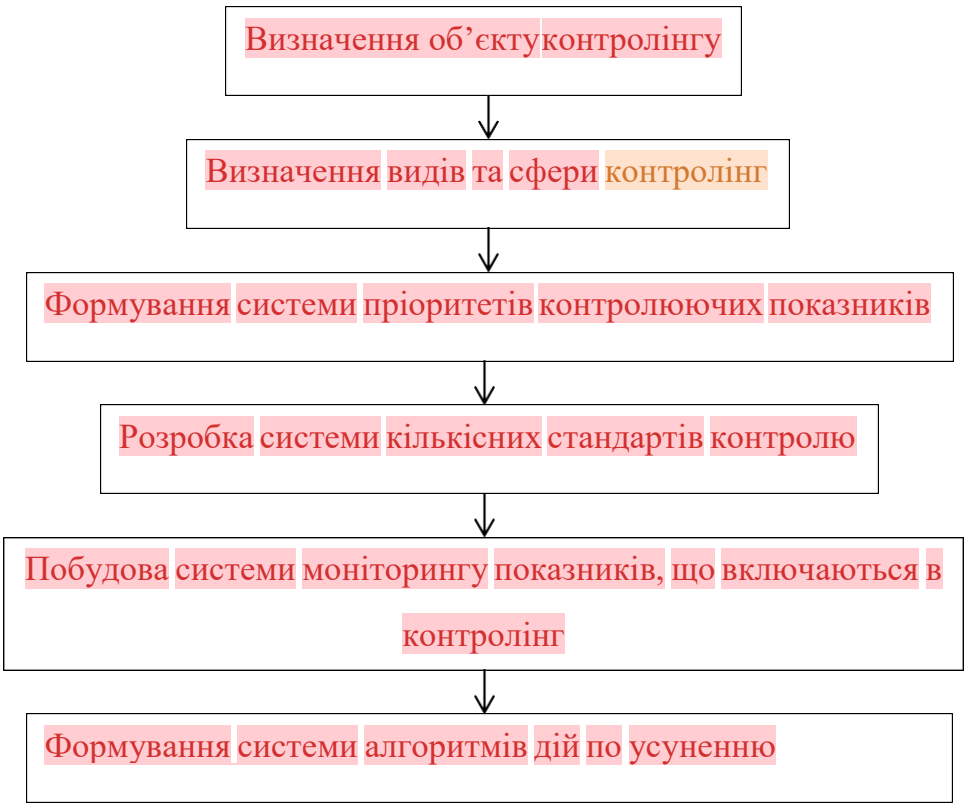

Рисунок 3.1 – Етапи контролінгу ФБ підприємства ([25])

Перший крок. Об'єктом контролю ФБ є фінансові ресурси та процеси підприємства. Це охоплює всі аспекти, пов'язані з фінансовими активами, зобов'язаннями, прибутком, витратами, ліквідністю, ризиками та управлінням цими факторами. Контроль фінансових ресурсів включає:

– аналіз фінансового стану: оцінка фінансових показників підприємства, таких як баланс, звіт про прибутки і збитки, звіт про готівкові потоки, аналіз показників рентабельності, ліквідності та платоспроможності. (dspace.uzhnu.edu.ua)

– Управління бюджетом: планування, виконання і контроль бюджетних показників, включаючи прибуток, витрати, інвестиції та оборотні кошти. Це допомагає забезпечити раціональне використання ресурсів та досягнення поставлених фінансових цілей.

– контроль фінансових ризиків: виявлення, оцінка та управління фінансовими ризиками, такими як зміни валютних курсів, цін на сировину, процентні ставки та кредитний ризик. Це включає розробку стратегій зменшення ризиків та захисту від потенційних негативних впливів.

– контроль над фінансовими операціями: моніторинг і контроль за фінансовими операціями підприємства, включаючи облік, звітність, оподаткування та дотримання фінансових стандартів та правил.

– Управління ліквідністю: Забезпечення належного рівня готівкових та фінансових ресурсів для покриття поточних зобов'язань та забезпечення достатньо ліквідності для забезпечення безперебійності операцій підприємства і виконання своїх фінансових зобов'язань.

– Контроль фінансових ресурсів і процесів дозволяє виявляти потенційні проблеми, ризики та недоліки, що можуть загрожувати фінансовій безпеці підприємства. Це дозволяє приймати своєчасні коректівні заходи і приймати обґрунтовані рішення для забезпечення (dspace.univd.edu.ua) стійкості та успішності фінансової діяльності підприємства.

Другий крок. Контролінг включає різноманітні види та області контролю, спрямовані на забезпечення ефективного управління підприємством. (dspace.puet.edu.ua) Основні види контролінгу та їх області включають:

Фінансовий контролінг: охоплює аналіз фінансових показників та процесів підприємства, таких як бюджетування, контроль витрат, аналіз рентабельності, ліквідності, платоспроможності та прибутку. Важливі області фінансового контролінгу включають бюджетний контроль, контроль над витратами, аналіз фінансових звітів та планування фінансових показників.

Операційний контролінг: спрямований на контроль та оптимізацію операційних процесів підприємства. Це включає контроль над виробничими процесами, постачанням, складським управлінням, якістю продукції або послуг. Операційний контролінг також може включати аналіз ефективності та процесів управління проектами.

Контролінг якості: забезпечує контроль та підвищення якості продукції або послуг, включаючи аналіз вимог клієнтів, контроль якості виробництва, аудит якості та впровадження заходів для покращення якості.

Контролінг персоналу: сфокусований на управлінні та розвитку персоналу. Це включає контроль над наймом, оцінкою та розвитком персоналу, плануванням робочої сили та управлінням талантами.

Маркетинговий контролінг: спрямований на контроль та аналіз маркетингових стратегій та результатів [41].

У часовому розрізі виділяють наступні види контроінгу (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Види контролінгу за часовою характеристикою

Вид контролінгу ФБ	Основна сфера контролінгу	Основний період контролінгу
Стратегічний контролінг	Реалізація стратегії забезпечення ФБ та її цільових Показників	Квартал, рік
Поточний контролінг	Реалізація поточних планів забезпечення ФБ	Місяць, квартал
Оперативний контролінг	Реалізація бюджетів, пов’язаних із забезпеченням ФБ	Тиждень, декада, місяць (openarchive.nure.ua)

Джерело: [38]

Третій етап. Розробка системи пріоритетних контрольних показників. З метою визначення ефективної системи показників, які використовуються для (dspace.univd.edu.ua) контролю ФБ, проводиться їх ранжування за ступенем важливості. На першому рівні пріоритетів виділяються найважливіші показники для кожного типу контролю. На другому рівні формується система показників, які мають взаємозв'язок з показниками першого рівня. Аналогічно створюються системи пріоритетів на третьому рівні та наступних.

Четвертий етап. Встановлення кількісних стандартів контролю. Після ранжування контрольних показників, необхідно встановити кількісні нормативи для кожного з них, що гарантуватимуть фінансову безпеку організації. Ці стандарти можуть бути виражені як абсолютні, так і відносні

значення. Вони включають в себе стратегічні цілі, показники поточних планів і бюджетів, а також систему державних або внутрішніх норм, що сприяють фінансовій безпеці підприємства.

П'ятий етап. Побудова системи моніторингу контрольних показників. Система моніторингу є основою контролю ФБ підприємства і складовою його механізму. Вона включає в себе (dspace.puet.edu.ua) процес збору, аналізу та відстеження показників, які входять до системи контролю. За думкою Генієвської О.В., система моніторингу ФБ є розробленим для підприємства механізмом, який забезпечує постійний контроль найважливіших показників щодо захищеності його фінансових інтересів. Вона дозволяє визначати розміри відхилень фактичних показників від прогнозованих, а також виявляти причини цих відхилень [63].

Шостий етап. Розробка системи алгоритмів для усунення відхилень є завершальним етапом контролю ФБ підприємства СТОВ "Дніпро-Н". На цьому етапі створюються конкретні процедури та дії, спрямовані на (dspace.univd.edu.ua) вирішення проблем, виявлених під час моніторингу. Система алгоритмів надає рекомендації та керівні вказівки щодо корекції фінансових показників та (ukrdoc.com.ua) забезпечення фінансової стійкості підприємства. Метою цього етапу є забезпечення ефективного управління фінансовими ризиками та досягнення максимальної ФБ для СТОВ "Дніпро-Н" (рис. 3.2.).

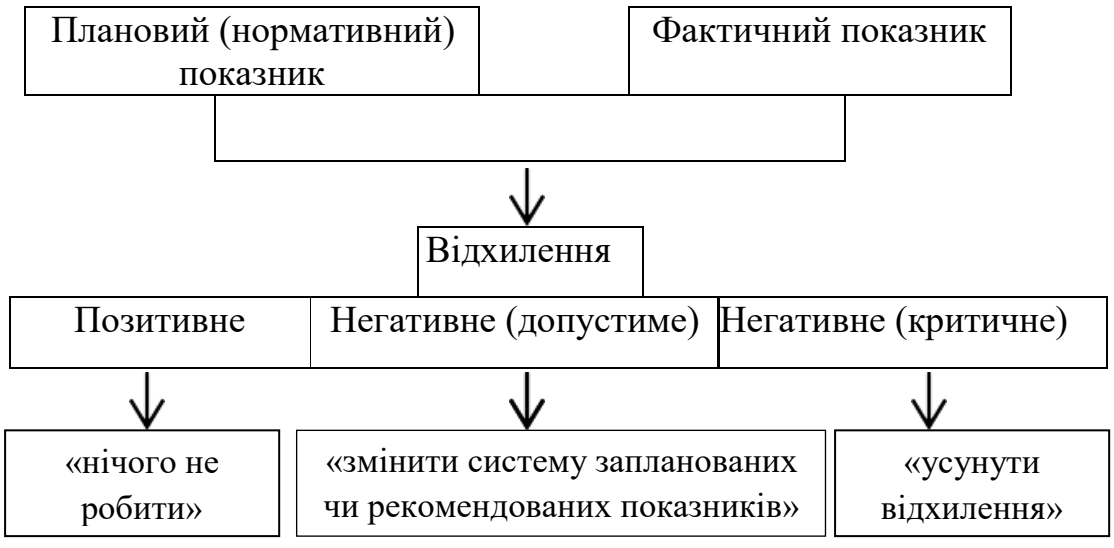

Рисунок 3.2 – Алгоритм дій щодо усунення відхилень фактичних показників ФБ підприємства від рекомендованих ([34])

Отже, алгоритмами, що сприяють ефективному управлінню фінансовою безпекою підприємства та допомагають вживати необхідні заходи для досягнення стійкості та успішності у його діяльності є:

- «Нічого не робити». Цей алгоритм передбачає випадки, коли величина негативних відхилень значно нижче заданого "критичного" критерію. У таких ситуаціях (dspace.univd.edu.ua) рекомендується не вживати жодних конкретних заходів і не втручатись в поточну ситуацію.

- «Усунення відхилень». Цей алгоритм передбачає виявлення та реалізацію резервів, які допомагають досягти запланованих чи рекомендованих показників. Використання резервів може включати заходи, спрямовані на посилену економію, використання фінрезервів та інші заходи, які покращують фінансову безпеку підприємства.

- «Змінити систему запланованих чи рекомендованих показників». Цей алгоритм використовується у випадках, коли можливості нормалізації окремих аспектів ФБ обмежені або неможливі. Після діагностування рівня ФБ підприємства робляться пропозиції щодо коригування системи цільових стратегічних нормативів, показників поточних фінансових планів або окремих бюджетів, (essuir.sumdu.edu.ua) пов'язаних із ФБ.

Отже, впровадження системи контролінгу у СТОВ «Дніпро-Н» сриятиме концентрації зусиль та контрольних дій на більш значущих заходах для утримання рівня його ФБ шляхом оператвтиного виявлення відхилень в отриманих значеннях показників та приймати управлінські рішення, спрямовані на їх нормалізацію.

Таким чином, впровадження системи контролінгу у СТОВ «Дніпро-Н» може значно підвищити ефективність управління фінансовою безпекою

підприємства, дозволяючи зосередити контрольні дії на найбільш важливих напрямках і виявляти відхилення в реальному часі. Це дозволяє більш ефективно управляти ризиками і швидко реагувати на будь-які зміни, що можуть впливати на фінансову безпеку підприємства. Також, система контролінгу дозволяє швидко виявляти проблемні зони і розробляти стратегії для їх вирішення, що допомагає збільшити загальну стійкість підприємства до економічних коливань і забезпечити його успішне функціонування в довгостроковій перспективі.

3.3. Шляхи підвищення рівня фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств в умовах війни

ВиконаємоSWOT-аналіз СТОВ «Дніпро-Н» в умовах війни:

Сильні сторони:

1.Наявність родючих ґрунтів та сприятливого клімату, що сприяють високій врожайності та різноманітності сільськогосподарської продукції.

2.Досвідчені та кваліфіковані працівники з сільськогосподарського сектора, які можуть адаптуватися до змінних умов і допомогти в ефективному веденні господарства.

3.Підтримка держави для розвитку сільськогосподарського сектора, що може включати субсидії, податкові пільги та інші заходи.

Слабкі сторони:

1.Небезпека через війну, що може призвести до руйнування інфраструктури, підтоплення полів та знищення сільськогосподарської техніки.

2.Залежність від імпорту виробничих матеріалів, обладнання та технологій, особливо у випадку обмеження торгівлі імпортованими товарами через війну.

3.Відсутність достатньої інфраструктури та доступу до ринків збуту у віддалених або конфліктним зонам.

Можливості:

1.Збільшення попиту на внутрішній ринок через обмежені можливості імпорту та зменшення доступності іноземної сільськогосподарської продукції.

2.Розвиток альтернативних ринків збуту та співпраця з місцевими громадами, ресторанами та іншими партнерами для прямого збуту продукції.

3.Використання інноваційних технологій, таких як інтернет-платформи для продажу продукції, впровадження автоматизованих систем виробництва та моніторингу, що може підвищити ефективність та конкурентоспроможність підприємства.

Загрози:

1.Економічна нестабільність і скорочення фінансування внаслідок війни, що може обмежити доступ до кредитів і інвестицій.

2.Підвищення вартості виробництва через зростання цін на паливо, енергію та інші ресурси, а також через можливі зміни тарифів та податкових ставок.

3.Зниження ринкових цін на сільськогосподарську продукцію через збільшену конкуренцію та зменшений попит внаслідок економічної нестабільності та змін споживчих пріоритетів.

4.Зниження доступу до робочої сили через еміграцію та переміщення населення з районів, постраждалих від війни.

Цей розширений SWOT-аналіз надає більш детальне уявлення про сильні та слабкі сторони сільськогосподарського підприємства в умовах війни, а також про можливості та загрози, з якими воно може зіткнутися. Проте, важливо зауважити, що ситуація може змінюватися залежно від розвитку подій, тому регулярне оновлення аналізу є необхідним для (dspace.puet.edu.ua) адаптації до нових умов та вироблення стратегічних рішень.

Умови війни суттєво погіршили фінансову безпеку сільськогосподарських підприємств, тому важливо вживати заходи для

підвищення її рівня. Можливі шляхи, які здатні допомогти підприємствам у цьому:

– розробка фінансової стратегії: сільськогосподарські підприємства повинні розробляти фінансові стратегії, які враховують можливі ризики та виклики, пов'язані з війною. Ці стратегії повинні включати такі елементи, як раціоналізація витрат, диверсифікація доходів та пошук нових джерел фінансування.

– Пошук нових джерел фінансування: сільськогосподарські підприємства можуть шукати нові джерела фінансування, наприклад, звернутися до банків, фондів інвестування, державних програм підтримки тощо.

– Раціоналізація витрат: підприємства повинні оцінювати свої витрати та шукати можливості для раціоналізації витрат. Наприклад, можна зменшити витрати на енергію, транспорт, матеріали тощо.

– Диверсифікація доходів: сільськогосподарські підприємства можуть диверсифікувати свої доходи, наприклад, вирощуючи різні види культур або займаючись різними видами сільськогосподарської діяльності.

– Залучення інвесторів: підприємства можуть залучати інвесторів, які надають фінансову підтримку в обмін на частку в підприємстві.

– Використання державних програм: уряд може запроваджувати різні програми підтримки для сільськогосподарських підприємств, щоб забезпечити їх фінансову стабільність у складних умовах. Програми можуть включати дотації, пільгові кредити, страхування врожаю тощо.

– Використання технологій: використання нових технологій може знизити витрати та покращити ефективність сільськогосподарської діяльності. Наприклад, використання сучасних методів обробки ґрунту, автоматизованих систем зрошення, дистанційного моніторингу можуть допомогти збільшити врожай та знизити витрати.

– Співпраця з іншими (dspace.univd.edu.ua) сільськогосподарськими підприємствами: підприємства можуть взаємодіяти та співпрацювати між собою, щоб зменшити витрати та забезпечити собі додатковий дохід.

Наприклад, спільно використовувати обладнання, придбати сировину в оптових партіях, організувати спільні ринки збуту тощо.

– Зростання продуктивності: збільшення продуктивності сільськогосподарської діяльності може допомогти підприємствам збільшити доходи та знизити витрати. Наприклад, використання сучасних гібридних насіння, добрив та захисту рослин може допомогти підвищити врожайність та знизити витрати на добрива та інші засоби захисту.

– Враховуючи складні умови війни, сільськогосподарські підприємства повинні бути готові до різних сценаріїв та вживати заходів для забезпечення (dspace.univd.edu.ua) своєї ФБ. Наприклад, можливо використовувати більш резервні методи зберігання продуктів, створювати запаси засобів захисту рослин, переглядати плани розширення та інвестицій у залежності від ситуації.

Крім того, важливо розвивати диверсифікацію виробництва, тобто вирощувати різні культури, що дозволить забезпечити певний рівень доходів незалежно від ситуації на ринку. Також можливо розглядати можливості експорту продукції до інших країн, щоб збільшити доходи та зменшити залежність від внутрішнього ринку.

Загалом, забезпечення ФБ сільськогосподарських підприємств в умовах війни вимагає від них гнучкості та готовності до різних сценаріїв. Важливо використовувати різні методи та стратегії, щоб забезпечити стійкість та стабільність фінансового стану підприємства незалежно від зовнішніх умов.

Ураховуючи те, що ФБ СТОВ «Дніпро-Н» знаходиться на високому рівні, але мається тенденція до погіршення, запропоновані наступні заходи: посилення контролю над витратами; оптимізація бізнес-процесів задля більш ефективного використання ресурсів; диверсифікація доходів; підвищення ефективності управління запасами; розробка резервних планів на випадок несприятливих ситуацій (криза, проблеми зі збутом чи пстаянням); управління заборгованістю, включаючи вчасне виставлення рахунків, моніторинг платежів за робота із простроченою заборгованістю; удосконаленні управління ризиками та розробка стратегій для їх

нейтралізації; поліпшення комунікацій із зацікавленими сторонами; постійне навчання та розвиток персоналу; посилення маркетингових зусиль, особливо при виході на нові ринки; розвиток інновацій в усіх сферах діяльності (виробництво, фінанси, збут).

У роботі було проведено SWOT-аналіз та виявлено, що виправданою стратегією в найближчій перспективі для СТОВ "Дніпро-Н" є зміцнення позицій на ринку Дніпропетровської області перед виходом на нові регіональні ринки. Перш ніж розширювати свою діяльність на нові ринки, важливо збільшити свою ринкову присутність і здійснити консолідацію в домашньому регіоні.

У якості дієвого інструменту забезпечення ФБ СТОВ «Дніпро-Н» запропоновано контролінг. Обгрунтовано, що впровадження системи контролінгу може значно підвищити ефективність управління фінансовою безпекою товариства, дозволяючи зосередити контрольні дії на найбільш важливих напрямках і виявляти відхилення в реальному часі. Це дозволяє більш ефективно управляти ризиками і швидко реагувати на будь-які зміни, що можуть впливати на фінансову безпеку підприємства. Також, система контролінгу дозволяє швидко виявляти проблемні зони і розробляти стратегії для їх вирішення, що допомагає збільшити загальну стійкість підприємства до економічних коливань і забезпечити його успішне функціонування в довгостроковій перспективі.

Запропоновано шляхи підвищення рівня ФБ сільськогосподарських підприємств в умовах війни. Враховуючи складні умови війни, сільськогосподарські підприємства повинні бути готові до різних сценаріїв та вживати заходів для забезпечення (dspace.univd.edu.ua) своєї ФБ. Запропоновано використовувати більш резервні методи зберігання продуктів, створювати запаси засобів захисту рослин, переглядати плани розширення та інвестицій у залежності від ситуації, розглядати можливості експорту продукції до інших країн, щоб збільшити доходи та зменшити залежність від внутрішнього ринку.

ВИСНОВКИ

ФБ підприємства відображає його здатність до виконання зобов'язань перед стейкхолдерами та збереження фінансової стійкості в майбутньому. Вона базується на (dspace.puet.edu.ua) рівновазі між ризиками та можливостями. Підприємство повинно мати достатні фінансові ресурси для покриття поточних та майбутніх зобов'язань. Після аналізу існуючих теоретичних підходів до визначення "ФБ підприємства", пропонується таке власне визначення даного економічного поняття: ФБ підприємства представляє собою процес захисту фінансової діяльності від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз та небезпек, виражений у позитивних значеннях фінансових коефіцієнтів, що забезпечує його сталий розвиток.

Обгрунтовано, що оцінка ФБ підприємства повинна бути комплексною і включати аналіз як кількісних, так і якісних показників. Кількісні показники включають,як правило, аналіз балансу, звіту фінансові результати та коефіцієнтний аналіз. Якісний аналіз включає оцінку ефективності фінансового управління, наявність стратегії ризик-менеджменту, рівень диверсифікації бізнесу та стійкість до змін в зовнішньому середовищі.

Оцінка ФБ підприємства є постійним процесом, оскільки фінансове середовище постійно змінюється. Підприємство повинно періодично переглядати свою фінансову стратегію та оцінювати фактори, що впливають на (dspace.puet.edu.ua) неї, з метою адаптації до нових умов і зменшення ризиків.

Проаналізовано фінансово-економічні показники діяльності СТОВ «Дніпро-Н» з позиції їх впливу на рівень ФБ товариства. Виявлено, що не дивлячись на систематичне зростання адміністративних витрат, витрат на збут і інших операційних, фінансовим результатом від операційної діяльності товариства був прибуток, який з 2018 р. суттєво зростав. Примітно, що тільки в 2017 р. товариством було отримано збиток у сумі 17 тис. грн. У 2020 р. СТОВ «Дніпро-Н» отримало прибуток, величина якого склала 1194 тис. грн, що у відносному вираженні на 410,45% більше, ніж у 2016 р.

Якщо розглядати фінансову стійкість з позиції дотримання рекомендових значень, то слід указати на відповідність фактичних величин коефіцієнтів своїм нормативам протягом чотирьох років: у 2016-2019 рр. Тільки в 2020 р. розраховані значення усіх аналізованих показників, окрім коефіцієнту забезпеченості запасів, не відповідали нормативним. Це відбулося унаслідок негативної тенденції до зниження рівня показників фінансової стійкості, яка склалася з 2018 р. Слід відмітити щорічне зростання значення коефіцієнту фінансового ризику: у 2017 р. порівняно з 2016 р. воно зросло на 0,23, у 2019 р. порівняно з 2018 р. – на 0,15, у 2020р. порівняно з 2019 р. – на 0,58. Щорічне зростання значення коефіцієнту фінансового ризику підприємства вказує на те, що рівень фінансового ризику, якому товариство піддається, збільшується упродовж усього періоду. Коефіцієнт фінризику відображає ступінь вразливості СТОВ «Дніпро-Н» до небажаних фінансових подій, таких як нездатність виконати фінансові зобов'язання. Зростання значення коефіцієнту фінансового ризику може мати кілька причин, серед яких потрібно вказати на раніше виявлену: зростання зовнішнього боргу. Товариство залежить від зовнішнього фінансування і збільшує свої зобов’язання, тому ризик неплатоспроможності беду зростати.

Аналіз ділової активності характеризує її активізацію, що становить позитивний чинник з позиції впливу на рівень фінбезпеки.

Ліквідність товариства знаходиться на задовільному рівні, адже переважна більшість коефіцієнтів, що її характеризують відповідають нормативним значенням. Однак намітилися негативна тенденція до їх зниження. Так, одне з найбільших падінь у 2020 р. мається по проміжному коефіцієнту покриття, що зменшився на 1,58 і навіть став несуттєво нижче норматива (0,68 проти рекомендованих 0,7). Це зниження може мати негативні наслідки для товариства, такі як збільшення ризику неплатоспроможності або обмеження доступу до фінансових ресурсів.

Негативним аспектом являється систематичне зменшення рентабельність продажів, починаючи з 2018 р. Значення рентабельності продажів у 2020 р. означає, що прибуток, отриманий від продажу товарів або

послуг, становить лише 9% від загального обсягу продажів. Це свідчить про те, що СТОВ «Дніпро-Н» має невисокий рівень прибутковості і може мати проблеми зі здатністю генерувати прибуток зі своєї основної діяльності.

Отже, відповідно до наміченої динаміки погіршення показників фінансового стану на СТОВ «Дніпро-Н» у 2020 р., але при збереженні відповідності нормативам, аналогічні висновки підтверджують три моделі: Альмана, Терещенка та Таффлера. Тож, товариство у періоді аналізу залишається фінансово стійким з низькою імовірністю банкрутства, але з тенденцією до погіршення ситуації.

Ураховуючи те, що ФБ СТОВ «Дніпро-Н» знаходиться на високому рівні, але мається тенденція до погіршення, запропоновані наступні заходи: посилення контролю над витратами; оптимізація бізнес-процесів задля більш ефективного використання ресурсів; диверсифікація доходів; підвищення ефективності управління запасами; розробка резервних планів на випадок несприятливих ситуацій (криза, проблеми зі збутом чи пстаянням); управління заборгованістю, включаючи вчасне виставлення рахунків, моніторинг платежів за робота із простроченою заборгованістю; удосконаленні управління ризиками та розробка стратегій для їх нейтралізації; поліпшення комунікацій із зацікавленими сторонами; постійне навчання та розвиток персоналу; посилення маркетингових зусиль, особливо при виході на нові ринки; розвиток інновацій в усіх сферах діяльності (виробництво, фінанси, збут).

У роботі було проведено SWOT-аналіз та виявлено, що виправданою стратегією в найблищій перспективі для СТОВ "Дніпро-Н" є зміцнення позицій на ринку Дніпропетровської області перед виходом на нові регіональні ринки. Перш ніж розширювати свою діяльність на нові ринки, важливо збільшити свою ринкову присутність і здійснити консолідацію в домашньому регіоні.

У якості дієвого інструменту забезпечення ФБ СТОВ «Дніпро-Н» запропоновано контролінг. Обгрунтовано, що впровадження системи контролінгу може значно підвищити ефективність управління фінансовою

безпекою товариства, дозволяючи зосередити контрольні дії на найбільш важливих напрямках і виявляти відхилення в реальному часі. Це дозволяє більш ефективно управляти ризиками і швидко реагувати на будь-які зміни, що можуть впливати на фінансову безпеку підприємства. Також, система контролінгу дозволяє швидко виявляти проблемні зони і розробляти стратегії для їх вирішення, що допомагає збільшити загальну стійкість підприємства до економічних коливань і забезпечити його успішне функціонування в довгостроковій перспективі.

Запропоновано шляхи підвищення рівня ФБ сільськогосподарських підприємств в умовах війни. Враховуючи складні умови війни, сільськогосподарські підприємства повинні бути готові до різних сценаріїв та вживати заходів для забезпечення своєї ФБ. Запропоновано використовувати більш резервні методи зберігання продуктів, створювати запаси засобів захисту рослин, переглядати плани розширення та інвестицій у залежності від ситуації, розглядати можливості експорту продукції до інших країн, щоб збільшити доходи та зменшити залежність від внутрішнього ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановський О. І. Фінансова безпека : монографія. Інститут економічного прогнозування. (elar.nung.edu.ua) К. : Фенікс, 1999. 338 с.

2. Базілінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія і практика: навч. посібник. О.Я. Базілінська. К.: ЦУЛ, 2009. 328 с.

3. Бойчик І. М. Економіка підприємства : навч. посіб. К.: Атіка, 2012. 543 с.

4. Бланк І. А. Управління фінансовою безпекою підприємства. К. : Ника-Центр : Ельга, 2004. 784 с.

5. Варналій З. С. Економічна безпека: навч. посіб. К. : Знання, 2009. 647 с.

6. Кондрашихін А.Б. Управління фінансовою санацією підприємства. К.: ЦУЛ, 2008. 440 с.

7. Горячєва К. С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства : автореф. дис. канд. екон. наук (er.knutd.edu.ua) : 08.06.01. К. : НАУ, 2006. 17 с.

8. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємства України: стратегія та механізм зміцнення: монографія. Львів: Арал, 2008. (dspace.wunu.edu.ua) 384 с.

9. Дацків Р. М. Економічна безпека держави в умовах глобальної конкуренції. Львів : Центр Європи, 2006. 159 с.

10. Демченко І. В. Фінансова безпека суб'єкта господарювання: сутність та умови виникнення. *Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції*. 2010. Т. 1. Вип. 6. С. 35-38.

11. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посібник / [В. Л. Ортинський, І. С. Керницький та ін.]. К. : Правова єдність, 2009. 544 с.

12. Єрмошенко М. М., Горячева К. С. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : монографія. Нац. академія управління. (er.knutd.edu.ua) К. : НАУ, 2010. 232 с.

13. Гривківська О.В. Забезпечення фінансової безпеки сільського господарства: (visnyk-econom.uzhnu.uz.ua) монографія. Тернопіль: Астон, 2012. 340с.

14. Ильяшенко С. Н. Складники економічної безпеки підприємства.

Актуальні проблеми економіки. 2003. № 3. С. 12-19.

15. Іващенко Г. А., Ярошенко О. Ф. Ідентифікація дефініції «економічна безпека підприємства». (eprints.cdu.edu.ua) *Бізнес Інформ*. 2011. № 9. С. 129 – 131.

16. Кириченко О. А., Лаптєв С. М., Пригунов П. Я. Управління фінансово-економічною безпекою: навчальний посібник. К.: Дорадо- Друк, 2010. 480 с.

17. Капустин Н. П. Економічна безпека галузі і фірми. *Бізнес-Інформ*. 1999. № 11-12. С. 45-47

18. Ковалев Д., Сухорукова Т.Економічна безпека підприємства. *Економіка України*. 1998. № 10. С. 48-51.

19. Козаченко Г. В., Понамарьов В. П., Ляшенко О. М. Економічна безпека підприємства : сутність та механізм забезпечення: (eprints.cdu.edu.ua) монографія. К.: Лібра, 2003. 280 с.

20. Комлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності: (essuir.sumdu.edu.ua) Економіко- правовий аспект : навч. посібн. К. : Атіка, 2005. 432 с.

21. Костюк Ж. С. Функціональні складові економічної безпеки підприємств залізничного транспорту. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. (essuir.sumdu.edu.ua) 2013. № 42. С. 308-311.

22. Кузенко Т. Б. Управління фінансовою безпекою. *Бізнес-Інформ*. 2007. № 12(1). С. 27–29.

23. Матвійчук Л. О. Концептуальні аспекти фінансової безпеки підприємства. *Економічний вісник Донбасу*. 2009. № 4. С. 133-136.

24. Мунтіян В. І. Економічна безпека України. К. : КВІЦ, 1999. 464 с.

25. Нікіфоров П. О., Куперівська С. С. Сутність і значення фінансової безпеки страхової компанії. Фінанси України. 2006. № 5. (old.nung.edu.ua) С. 86–94.

26. Ніколаюк С. І., Никифорчук Д. Й. Безпека суб'єктів підприємницької діяльності : курс лекцій. К. (dspace.idgu.edu.ua) : КНТ, 2005. 320 с.

27. Євецьких С.Я., Тельнова Г.В. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч. посібник. К.: ЦУЛ, 2007. 176 с.

28. Єпіфанов А.О., Пластун О.Л., Домбровський В.С. Фінансова безпека підприємств і банківських установ: монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 295 (repositsc.nuczu.edu.ua) с.

29. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: навчальний посібник. К.: Нац. торг.-екон. ун-т, 2001. 307 с.

30. Плєтнікова І. Л. Визначення рівня і забезпечення економічної безпеки залізниці : автореф. дис. на здобуття наук, ступня канд. екон. наук : спец. 08.07.04 «Економіка транспорту і зв'язку» / Харківська держ. академія залізничного транспорту. (dspace.oneu.edu.ua) Харків, 2001. 15 с.

31. Плохіх Д. О. Сутність та систематизування поняття «економічна безпека підприємства». *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2014. № 45. С. 110-114.

32. Захаров О.І., Пригунов П.Я. Організація та управління економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності: навч. (economics.net.ua) посібник. К. КНТ, 2008. 257 с.

33. Реверчук Н. Й. Управління економічною безпекою (dspace.oneu.edu.ua) підприємницьких структур. Л. : ЛБІ НБУ, 2004. 195 с.

34. Судакова О. І. Стратегічне управління фінансовою безпекою підприємства. (essuir.sumdu.edu.ua) *Економічний простір*. 2008. № 9. С. 140–148.

35. Іванюта Т.М., Заїчковський А.О. Економічна безпека підприємства: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 256 с.

36. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності: навч. посібник. К.: Атіка, 2005. (dspace.uzhnu.edu.ua) 432 с.

37. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : монографія / за заг. редакцією д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова, [А. О. Єпіфанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровський та ін]. Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2009. 295 (essuir.sumdu.edu.ua) с.

38. Подольчак Н.Ю., Карковська В.Я. Організація та управління

системою фінансово- економічної безпеки: навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, (er.chdtu.edu.ua) 2014. (www.hneu.edu.ua) 268с.

39. Шлемко В. Т., Бінько І. Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення (managment.cdu.edu.ua). (managment.cdu.edu.ua) К. : НІСД, 1997. 144 с.

40. Сідак В.С. Мораль і безпека особи, нації, держави: історико-філософські нариси / В.С. Сідак, І. В. Валько ; АПН України, Національна академія Служби безпеки України. (dspace.udpu.edu.ua) К., 2001. 221 с.

41. Скібницький О.М. Антикризовий менеджмент: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2009. 568 с.

42. Шваб Л. І. Економіка підприємства (dspace.wunu.edu.ua) : навч. посібник. Житомир : ЖДТУ, 2004. 459 с.

43. Сусіденко О.В. Фінансова безпека підприємства: теорія, методи, практика : монографія. К. : ЦУЛ, 2015. 128 с

44. Тридід О.М., Орєхова К.В. Методичні рекомендації щодо оцінки фінансової стійкості підприємства. 2005. № 1. 89 с.

45. Кобилецький В. Р. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу. Financial Analysis online. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.finalon.com/slovnik-ekonomichnikh-pokaznikiv/338-pokaznik-rentabelnosti-vlasnogo-kapitalu (дата перегляду: 08.05.2023)

46. Система показників рентабельності діяльності підприємств. Фінанси підприємства. Підручники для студентів онлайн (stud.com.ua) // https://stud.com.ua/18886/finansi/sistema_pokaznikiv_rentabelnosti_diyalnosti_pidpri yemstv

47. Зянько В.В., Єпіфанова І.Ю. Фінансовий аналіз та звітність: практикум для студ. спец. "Менеджмент організацій". Вінницький національний технічний ун-т. (er.knutd.edu.ua) Вінниця : ВНТУ, 2008. 83с.

48. Тарасенко І.О., Любенко Н.М. Фінанси підприємств : підручник. К. : КНУТД, 2015. 360 с.

49. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на

підприємстві: монографія (elartu.tntu.edu.ua). (elartu.tntu.edu.ua) К.: КНЕУ, 2008. 272 с.

50. Тарасенко С.І. Сутність та складові економічної безпеки підприємства. *Вісник Харківського державного університету ім.Каразіна*. Харків, 2007. 232 с.

51. Ватченко О.Б., Шаранов Р.С. Використання моделей оцінки ймовірності банкрутства на (er.knutd.edu.ua) підприємствах України. *Придніпровська Державна академія будівництва та архітектури*. 2018. № 6(17). С. 132-138.

52. Янковець Т.М., Чернюк Ю.В. Порівняння сучасних моделей діагностики ймовірності банкрутства підприємства: закордонний та вітчизняний досвід. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 20. (virtuni.education.zp.ua) С. 58–62.

53. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: навч. (card-file.onaft.edu.ua) посібник. К.: Кондор, 2009. 194 с.

54. Погребняк А.Ю. Порівняльний аналіз методик оцінки ймовірності банкрутства в системі антикризового управління на підприємстві. *Бізнес Інформ*. 2014. № 7. (er.knutd.edu.ua) С. 344–352.

55. Шкарлет С.М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект: монографія. К.: Книжкове видавництво Національного авіаційного ун-ту, 2007. 436 (card-file.onaft.edu.ua) с.

56. Добровольська О.В., Рондова М.А. Прогнозування банкрутства як методу оцінки фінансового стану підприємства. (dspace.nuft.edu.ua) *Агросвіт*. 2021. №20. С. 40-45.

57. Фучеджи В.І. Характеристика методів та моделей діагностики кризового стану підприємства. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*: збірник наукових праць; відп. ред. О.Є. Кузьмін. Львів: Львівська політехніка, 2010. (er.knutd.edu.ua) С. 240–245.

58. Генієвська О.В. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства. *Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи (ir.znau.edu.ua)* : матеріали XII

Міжнародної науково- практичної інтернет-конференції 28-39 жовтня 2021 р. : В 2 т. Том 1. Дніпро: Видавничо-поліграфічний центр «Гарант СВ», 2021. С. 84-85.

59. Ходаківський Є.І. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти: навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2014. 274 с

60. Шило В.П., Ільина С. Б., Боровська С.С., Барабанові В.В. Фінанси підприємств : теорет.-практ. посіб. К. : ВД „Професіонал”, 2012. 288 с.

61. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економічна діагностика: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 307 с.

62. Кракос Ю. Б., Разгон Р. О. Управління фінансовою безпекою підприємств. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі. (science.kname.edu.ua)* 2008. № 1. С. 86–97.

63. Генієвська О.В. Поняття управління системою фінансово-економічної безпеки та її складові елемент. *Наукові та прикладні аспекти удосконалення обліково-фінансового забезпечення підприємств в умовах нестійкої економіки (з нагоди 100-річчя з часу заснування Дніпровського державного аграрно-економічного університету)* : колективна монографія /за заг. ред. І.П. Приходька, О.М. Губарик. Дніпро: Пороги, 2021. (dspace.dsau.dp.ua) С. 194- 202.

64. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, мето- дологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. 384 с.

65. Іщенко М. І., Капітула С. В., Міщук Є. В., Ільченко В. О. Удосконалення структури безпеки та методики оцінки рівня й стану фінансової безпеки (ds.knu.edu.ua) підприємства в умовах трансформації ринкового простору. *Агросвіт*. 2020. № 17-18. С. 67–76.

66. СТОВ «Дніпро-Н». Офіційні дані. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/30770923/

67. Потій В., Волянська А. Інтегровані методики оцінки фінансового стану підприємства: теорія і практика. *Ринок цінних паперів України*. 2012. №12. С.51-58.

ДОДАТОК А

Погляди на поняття «безпека»

Автори	Визначення
В. Франчук	це мета системи, до якої вона прагне, та стан, який залежить від ефективності результатів її діяльності
П. Нікіфорова, С. Куперівська	поняття, яке стосується усіх сторін життя і діяльності людини, та означає певний стан суспільства, (dspace.lvduvs.edu.ua) при якому немає будь-яких загроз
О. Халіна, А. Штангрет, Л. Сухомлин, О. Мельников	стан, обмежений у часі, при якому об'єкт, система чи процес, здатний повністю захистити себе від небезпеки
Г. Ситник, В. Олуйко, М. Варвинчук	забезпечення всім громадянам держави належних умов для їх самореалізації, захист їх життя, свободи, власності від посягань з боку будь-якої окремої людини, організації, суспільства чи держави
О. Запорожець	стан, в якому небезпеки і умови, які ведуть до фізичних, психологічних і матеріальних збитків, контролюються для того, щоб зберегти здоров'я і добробут індивідів і суспільства
Р. Дацків	задоволення таких потреб як існування, цілісність, незалежність, спокій та розвиток
М. Войнаренко, О. Яременко	стан суб'єкта господарювання, при якому ефективно ункціонують механізми запобі- гання або зменшення впливу загроз стабільності розвитку та функціонування
Ю. Шемшученко, В. Бабкін, В. Горбатенко	діяльності людей, суспільства, держави, світового співтовариства, народів щодо виявлення (вивчення), запобігання, послаб- лення, усунення (ліквідації) і відвернення загрози, здатної загубити їх, позбавити мате-ріальних і духовних цінностей, завдати невідшкодованих збитків, заблокувати шляхи для прогресивного розвитку
А. Камінський	стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства й держави від внутрішніх і зовнішніх загроз
О. Омелянович, Г. Долматова	не тільки як стан, але і як захищеність від небезпеки найважливіших тенденцій розвитку інтересів суспільства та його основоутворюючих елементів від впливу внутрішніх та зовнішніх факторів
С. Марова	стан, при якому сума впливів на систему зовнішніх та внутрішніх енергетичних та інформаційних потоків не еревищує допустимого значення, яке може призвести до руйнації самої системи безпеки (dspace.lvduvs.edu.ua)

Джерело: [64]

ДОДАТОК Б

Зведені дані про майно СТОВ «Дніпро-Н»* за 2016-2020 рр., тис. грн.

Види активів (майна)	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відношення у % 2020 р. до 2016 р.
Майно - усього	2566,9	2659,0	3128,0	4795,0	8538,0	332,62
Необоротні активи	799,8	844,0	749,0	1085,0	4805,0	600,78
Основні засоби	750,8	807,0	722,0	1016,0	4732,0	630,26
Довгострокові біологічні активи	49,0	37,0	27,0	69,0	73,0	148,98
Оборотні активи	1767,1	1815,0	2379,0	3710,0	3733,0	211,25
Оборотні виробничі фонди (ua-referat.com)	819,3	1071,0	1668,0	2491,0	2823,0	344,56
Виробничі запаси	77,5	43,0	75,0	55,0	104,0	134,19
Фонди обігу	947,8	744,0	711,0	1219,0	910,0	96,01
Готова продукція і товари	72,6	159,0	67,0	185,0	602,0	829,20
Поточна дебіторська заборгованість	825,5	563,0	641,0	302,0	52,0	6,30
Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції (ua-referat.com)	49,7	22,0	3,0	732,0	256,0	515,09

* дані умовні

ДОДАТОК В

Зведені дані про капітал СТОВ «Дніпро-Н» за 2016-2020 рр., тис. грн.

Види пасивів (капіталу)	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відношення у % 2020 р. до 2016 р.
Капітал - усього	2566,9	2659,0	3128,0	4795,0	8538,0	332,62
Власний капітал	2059,3	1798,0	2319,0	3201,0	4096,0	198,90
Зареєстрований (пайовий) капітал	19,1	19,0	7,0	7,0	7,0	36,65
Зобов'язання	507,6	861,0	809,0	1594,0	4442,0	875,10
Забезпечення наступ них витрат і платежів	137,7	131,0	353,0	803,0	696,0	505,45
Довгострокові зобов'язання	235,8	181,0	127,0	334,0	3294,0	1396,95
Поточні зобов'язання	134,1	549,0	329,0	457,0	452,0	337,06
Кредиторська заборгованість	103,0	137,0	112,0	171,0	142,0	137,86

* дані умовні

ДОДАТОК Г

Оцінка руху та функціонального стану основних засобів (dspace.dsau.dp.ua)

СТОВ «Дніпро-Н»

Показник	2016 р.	2017р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відношення у % (відхилення, +;-) 2020 р. до 2016 р.
Вартість основних засобів на початок року	848,2	1343,4	1512,0	1542,0	1968,0	232,02
Надійшло за рік (dspace.dsau.dp.ua)	497,8	319,0	30,0	426,0	3868,0	777,02
Вибуло за рік	2,6	150,0	0,0	0,0	0,0	0,00
Вартість основних засобів на кінець року	1343,4	1512,0	1542,0	1968,0	5836,0	434,42
Нараховано амортизації за рік (dspace.dsau.dp.ua)	60,7	112,4	115,0	132,0	152,0	250,41
Знос основних засобів: а) на початок року	531,9	592,6	705,0	820,0	952,0	178,98
б) на кінець року (ea.donntu.edu.ua)	592,6	705,0	820,0	952,0	1104,0	186,30
Річний приріст (+) або зменшення (-), тис. грн	495,20	168,60	30,00	426,00	3868,00	781,10
Темп зростання (зниження), %	158,38	112,55	101,98	127,63	296,54	138,16
Темп приросту (зменшення), (ea.donntu.edu.ua) %	58,38	12,55	1,98	27,63	196,54	138,16
Коефіцієнт оновлення, %	37,06	21,10	1,95	21,65	66,28	29,22
Коефіцієнт вибуття, %	0,31	11,17	0,00	0,00	0,00	-0,31
Період оновлення (можливого повного вибуття), років	2,72	10,07	51,40	4,62	1,51	-1,21
Коефіцієнт заміни (простого відтворення), %	0,52	47,02	0,00	0,00	0,00	-0,52
Коефіцієнт розширення (розширеного відтворення), %	99,48	52,85	100,00	100,00	100,00	0,52
Період обороту, років	18,05	12,70	13,28	13,30	25,67	142,20

Коефіцієнт зносу, %:а) на початок року	62,71	44,11	46,63	53,18	48,37	77,14
б) на кінець року	69,87	52,48	54,23	61,74	56,10	80,29
Коефіцієнт придатності, %: а) на початок року	37,29	55,89	53,37	46,82	51,63	138,44
б) на кінець року	30,13	47,52	45,77	38,26	43,90	145,69

ДОДАТОК Д

Фінансові результати діяльності (ea.donntu.edu.ua) СТОВ «Дніпро-Н», тис. грн. (dspace.dsau.dp.ua)

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відношення у % 2020 р. до 2016 р.
Дохід (виручка) від реалізації (товарів, робіт, послуг) (dspace.dsau.dp.ua)	2877,10	3332,00	3635,00	7050,00	9869,00	343,02
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2520,30	2999,00	3259,00	5886,00	8274,00	328,29
У % до доходу (виручки) (dspace.dsau.dp.ua) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	87,60	90,01	89,66	83,49	83,84	-3,76
Операційні витрати, у тому числі:						
а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);	1554,10	2344,00	1960,00	3442,00	5295,00	340,71
б) адміністративні витрати;	299,90	409,00	279,00	530,00	628,00	209,40
в) витрати на збут;	119,30	30,00	166,00	397,00	476,00	398,99
г) інші операційні витрати.	256,10	233,00	227,00	491,00	681,00	265,91
Валовий прибуток (збиток)	966,20	655,00	1299,00	2444,00	2979,00	308,32
У % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	38,34	21,84	39,86	41,52	36,00	-2,33
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	290,90	-17,00	627,00	1026,00	1194,00	410,45
Фінансові та інвестиційні витрати	67,10	94,00	88,00	144,00	299,00	445,60
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	223,80	-111,00	539,00	882,00	895,00	399,91
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності	223,80	-111,00	539,00	882,00	895,00	399,91

У % до прибутку від звичайної діяльності до оподаткування	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00
Надзвичайні витрати і податки з надзвичайного прибутку	0,00	150,00	6,00	0,00	0,00	-
Чистий прибуток (збиток)	223,80	-261,00	533,00	882,00	895,00	399,91
У % до прибутку (збитку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	7,78	-7,83	14,66	12,51	9,07	1,29
У % до валового прибутку (збитку)	23,16	-39,85	41,03	36,09	30,04	6,88

ДОДАТОК Е

Оцінка фінансової стійкості (dspace.dsau.dp.ua) СТОВ «Дніпро-Н»

Показник	Норма-тивне значення	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відношення у % 2020 р. до 2016 р.
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,80	0,68	0,74	0,67	0,48	59,80
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	<0,5	0,20	0,32	0,26	0,33	0,52	263,09
Коефіцієнт фінансування	>1	4,06	2,09	2,87	2,01	0,92	22,73
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	0,25	0,48	0,35	0,50	1,08	439,96
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Зменшення	0,10	0,09	0,05	0,09	0,45	433,85
Коефіцієнт структури залученого капіталу (www.StudFiles.ru)	Збільшення	0,46	0,21	0,16	0,21	0,74	159,63
Коефіцієнт маневреності власного капіталу (ua-referat.com)	Збільшення	1495,30	1135,00	1697,00	2450,00	2585,00	172,88
Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів (vuzlit.com)	>0,1	0,85	0,63	0,71	0,66	0,69	81,83
Коефіцієнт забезпеченості запасів	>0,5	1,68	0,92	0,98	0,92	0,75	45,02
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів (ua-referat.com)	Збільшення	0,03	0,02	0,00	0,30	0,10	297,96

Коефіцієнт реальної вартості майна	Збільшення	0,63	0,73	0,90	1,12	1,58	251,29
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні (ua-referat.com)	Збільшення	0,29	0,30	0,23	0,21	0,55	189,48
Коефіцієнт накопичення амортизації	Збільшення	0,44	0,47	0,53	0,48	0,19	42,88
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів (ua-referat.com)	Збільшення (vuzlit.com)	2,21	2,15	3,18	3,42	0,78	35,16

ДОДАТОК Ж

Оцінка ділової активності (dspace.dsau.dp.ua) СТОВ «Дніпро-Н»

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відношення у % 2020 р. до 2016 р.
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (dspace.dsau.dp.ua)	2397,60	2777,00	3029,00	5875,00	8224,00	343,01
Операційні витрати	1910,60	2591,00	2663,00	3591,00	7704,00	403,22
Середньорічна вартість капіталу	2535,50	2612,95	2893,50	3961,50	6666,50	262,93
Середньорічна вартість необоротних активів	641,35	821,90	796,50	917,00	2945,00	459,19
Середньорічна вартість оборотних активів	1894,15	1791,05	2097,00	3044,50	3721,50	196,47
Середньорічна вартість оборотних виробничих фондів	818,30	945,15	1369,50	2079,50	2657,00	324,70
Середньорічна вартість готової продукції і товарів	36,30	115,80	113,00	126,00	393,50	1084,02
Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості	872,35	694,25	602,00	471,50	177,00	20,29
Середньорічна вартість власного капіталу	1917,65	1928,65	2058,50	2760,00	3648,50	190,26
Середньорічна величина кредиторської заборгованості	134,50	120,00	124,50	141,50	156,50	116,36
Загальний коефіцієнт обертання капіталу	0,95	1,06	1,05	1,48	1,23	130,46
Фондовіддача необоротних активів, грн	3,74	3,38	3,80	6,41	2,79	74,70
Коефіцієнт обертання оборотних активів	1,27	1,55	1,44	1,93	2,21	174,58
Тривалість одного обороту	284	232	249	187	163	57

оборотних активів, днів						
Коефіцієнт обертання оборотних виробничих фондів	2,93	2,94	2,21	2,83	3,10	105,64
Тривалість одного обороту оборотних виробничих фондів, днів	123	123	163	127	116	95
Коефіцієнт обертання готової продукції і товарів	66,05	23,98	26,81	46,63	20,90	31,64
Тривалість одного обороту готової продукції і товарів, днів	5	15	13	8	17	316
Коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості	2,75	4,00	5,03	12,46	46,46	1690,53
Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів	131	90	72	29	8	6
Коефіцієнт обертання власного капіталу	1,25	1,44	1,47	2,13	2,25	180,29
Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	288	250	245	169	160	55
Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості	14,21	21,59	21,39	25,38	49,23	346,54
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів	25	17	17	14	7	29

ДОДАТОК З

Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів (dspace.dsau.dp.ua) СТОВ «Дніпро-Н», тис. грн. (dspace.dsau.dp.ua)

Показник	Нормативне значення	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відношення у % (відхилення ,+;-) 2020 р. до 2016р.
Оцінка ліквідності							
Високоліквідні активи (dspace.dsau.dp.ua) (А1)	≥П1	49,70	22,00	3,00	732,00	256,00	515,09
Середньоліквідні активи (А2)	≥П2	825,50	563,00	641,00	302,00	52,00	6,30
Низьколіквідні активи (А3)	≥П3	891,90	1230,0	1735,0	2676,0	3425,0	384,01
Короткострокові зобов'язання (П2)	≤А2	31,10	412,00	217,00	286,00	310,00	996,78
Довгострокові зобов'язання (П3)	≤А3	235,80	181,00	127,00	334,00	3294,0	1396,95
Оцінка платоспроможності							
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	≥0,2	0,37	0,04	0,01	1,60	0,57	152,82
Проміжний коефіцієнт покриття	≥0,7	6,53	1,07	1,96	2,26	0,68	10,44
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	≥2	13,18	3,31	7,23	8,12	8,26	62,67
Коефіцієнт загальної платоспроможності	Збільшення	6,94	3,64	6,86	6,06	2,28	32,84
Оцінка оборотності оборотних активів							

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	-	2397,6	2777,0	3029,0	5875,0	8224,0	343,01
Середньорічна вартість оборотних активів	-	1894,1	1791,0	2097,0	3044,5	3721,5	196,47
Коефіцієнт обертання оборотних активів	Збільшення	1,27	1,55	1,44	1,93	2,21	174,58
Коефіцієнт завантаження оборотних активів	Зменшення	0,79	0,64	0,69	0,52	0,45	57,28
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів (dspace.dsau.dp.ua)	Зменшення	284	232	249	187	163	57

ДОДАТОК К.1

Алгоритм комплексної (рейтингової) оцінки фінансового стану підприємства

Алгоритм комплексної (рейтингової) оцінки фінансового стану підприємства складається з ряду взаємопов'язаних етапів.

Перший етап. За даними фінансової звітності підприємства розрахунок системи фінансових показників, які за економічним змістом поділяються на 5 груп: показники ліквідності; показники ділової активності (оборотності); показники фінансової незалежності; показники рентабельності; інші показники (табл.1).

Таблиця 1

Показники комплексної (рейтингової) оцінки фінансового стану підприємства

№ з/п	Показники	Економічний зміст
1	2	3
1.1	Коефіцієнт поточної ліквідності (vo.uu.edu.ua)	Оборотні активи Поточні зобов'язання
1.2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Грошові кошти, дебіторська заборгованість та інші оборотні активи, Поточні зобов'язання
2.1	Період оборотності дебіторської заборгованості, днів	Середньорічна величина дебіторської заборгованості х 360, Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції
2.2	Період оборотності запасів, днів	Середньорічна вартість запасів×360, Операційні витрати
2.3	Період оборотності активів, днів	Середньорічна вартість активів (4ua.co.ua) ×360, Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції
3.1	Коефіцієнт фінансової незалежності, %	Зобов'язання×100, Пасив
3.2	Питома вага оборотних активів,сформованих за рахунок власних коштів, %	Власні оборотні кошти×100, Оборотні активи

4.1	Рентабельність продажу, %	Прибуток (збиток) до оподаткування×100, Дохід (виручка) від реалізації продукції
4.2	Рентабельність активів, %	Прибуток (збиток) до оподаткування×100, Середньорічна вартість капіталу
4.3	Рентабельність власного капіталу, %	Прибуток (збиток) до оподаткування×100, Середньорічна вартість власного капіталу (4ua.co.ua)
5.1	Знос основних засобів, %	Знос основних засобів×100, Первісна вартість основних засобів

Питома вага окремих показників в Інтегрованому показнику визначається експертним шляхом на основі порівняльного аналізу важливості фінансових показників при оцінці фінансового стану підприємства.

Другий етап. За допомогою спеціальної матриці, які диференційовані по секторах економіки, визначення рейтингів (chtyvo.org.ua) фінансових показників на основі значень, одержаних на першому етапі. Рейтинг кожного фінансового показника може приймати значення від 0 (найнижчий рейтинг) і до 10 (найвищий рейтинг). (core.ac.uk)

$$ІПФС = \sum_{i=1}^{13} R_i \times (V_i : 100),$$

При визначенні рейтингів фінансових показників можуть мати місце специфічні випадки:

– якщо значення фінансового показника співпадає з межею інтервалу, то при визначенні рейтингу показника береться інтервал з вищим рейтингом;

– якщо і чисельник, і знаменник показників 1.1 і 1.2 (табл. 1) дорівнюють 0, то приймається рейтинг 0;

– якщо чисельник показників 1.1 і 1.2 (табл. 1) більше нуля, а знаменник дорівнює 0, то приймається рейтинг 10;

– якщо знаменник показників 2.1-5.1 (табл. 1) дорівнює 0, то приймається рейтинг 0;

– якщо при розрахунку чисельника показника (chtyvo.org.ua) 3.2 (табл. 1) одержуємо від'ємну суму, його значення дорівнює нулю (рейтинг 0).

Третій етап. Розрахунок величини Інтегрованого показника фінансового стану підприємства (ІПФС) за формулою:

(1)

де R_i – рейтинг і-го фінансового показника;
V_i - питома вага і-го (ir.kneu.edu.ua) фінансового показника в Інтегрованому показнику, % (див. графу 5 табл.1).

Інтегрований показник фінансового стану підприємства може приймати значення від 0 до 10. Аналіз динаміки його величини дозволить сформулювати висновок про позитивні (чи негативні) зміни у фінансовому стані підприємства.

Четвертий етап. Визначення підсумкового рейтингу фінансового стану підприємства (ir.kneu.edu.ua) на основі величини Інтегрованого показника фінансового стану (табл. 2).

Таблиця 2

Шкала визначення рейтингу фінансового стану (chtyvo.org.ua) підприємства

Величина Інтегрованого показника фінансового стану підприємства	0-1	1-2,5	2,5-4,5	4,5-7	7-10

Рейтинг фінансового стану (ir.kneu.edu.ua) підприємства	Д	Г	В	Б	А	

Якщо значення *ІПФС* співпадає з межею інтервалу, то береться більший з двох рейтингів фінансового стану підприємства. Із збільшенням величини *ІПФС* і, відповідно, зростанням рейтингу фінансового стану потенційного позичальника знижується кредитний ризик банку.

ДОДАТОК К.2

Комплексна (vo.uu.edu.ua) (рейтингова) оцінка фінансового стану (ir.kneu.edu.ua)

СТОВ «Дніпро-Н»

№ з/п	Показники	2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		2020 р.		Питома вага (%) в інтегро-ваному показни ку
		Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг (ir.kneu.edu.ua)	
1 uu.edu. ua)	Показники ліквідності											
1.1 ace.dsa p.ua)	Показники ліквідності	13,18	10	3,31	10	7,23	10	8,12	10	8,26	10	8
1.2	Коефіцієнт поточної ліквідності (загальний коефіцієнт покриття) (dspace.dsau.dp.ua)	6,53	10	1,07	10	1,96	10	2,26	10	0,68	8	8
2	Показники ділової активності (ir.kneu.edu.ua)											
2.1 ace.dsa p.ua)	Період оборотності дебіторської заборгованості, днів	130,98	6	90,00	8	71,55	9	28,89	10	7,75	10	8
2.2	Період оборотності оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів, днів	173,63	4	147,41	5	200,41	3	221,10	2	142,55	5	8

2.3	Період (dspace.dsau.dp.ua) оборотності активів, днів (ir.kneu.edu.ua)	380,71	8	338,73	9	343,90	9	242,75	10	291,82	10	8
3	Показники фінансової незалежності											
3.1 ace.dsa p.ua)	Коефіцієнт фінансової незалежності, % (коефіцієнт концентрації залученого капіталу)	19,77	10	32,38	9	25,86	9	33,24	9	52,03	8	8
3.2	Частка оборотних активів, сформованих за рахунок власних (chtyvo.org.ua) коштів, (ir.kneu.edu.ua) % (коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів) (dspace.dsau.dp.ua)	84,62	10	62,53	10	71,33	10	66,04	10	69,25	10	8
4	Показники рентабельності											
4.1	Рентабельність продажу, %	7,78	9	7,83	9	14,99	10	12,51	10	9,07	9	9
4.2	Рентабельність активів, % (загальна рентабельність (збитковість) капіталу) (dspace.dsau.dp.ua)	2,21	7	2,50	7	4,71	9	5,57	10	3,36	8	9

Продовження дод. К.2

4.3	Рентабельність капіталу, % (загальна рентабельність (збитковість) власного капіталу) (dspace.dsau.dp.ua)	2,92	6	3,38	6	6,62	8	7,99	8	6,13	8	9
5	Інші показники											
5.1	Знос основних (ir.kneu.edu.ua) засобів, % (коефіцієнт зносу основних засобів) (dspace.dsau.dp.ua)	44,11	8	46,63	8	53,18	7	48,37	8	18,92	10	7
5.2	Інтегрований показник фінансового стану	8,18		8,42		8,72		8,96		8,83		-
	Рейтинг фінансового стану (ir.kneu.edu.ua)	A		A		A		A		A		-

ДОДАТОК Л.1

Методики оцінки рівня ФБ підприємства

Кракоса Ю. Б., Разгона Р. О. та Генієвської О.В.

Методика Кракос Ю. Б. та Разгон Р. О. [62]	Методика Генієвської О.В. [58]
1. Комплексний показник оцінки управління: рентабельність активів; рентабельність власного капіталу; загальна рентабельність продажів по валовому прибутку; рентабельність продукції.	1. Комплексний показник оцінки рентабельності підприємства: рентабельність активів; рентабельність власного капіталу; загальна рентабельність продажів; рентабельність продукції.

2. (openarchive.nure.ua) Комплексний показник оцінки платоспроможності та фінансової стійкості: коефіцієнт поточної ліквідності; коефіцієнт (ir.kneu.edu.ua) абсолютної ліквідності; співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості; (openarchive.nure.ua) коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами; коефіцієнт маневреності власного капіталу.	2. Комплексний показник оцінки платоспроможності (essuir.sumdu.edu.ua) підприємства: коефіцієнт поточної ліквідності; коефіцієнт (ir.kneu.edu.ua) абсолютної ліквідності; співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості; коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами; коефіцієнт втрати платоспроможності.
3. (openarchive.nure.ua) Комплексний показник ділової активності: оборотність активів; оборотність основних засобів; оборотність оборотних активів; оборотність грошових коштів; оборотність власного капіталу.	3. (essuir.sumdu.edu.ua) Комплексний показник ділової активності: оборотність активів; оборотність основних засобів; оборотність оборотних активів; оборотність грошових коштів; оборотність власного капіталу. (essuir.sumdu.edu.ua)
4. Комплексний показник ринкової стійкості: коефіцієнт автономії; коефіцієнт фінансового ризику; (openarchive.nure.ua) коефіцієнт маневреності оборотних активів; коефіцієнт мобільності активів; індекс постійних активів. (essuir.sumdu.edu.ua)	4. Комплексний показник фінансової стійкості: коефіцієнт автономії; коефіцієнт фінансового ризику; коефіцієнт маневреності власного капіталу; коефіцієнт фінансової стійкості.
5. Комплексний показник (openarchive.nure.ua) інвестиційної привабливості: коефіцієнт чистої виручки; показник чистого прибутку на акцію. (essuir.sumdu.edu.ua)	5. Комплексний показник матеріального стану підприємства: коефіцієнт зносу основних засобів; коефіцієнт оновлення основних засобів; фондовіддача основних засобів. (essuir.sumdu.edu.ua)

Джерело: [58; 62; 63]

ДОДАТОК Л.2

ОБГРУНТУВАННЯ ЗАМІНИ КОЕФІЦІЄНТІВ В УДОСКОНАЛЕНІЙ МЕТОДИЦІ ГЕНІЄВСЬКОЇ О.В. [58]

У прогнозованій методології комплексний показник управління (рентабельність) та комплексний показник ділової активності залишилися незмінними порівняно з методологією Кракоса Ю. Б. та Розгін Р. А. [62]. Це пов'язано зі значною важливістю цих показників для покращення стану ФБ, оскільки ці показники характеризують ефективність будь-якого підприємства.

У категорії ознак платоспроможності показник маневреності власного капіталу був зарахований до сфери ознак фінансової стійкості та замінено у комплексному показнику

платоспроможності показником втрати платоспроможності. Така альтернатива обумовлена тим, що дані показники дають представлення про рівень теоретичної здатності організації здійснювати свої обов'язки у разі настання різних заперечних подій, а саме дають загальну характеристику його захисні фінансові резерви. Це, на наш погляд, дуже важливо у методології оцінки ступеня ФБ господарства.

З комплексного показника фінансової стійкості виключено такі показники: коефіцієнт маневреності оборотних коштів, коефіцієнт рухливості активів, індекс основних засобів. На наш погляд, ці показники не такі важливі для відображення фінансової стійкості організації, оскільки коефіцієнт маневреності оборотних коштів прямо пов'язаний з коефіцієнтом оборотності коштів, а коефіцієнт мобільності активів пов'язаний з коефіцієнтом оборотності. Одним із основних принципів створення ефективної методології оцінки ступеня ФБ є: «...окремі показники, обрані для включення до комплексної оцінки, не повинні дублювати один одного, оскільки таке дублювання не лише ускладнює економічне обґрунтування результатів. виходять, але можуть і спотворювати їх…». Крім того, ці показники доречніше віднести до показників оцінки ділової активності підприємства.

Щодо комплексної ознаки інвестиційної привабливості, то, на наш погляд, ця група показників не є значущою для оцінки рівня ФБ підприємства. Коефіцієнт чистої виручки відбиває частку чистий прибуток у валової прибутку, що дає жодної інформації потенційних інвесторів, оскільки різниця між валової прибутком і чистим прибутком - це податкові платежі (ПДВ тощо). Таким чином, цей індикатор може надати інформацію лише про непряме оподаткування країни. Для потенційного інвестора найбільш значущі показники рентабельності, які вже враховані у запропонованій методиці. Щодо показника чистого прибутку на акцію, то в нашій країні він втрачає свою інформаційну цінність. Це пов'язано з тим, що сьогодні надто мало українських суб'єктів господарювання приділяють належну увагу своїм акціонерам, а (essuir.sumdu.edu.ua) більшість підприємств взагалі не виплачують дивіденди. Тому використання цього показника у методиці оцінки рівня ФБ недоцільно.

Замість комплексної ознаки інвестиційної привабливості дослідники пропонують застосовувати цілісний показник майнового становища організації [58]. Оскільки досліджуване підприємство відноситься до підприємств сфери матеріального виробництва, то стан основних засобів набуває дуже важливого значення. Однією із великих проблемних ознак оцінки майнового стану в Україні є коефіцієнт зносу основних засобів. Саме тому, він є одним зі значущих для оцінки ступеня ФБ установи. Окрім цього, необхідним є внесення у методику коефіцієнту оновлення основних засобів, що описує політику управління майновим станом установи. Для того, щоб конкретизувати зазначені показники необхідно застосувати коефіцієнт фондовіддачі основних засобів, оскільки ефективність їх використання необхідно оцінити та проаналізувати при аналізі стану ФБ суб'єкту підприємництва. Запропонована методика зможе надати (essuir.sumdu.edu.ua) більш точну та глибоку оцінку стану фінансової безпеки підприємства [58].

ДОДАТОК М

Склад комплексного показника оцінки стану ФБ підприємства та нормативні значення його складових

Назва коефіцієнта	Поправочний коефіцієнт		
	0	0,5	1
1. Комплексний показник оцінки рентабельності підприємства:			
– рентабельність активів; (essuir.sumdu.edu.ua)	<0,00	0,00-0,05	>0,05
– рентабельність власного капіталу;	<0,00	0,00-0,05	>0,05

(lib.lntu.edu.ua)			
– загальна рентабельність продажів;	<0,00	0,00-0,05	>0,05
– рентабельність продукції.	<0,00	0,00-0,05	>0,05
2. Комплексний показник оцінки платоспроможності (essuir.sumdu.edu.ua) підприємства:			
– коефіцієнт поточної ліквідності;	<0,60	0,60-0,80	>0,80
– коефіцієнт абсолютної ліквідності; (essuir.sumdu.edu.ua)	<0,20	0,20-0,25	>0,25
– співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості; (lib.lntu.edu.ua)	<1,00	1,00-1,20	>1,20
– коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами;	<0	0-0,10	>0,10
– коефіцієнт втрати платоспроможності.	<0,85	0,85-1,00	>1,00
3. Комплексний показник ділової активності:			
– оборотність активів;	<0,50	0,50-0,90	>0,90
– оборотність основних засобів;	<1,00	1,00-2,00	>2,00
– оборотність оборотних активів;	<1,00	1,00-2,00	>2,00
– оборотність грошових коштів;	<1,00	1,00-2,00	>2,00
– оборотність власного капіталу.	<1,00	1,00-2,00	>2,00
4. Комплексний показник фінансової стійкості:			
– коефіцієнт автономії;	<0,30	0,30-0,50	>0,50
– коефіцієнт фінансового ризику;	>1,10	0,90-1,10	<0,90
– коефіцієнт маневреності власного капіталу;	<0,00	0,00-0,10	>0,10
– коефіцієнт фінансової стійкості.	<0,80	0,80-1,00	>1,00
5. Комплексний показник матеріального стану підприємства:			
– коефіцієнт зносу основних засобів;	>0,60	0,40-0,60	<0,40
– коефіцієнт оновлення основних засобів;	<0,01	0,01-0,10	>0,10
– фондовіддача основних засобів. (essuir.sumdu.edu.ua)	<1,00	1,00-2,00	>2,00

Джерело: Генієвська О.В. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства. *Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи (dspace.dsau.dp.ua)* : матеріали XII Міжнародної науково- практичної інтернет-конференції 28-39 жовтня 2021 р. : В 2 т. Том 1. Дніпро: Видавничо-поліграфічний центр «Гарант (dspace.dsau.dp.ua) СВ», 2021. С. 84-85.

ДОДАТОК Н

Таблиця Н. 1

Матриця ймовірності/дії для створення можливостей у зовнішньому середовищі

	Вірогідність

Дія		Висока	Середня	Слабка
	Сильна	1.Не повністю задоволений попит на продукцію 2.Стійкий попит на продукцію 3.Впровадження в нові сегменти ринку	1.Вдосконалення технології виробництва 2. Зниження цін на (chtyvo.org.ua) сировину і готову продукцію	Зниження податків і мит Поява нових виробників
	Помірна	1.Вільний вхід на ринок 2.Вдосконалення менеджменту	1. Розорення і відхід підприємств-виробників	1. Зміни переваг споживачів
	Слабка	1. Невдала поведінка конкурентів	1. Відсутність зарубіжних конкурентів	1. Державна підтримка підприємств (revolution.allbest.ru)

Джерело: Єпіфанов А.О. ФБ підприємств і банківських установ: монографія / А.О. Єпіфанов, О.Л. Пластун, В.С. Домбровський. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 295 с.

Таблиця Н. 2

Матриця «імовірність / вплив» для позиціонування загроз зовнішньому середовищу

		Вірогідність		
		Висока	Середня	Низька
Дія	Сильна	1. Несприятлива економічна ситуація в державі	1. Збої в постачаннях продукції	1.Поява товарів-субститутів 2.Поява нових фірм на ринку (revolution.allbest.ru) 3.Посилення конкуренції
	Помірна	1.Зниження рівня життя населення 2.Зростання податків і платежів	1. Посилювання законодавства	1.Поява принципово нового товару 2.Скачки курсів валют 3.Зміна купівельних переваг
	Слабка	1. Зміна рівня цін	1. Зростання темпів інфляції	1. Погіршення політичної обстановки (naurok.com.ua)

Джерело: Єпіфанов А.О. ФБ підприємств і банківських установ: монографія / А.О. Єпіфанов, О.Л. Пластун, В.С. Домбровський. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 295 с.

ДОДАТОК П

Зовнішні можливості та загрози

Можливості	Загрози
Вдосконалення технології виробництва	Зростання податків і мит

Стійкий попит на продукцію	Пониження рівня цін
Зниження податків і мит	Зростання темпів інфляції
Зниження цін на (chtyvo.org.ua) сировину і матеріали	Посилювання законодавства
Відсутність зарубіжних конкурентів	Зниження рівня життя населення
Не повністю задоволений попит на продукцію	Зміна купівельних переваг
Державна підтримка малих підприємств	Поява товарів-субститутів
Поліпшення рівня життя населення	Скачки курсів валют
Вдосконалення менеджменту	Несприятлива економічна ситуація в державі
Розорення і відхід фірм-виробників	Посилення конкуренції
Підвищення рівня цін	Поява нових виробників
Вільний вхід на ринок	Поява принципово нового товару
Впровадження в нові сегменти ринку	Збої в постачаннях продукції
Невдала поведінка конкурентів	Погіршення політичної обстановки

Джерело: (dspace.nuft.edu.ua) Захаров О.І. Організація та управління економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності: навч. посібник / О.І. Захаров, П.Я. Пригунов. Київ : КНТ, 2008. 257 с.